סימן נ׳ ה׳ ו׳ וגמ׳ מתני׳ לא כר׳ יהודא דתניא ר׳ יהודא אומר הפוחת לא יפחות משבע וסמוסיף לא יוסיף על שש עשרה במאי קמיפלגי ר׳ יהודה סבר תקיעה תרועה תקיעה מלוה אחת היא וחדא חשיב להו ורבנן סברי תקיעה לחוד ותרועה לחוד וגמ׳ מפרש טעמייהו: **בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעה שלש לפתיחת שערים** וכו׳ [כל״ל] **שלש להבטיל** ירושלמי פ״ק דפסחים: **ע״ש שבתוך החג היו שם** וכו׳ וגמ׳ פרכין ממתני׳ לר׳ אחא בר׳ חנינא דאמר תוקעין על כל מוסף ומוסף פי׳ יום שם בו שתי קדושות כגון שבת ויום טוב ולריך שני מוספין תוקעין בכל מוסף דאם איתא ליתני נמי דאם השנה שחל להיות בשבת דהא איכא תלתא מוספין דשבת ודר״ח ודראש השנה לכל מוסף ט׳ הרי כ״ז וכ״א שבכל יום הרי מ״ח ומצני תנא ושייר דהא שייר ערב הפסח שם בשחיטת הפסח כ״ז תקיעות לשלש ביתות ואי נמי אומרת דלאו שיורא הוא דהא מני ר׳ יהודה היא דאמר מימיה של בת שלשית לא הגיעה לאמצעית של קריאה ראשונה ולא יש רק שלש תקיעות ותנא דידן סבר כר׳ יהודה בערב הפסח ופליג עליה בנמנין התקיעות לתקיעה תרועה ותקיעה בתלתא מני להו כלכתבי לעיל מ״מ הא שייר ערב הפסח שחל להיות בע״ש אפיק שית מתקיעות כח שלשית ושייל שית דכל ע״ש דהנמלה וכהלה והוו להו תפי ממ״ח ומ״מ במסקנא קאי רב אחא בתיובתא ואין פי׳ הברייתא שהביא הוא כפי מה שפירשה אלא פי׳ הכיא ברייתא שמתריך במשך התקיעו׳ כשים שני מוספים או שלש ואומרים שיר אחד בשיעור זמן שיקרבו כל נסכיהם או פירושה שמרבה בתוקעים פי׳ שמוסיפין תוקעות ותוקעין יחד וכולהו חד מיתשבו וכן כתב הרמב״ם ז״ל שם בפ״ז דהלכות כלי המקדש דאם חל ר״ח או י״ט להיות בשבת שיש שם שלשה מוספים אין תוקעין לכל מוסף ומוסף בפני עצמו אלא תוקעין ט׳ בלבד לכל המוספים ע״כ ועוד כתב שם וז״ל וברגל מוסיפין שלש לפתיחת שער התחתון והוא שער עזרת הנשים ושלש לפתיחת שער העליון והוא שער ניקנור לפי שהוא למעלה מעזרת נשים ע״כ וע״ש בכסף משנה שכתב ומדברי רבינו נראה שהוא מפ׳ לשער התחתון היינו לפתיחת שער העליון ולפתיחת שער התחתון ע״כ ונלע״ד שריך להגיה שהוא מפ׳ דשלש לשער העליון ושלש לשער התחתון דקתני היינו לפתיחת שער וכו׳: **שלש לגבי מזבח.** ירושלמי ותני ותשע למעלה עשירית הא חורי מאן דאית ליה ע״ג המזבח ע״כ. למעלה עשירית ומאן דאית ליה למעלה עשירית לית ליה ע״ג המזבח ע״כ. בפי׳ ר״ע ז״ל משום דלא שכיחא כולן הלי אמר המלקט וגמ׳ פריך אמו ע״ש שבתוך החג מי איתיה בכל שנה זימנין דלא משכחת לה כגון שחל י״ש ראשון של תג בע״ש דבערי להו תקיעות דבית השואבה דהא אינם זוחין את י״ש ומשני דהא מני רבנן היא דפליגי אדאחריה ואמרי מעברין את החדש לצורך הלכך ר״ה בע״ש לא מיקלע דלחוץ ליה מ״ע כי ן דאיקלע י״ש ראשון של תג להיות בע״ש גם ר״ה חל בע״ש ויום הכפורים אינמת הוי בחד נשבת ומ״ב צריך לדחות ר״ה ליום השבת משום יום הכפורים דלא להוו תרי שני נהרי סדלי דחייבי משום ירקיא ומשום מיתיא כדאמרי׳ בר״ה והא דתנן ס״פ ואלו קשרין מלבי שבת קרבין ביום הכפורים דשמעת מינה דמיקלע ולא דחינן ס״פ אחרים היא דאמרי אין בין עצרת לעצרת ואין בין ר״ה לר״ה אלא ד׳ ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת חמשה דס״ל דאין מעברין ואין מחסרין שום חדש לצורך אלא קובעין ר״ח אחד מלא ואחד חסר לעולם ואיתה לשבת דשלש להבטיל את העם כו׳. שם ס״פ ואלו קשרים: **ושלשה ע״ג המזבח.** כשזוקפים את הערבה כדתנן לעיל פ׳ לולב וערבה: **ן יום טוב הראשון של חג היו שם** וכו׳. מלאתי כתוב בספר חן טוב פ׳ סוכה דף רל״ב ע״ד מה שגרדו המדייניים ליטול את התורה בטעמא למה נתקרבו ישראל מכל האומות עתידין להתיצב על ה׳ ועל משיחו ואומר כלום כפית עליהו הר כגיגית הנה לנו מראש ונשבעה וישיבם הקב״ה שיעשו סוכה וכל אחד עושה סוכה בראש גגו ואח״כ יבעטו בסוכה אז ידבר אילימו באמו ובתרגום יבהלמו ויתמעטו כפרי החג לכן היו בחיים ע׳ פרי החג כנגד ע׳ אומות ומתמעטין והולכין בכל יום א׳ א׳ למצות חשבון ולריך להבין טוב טעם למה היו בחיים פרים אלו בחג ולא בפסח אמנם הכונה להורות שע״י סוכות החג בחג יתמעטו שזו מלוה קלה שיהן להם האלהים ואם יבעטו בה יתמעטו כפרי החג מטעמתם זו שאמרו בשנים ולעתיד יאמרו כן וע״י הסוכה יסתם פיהם לגמרי עכ״ל ז״ל ובזה פ׳ עשירי דהלכות תמידין ומוספין סי׳ י״ב י״ג: **בשמיני חזרו לפיים.** זהו פיים בפני עצמו שכל שבעת ימי החג אין הכהנים מפסיקין מי יקריב אלא כהן שהקריב היום אינו מקרי לאחר כי חלק כחלק יקריבו ובשמיני של תג מפסיקין ופעמים עולה הגורל למי שהקריב אתמול: **בברגלים.** הגיה ה״ר יהוסף ז״ל ברגלים. וגמ׳ נימא מתני׳ רבי היא ולא רבנן דתניא פר הבא בשמיני בתחלה מפסיקין עליו כל המשמרות כאילו הוא תחלת קרבנות דבי ר׳ רבי וחכמים אומרים אחת מאתי משמרות אלא שלשו בפרים עושה וכמו שיתבאר בסמוך ומשני אפי׳ דתמא רבנן אמו שתי משמרות לא אפשר בעי בין שתיהן אינו מהן הזכה בו ודילמא הוא פיים דקתני מהני׳ בין שתיהן הוא דהא לא תנן בתחלה. בלשון ר״ע ז״ל המתחיל בשביעי כולן שוין המשמרות המקריבות וכו׳ כך נ״ל. **אמרו מי שהיה מקריב פרים היום לא היה מקריב למחר אלא חוזרת חלילה.** ומאלו כולן ע״ב מות ומשלשות בפרים חוץ מאתים שמונות ואין משלשות כולל ביום הראשון היו שלש עשרה פרים והקריבום שלש עשרה משמרות כדרך שסדרום בד״ה יהויריב ראשון ואחריו ידעיה חרים וכו׳ כולן כמות שהן סדורות נשתיירו עשתי עשרה אחרונות לאלים ולכבשים ולשעיר למחרת היו שנים עשר פרים ומקריבין אותם הכן וחזר יהויריב ומקריב אחד מלא שאמר שהיה יהויריב לבדו בשלשי היו י״א פרים והקריבום י״א משמרות אחד יהויריב מלא שהיו י״ב משמרות כרביעי היו עשרה פרים והקריבום עשרה משמרות שלאחריהם הרי שהיו ומאלו עשרים ושנים שוות. בחמשי תשעה פרים שתי משמרות האחרונות הקריבו שנים מהם וחזר יהויריב ושם משמרות שלאחריו והקריבו שבעה הרי שהלשו ז׳ משמרות בששי שמנה פרים והקריבום השמנה שלאחריהם הרי ט״ו משמרות שהלשו בשביעי פרים לשבעה משמרות ונמצאו כולן משלשות חוץ משתים האחרונות רש״י ז״ל. ובפ׳ בתרא דתעניות דף כ״ד גרסי׳ ת״ר ד׳ משמרות לבד עלו מן הגולה ואלו הן ידעיה יהויריב פשחור אמר ועמדו בגיאים שביניהם וחלקום והעמידום על כ״ד בלנום ומתום בקלפי בא ידעיה ונטל חלקו וחלק חבריו שם בא יהויריב ונטל חלקו וחלק חבריו שם וכן פשחור וכן אמר וכן התנו בגיאים שביניהם מאפי׳ יהויריב ראש משמרות עולה לא ידעיה ידעיה ממקומו אלא ידעיה עיקר הוא וכל חבריו הואיל ועלה תחלה ע״כ: **ן בשלשה פרקים.** וז״ל ה״ר יהוסף ז״ל בשלשה פרקים פירוש בשלשה זמנים דהיינו בשלשה הרגלים היו כל המשמרות שוות בהקרבה וחילוק קרבנות הרגלים ובחילוק לחם הפנים ובמשנה זו לא פירש מה הם השלשה פרקים ע״כ ומיתי לה פ׳ ואלו מגלחין דף י״ד ובדפ״ד דהלכות בית המקדש פי׳ ד׳ ה׳: **היו כל המשמרות שוות.** גמ׳ ת״ר מנין שכל המשמרות שוות בימורי הרגלים ת״ל וכי יבא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל ונא בכל אות נפשו וכתרת שאין המשמר משכב עליו וכיון דזוכה בעבודתו ויכה בחילותו דכתיב לכהן המקריב אותה לו תהיה ובכ״ד מקומות נקראו הכהנים לוים וזה אחד מהם ובחלוק לחם הפנים ממי דכתיב בתריה להלי קרא חלק כחלק יאכלו יכול אף חובות הבאות שלא מחמת הרגל ברגל יהו זוכין בעבודתו ויחלוקו ת״ל לבד ממכריו על האבות מה מכרו אבות זה לזה אני בשבתי ואתה בשבתך: **באימורי הרגלים.** דמה שאמור ברגלים דלי לא תימא הכי קשיא דסתם אימורין של נסוך הן ומאי שוות איכא: **בעצרת אומרים לו הילך מצה הילך חמץ.** כרייתא בגמ׳ אבא שאול אומר הילך חמץ הילך מצה תנא דמתני׳ כ״ל הדיר ובאימו הדיר הדיר קולם ואבא שאול ס״ל חובת היום עדיפא. ובירושל׳ דאם אתני׳ פירקין וסוף פירקין אית תנוי תנו הילך חמץ הילך מצה מאן דתני הילך מצה בריבא שהוא חביב מאן דתני הילך חמץ בריבא שהוא תדיר ויש להסתפק אם ג״ל בהפך. אבל הכ״ג אינו נוטל לעולם פרוסה אלא אם רוצה נוטל חלה אחת משתי חלות שלימה דלאו אורח ארעא למיהב ליה פרוסה כדאיתא בפ״ק דיומא דף י״ז. והביאו ביד ספ״ד דהלכות תמידין ומוספין: **ושאר קרבנות צבור.** יש נוסחין וכל קרבנות צבור הוא מקריב את הכל וכבר פירש ר״ע ז״ל וכל לאתויי וכו׳: **בין מלפניה בין מלאחריה** אם חל י״ש ראשון אחר הבית כך נ״ל בלשון ר״ע ז״ל ואי אפשר לפרש לפניה י״ט ראשון לאחריה י״ט אחרון דא״כ היינו שבת שבתוך החג והא קתני ליה בשלשה פרקים וכו׳ וכיד פ״ד דהלכות תמידין ומוספין סי׳ ע׳ י״ב: **דן חל להיות יום אחד להפסיק בינתים בגנון** וכו׳. לשון ר״ע ז״ל אמנם הרמב״ם ז״ל פי׳ וז״ל חל יום א׳ להפסיק בינתים הוא שיהיה י״ט ראשון של חג להיות בשני בשבת או י״ט אחרון יום חמישי וכשאירע כן לא יאמר למשמר השני הנכנס אלא עבודת יום ראשון בלבד ויבא החג ויפתחנו כולן בעבודה אם יחול י״ט הראשון יום שני אז יכנס משמר שני יום שבת אם יחול י״ט האחרון יום ה׳ לפי שכל יום שבת הוא יום שמתחלפים אלא אחת ותכנס השנית ומתחלקים לחם הפנים וכשיזדמן לאחת המשמרות זה המשמר שלא יאחר לו לעבוד אלא יום אחד יתעלל בדבר ויתעכב מלבוא ותרגום ויתמהמה ויתעכב ולפיכך תקנו לו שיקח מלחם הפנים שתי כברות בלבד עכ״ל ז״ל ובזיר שם פ״ל סי׳ י״ב י״ג. והראב״ד ז״ל פי׳ שם בהשגות כדפי׳ רש״י ז״ל: **הנכנס נוטל שבע.** בשבר הגפת דלתות ההיכל מקום שהלוים לא היו יכולין ליכנס וכן הא דכתיב ויפתח שמואל את דלתות בית ה׳ לאו דלתות ההיכל משתעי אלא לשכה היתה שם וקראוה בית ה׳ קיצור מהרא״ם ז״ל על פרק ראשון דערכין דף י״ל. וגמ׳ פריך וימא ליה דל בדל פי׳ הסר חוק זה מכאן בשביל שיסירוהו אינלך אם הטול עכשיו שבע יטול לשבת הבאה משמר הנכנס ז׳ טול אתה בשוה כדי שתטול נס אתה לשבת הבאה בשוה ומשני אמ׳ אביי בוליגא טבא מקרא דשמא לכשתגדל יתחרט הנותן או שמא לא יעבוד זה לזה הכא נמי נבי משמרות מי שראוי ליטול עכשיו לא ימתין לשבת הבאה זהו פי׳ רש״י ז״ל בזה המבל ותוס׳ ז״ל פירשו בו פי׳ אחר דבוליגא וקרא הם שני מינים ע״ש וכן נ״כ תירץ אביי עצמו תירוץ זה בכתובות ר״פ הכותב: **בלגה לעולם חולקת בדרום.** בברייתא בבבלי ובירוש׳ ושם אומרים מפני שמשמרתו של בלגה שוה לבוא בשמניע שבת אלה ומוכחא מילתא שאין הבודה חביבה עליהן ובכגון ישבב ושמם תחתיו שסדר משמרות בלגה אחר ישבב וכשהגה משמרת בלגה לבא עליכם נמשמרתו יסבב ולא יבא ולפיכך קבעוה אחר ע״פ שכל שכיני הרגשים לא נשתכרו שבני בלגה נשתכרו שלעולם יסבב חולק בלפום. ועיין במ״ש לעיל רים סי׳ ו׳ וביד פ״ה דה״מ כה״מ סי׳ ח׳ ועיין במה שכתבתי בפרק חמישי דתמיד סימן ג׳. ופי׳ ה״ר יהוסף ז״ל לעולם חולקת בדרום פי׳ כדי להראות שאפי׳ בשעת כניסתם הם רוויין לגאת ומה״ה אפי׳ בכניסתם הם חולקים בדרום כמו היולאים וכן מה שבעתה קבועה וחלוקה סתומה הוא מטעם זה כ ומר להראות כאילו כבר יצאה שכן היה דרך היולאים להיות מבעתן קבועה וחלוקה סתומה ע״כ:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת סוכה, ובעה״י אשר לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב נתחיל מסכת יום טוב:

מסכת ביצה.

פרק א בש״א תאכל וכו׳. וא״ת אמאי לא תנא אוסרין ומתירין וכי היא אוסרין ומתירין ביומו ועוד וכו׳ וי״ל דאי הוה תני אוסרין ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין היינו לעולם אבל באכילה אסורה והכי נמי אמרי׳ גבי נוי אחד שהביא דגים וכו׳ וא״ת לב״ה

נב"ה דאמרי נא תאכל אבל לעולם שרי והא ריי"ל דאף לעולם אסור לכן ר' ר"י דנקט כי האי לישנא דסתם ביצה לאכילה קיימא ושל י"ל דנקט נב"ם המכל משום דמשמע אכילה ובטול דאין אכילה בלא בטול וב"ה אסרי אף בבטול אלא אגב דנקטי ב"ם תאכל נקטי אינהו לא תאכל תוס' ז"ל: וכתבו הס ז"ל בפ' בכל מערבין דף ל"ח דר' אליעזר סבר כב"ם דשמותי הוא ושוד דתניא בפ"ק דביצה דף ל' ר' אליעזר אומר תאכל היא ואמה ע"כ ועיין במ"ש בשבת ר"פ חבית: וגגמ' בעי במאי עסיקינן אילימא בחרגולת העומדת לאכילה מאי טעמייהו דב"ה אוכלא דאפרת הוא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים מאי טעמייהו דב"ם מוקצה הוא דס"ד דאפי' מאן דשרי מוקצה בטולד אסיר. מוקי לה רב נחמן בעומדת לגדל ביצים ודלית ליה מוקצה ליה מולד ובית שמאי כר' שמעון ובית הלל כר' יהודה. ומקשינן והא אפכא שמעינן ליה לרב נחמן מסייע מתני' דבשבת פ' (שואל) וטל גבי מעבירין מעל השלחן וכו' דקאמר אמו אין נוטו אלא ב"ם כר' יהודה וב"ה כר"ש ומותלפת הסיעה וכדפי' רש"ל התם. ומשנינן נבי שבת דסתם לן [תנא] כר"ש בהיא דמתחלין את הדלועין בכפ' בתרא דשבת ב"ה כר"ש אבל נגבי י"ש דסתם לן תנא כר' יהודה דתנן נקמן פ' המביא אין מבקשין עליה לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ב"ש מוקים לה בב"ה כר' יהודה. והתי דסתם לן הנא בשבת כר"ש ונבי י"ש כר' יהודה ה"ש דשבת דהמירא ולא אתו לזלזולי בה סתם לן כר"ש דמקל י"ש דקיל ואתו לזלזולי ביה סתם לן כר' יהודה דמחמיר. והא דאפלינו בביצה לאו דוקא דה"ב בתרגולת דהד טעמא הוא אלא לחודיה כהן דב"ש דבטלל שרי דכתא דתרא עדיף. ופרכי' ונפלנו בתרוייהו וליתי הכי הרגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה בש"א בתכל וכו'. אלא אמר רבה לעולם בתרגולת לאכילה וב"ש שחל וכו' כדפי' רש"ל. ורב יוסף אמר מפי טעמייהו דב"ה גזרה משום פירות הנושרין אף זו פרי הנושר הוא. ר' יצחק אמר בשם רבה משום משקין שזבו ובילה ומי דמיא לזו שזבה וילא ממקום שהיה בלועה. ואף ר' יוחנן סבר גזרה משום משקין שזבו דר' יוחנן רמי דר' יהודה אדר' יהודה ומשני כדכתבי' בשבת פ' חבית וכל הני אמוראי מוקמי לה כרבה בעומדת לאכילה ובגמ' מפ' מר מ"ש לא אמר כמר ומר מ"ש לא אמר כמר וביד פ"א דהל' יו"ט פי' י"ט ובטור א"ח סי' תק"ה: **שאור בבזית.** ביד פ"א דהלכות חמץ ומצה סי' ג': **ב השוחט.** גמרא דיעבד אין לבתחלה לא אימא סיפא ובה"ל לא ישחוט מכלל דת"ק סבר ישחוט בתמיה והא השוחט קאמר ומסיק ה"ק השוחט ובא לימלך כלומר אע"ג דהשוחט דעלמא דיעבד משמע על כרחך הכא לבתחלה: **ב"ש אומרים יחפור כו'.** ס"פ ופ"ג דהלכות יו"ט ובטור א"ח סי' תל"ח: **מבעוד יום.** שהי מלות הללו מתקה ה"ר יהוסף ז"ל: **ומודים שאם שחט.** הוס' פ' כסוי הדם דף פ"ח ונם הכא בגמ' פירשו בשם רשב"ם ז"ל דלב"ם דאמרי התם אין מכסין בחפר כירה מהני' דלא כוותייהו ואתי בפיר למתי דמפ' הכא בגמ' וחפר כירה מוכן הוא דמילתא באפי נפשה היא כלומר וחפר כירה מוכן הוא לענין שלטול שאר דברים כגון לכסות בו עותה וכיוצא בו אבל לא קאי אכסוי דלעיל כלל. ור"ת תירץ דחפר כירה שבא מן העיים מגדל נמחים ול"ד לחפר עצים שברפה דמיירי התם בה אז לאפר אוכלין שצריכים דלא מגדלי נמחין ובהגהו לחוד פלגי ב"ש: **ג אין מוליכין** וכו'. ביד פ"ה דהלכות יו"ט סי' ל' ובטור א"ח סי' ש"ח ואיתה בירושלמי פ"ד דדמאי. והקשו תוס' ז"ל תימא אפי' הכין אותם מתחמול מ"מ אית בהו משום גידה כדאמרי' לקמן הלד יוצי שובך פטור אבל אסור וי"ל דמיירי בקטנים שלא פרחו ע"כ וכן פי' הר"ן ז"ל: וגגמ' מתני' דקתני בהולכת סולם פליגי דלא כי האי תנא דקתני בהולכה מודו מפני שצורך י"ט היא דתניא א"ר שמעון בן אלעזר מודים ב"ש וב"ה שמוליכין את הסולם משובך לשובך לא מקנקן אלא להחזיר שבא"ש אין מחזירין וכה"ל אף מחזירין: **אבל משהו מחלון לחלון.** גגמ' בברייתא משום ר' יוסה אמרו אף מדדין בו אם המחלון רחוק ואין רואה הסולם מניע שם בהטייה מדדה רגלין של סולם מעט מעט. ומתמה בגמ' אלמא נבי שמחת י"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמיהו השוחט היה ושוף בי"ט בש"א יחפור בדקר ויכסה וב"ה אומרים לא ישחוט. ומשני ר' יוחנן מותלפת הסיעה וכאן הותלפה שיסתן וצריך לספוף דבריהם ופרכי' וממאי דילמא ע"כ לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דליכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ דאיכא לד רמז הצירה לא שרו אפי' בעפר תימה והכא מי לא שנא דהא איכא חשדא דלהטיה גנו. ואי מי ע"כ לא קאמרי ב"ה אלא היכא דבובכו של סולם מוכיח עליו ויכיר שהוא לשם שובך אבל התם לא. אלא אי קשיא הא קשיא בש"א לא ישוב אא"כ נעגע מבעוד יום ובה"א עומד ואומר זה וזה אני נוטל אלמא נבי שמחת י"ט ב"ש לחומרא ורמיהו השוחט היה ושוף וכו'. א"ר יוחנן מותלפת הסיעה. ודילמא ע"כ לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דליכא דקר נעוץ וכו' א"נ ע"כ ל"ק ב"ה הכא אלא כיון דמוקמה הוא בעומד ואומר זה וזה אני נוטל שני אבל התם לא. אלא אי קשיא הא קשיא בש"א אין נועצין את הָעֵלי לקנב עליו בסר וב"ה מתירין אלמא נבי שמחת י"ט ב"ש וכו' אי מי ע"כ לא קאמרי ב"ה אלא דהוי למיגנא עילויה אבל התם לא. אלא אי קשיא הא קשיא בש"א אין מסלקין את התריסין בי"ט וב"ה מתירין אף להחזיר. בשלמא ב"ש לא קשיא התם דליכא דקר נעוץ וכו' אלא ב"ה אב"ה קשיא א"ל יוחנן מותלפת הסיעה כלומר דהדא מיניהו מהתסכת. ובסמ"ג מל"ת סי' ע"ה כתוב וז"ל ועוד כתב מורי רביעו יהודה בר יצחק בשם ר"ת ז"ל דמותלפת הסיעה הייטו הבית דהשוחט ומתירין ב"ה לחפור בדקר לבתחלה ואין צריך עפר מוכן לכסוי כלל כי אם לשאר צרכין וכן היה זכור ר"ת שלא היו רגילין מקילים לכן להכין בוס עפר לשחוט ע"כ ולפי' ר"ת ז"ל הכריחו ג"כ תוס' ז"ל ומ"מ מני לה בעדויות נבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה דמוקה לה לפי הטעות דבשיה קודם דמותלפת הסיעה ע"כ וכן גם כן בעל המאור ורביעו יעקב ז"ל ס"ל כפי' ר"ת ותוס' ז"ל: *) אי מי ע"כ ל"ק ב"ה הכא אלא *) **הגהה.** זה האי נמי וכו' משו' דאין בכלים ואין הצירה בכלים אבל מעמע דליתיה בבוב הם לא וב"ש ס"ל דיש בכלים: (ולפירוש תוס' הקיקאות של הגמרות אלא נשארה

מותלפת הסיעה וכתו שגרמה מדברי הפיסקים שכתבתי ז"ל ועיין בהר"ן ז"ל בפירקין דף רפ"ב עמוד שני עסקינן בעל הרי"ף ז"ל דאיהו נרים לבתי אי מי דילמא ע"כ וכו' וא"כ לא הותלפה הסיעה ולא"ה הביה המשניות כלומר ומ"מ נראה דלא נרסי' מלות אי מי אלא דילמא וכו' וכתו שהגיה ג"כ כ"ש לוריה ז"ל: ועיין בהרא"ש ז"ל ג"כ שכתב שיש מי בפי' שם דהאי מותלפת ר"ל הבליפו שיתמן לתקל בסלוק תרסין עפי מתחיני משום דהוי לרבי לבים ואין רוב לעבוד יכולין לעמוד בה:

הובר וסבירא לן בסתם דנפתח אחד מהם ומי הוו פליגי בכלים דמעיקרא ובהוריב דקתני לעיל לדברי הכל בכלים דמכאן ולהבא דוקא אבל לעפרא לא ואפי' ב"ה ליה להו הובר ואין מעכבין אלא כלים לבסוף לאחר הסתכבה אבל הראשונים טמאים וב"ש מטמאים אף האחרונים דקסבירי מצירה תורת טומאה לפתחים לפי מחשבה במיית הת שוב אינו עולה מהם אלא ע"י מעשה כגון נפתח ובנפתח אחד מהם לא אף פליגי מידי. רבא אמר לעולם לעפרא ומי מסברין ב"ה דאית להו בצירה והכא במתני' הייטו טעמא דצריך בבר ולומר אלו אני נוטל דילמא לאחר מטלטל ובורר המשנים ומביא הא ומקיל אידך נמצא מטלטל מה שלא הזמין שהרי לא היה דעתו אלא בכדי לרכו הלכך אומר זה וזה אני נוטל ולאחר על כרחך הני הוא דמקיל. ופרכי' והא אמרת בעומד ואומר זה וזה אני נוטל ולאחר על כרחך הני הוא דמקיל אלא בדבר מתחמול הכחושים והשמנים ואכתי אינא לאחר ומשני ה"מ מעי"ש כלומר הכא דידע מעי"ש דהני הוא דאזמין דהו בין שהם כחושים בין שהם שמנים לא מקיל אחריני שהרי יודע שמוקצים הם שלא זמנן אבל אם לא בירר דבריו מעי"ש אלא אמר סתם מכאן אני נוטל כשבא לברר בי"ש אסור משום דזימנין דמשתכחי השמנים לאחרה עדיין כחושים במשמוש או אפכא ומצא שטלטל מידי דלא חזי ליה פי' שכל אותן שטלטל יותר על צרכו מוקצין הין א"כ דזימנין דמשתכחי כולהו כחושים ובביק להו ואתי לאימטוי משמחת י"ט אבל כשאתה מזקיקו לברר דבריו מעי"ש שוב אינו סומך אלא על אלו בין יהיו כחושים או יהיו שמנים ולעשת כן זמנן ובא וגומלן ולא מיממע: ובירוש' מחלפא שיתתהון דב"ה דהכא אמרי לא יטול אא"כ נענע מבע"י ולקמן פ' המביא תנן ושוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקצה ע"ש בשבעית ואומר מכאן אני אוכל למחר וד' אליעזר לאו שמותי הוא חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים. מהלפא שיתתון דרבנן דהכא אינון אמרין עומד ואומר זה וזה אני נוטל ולקמן פ' המביא תנן והכמים אומרים עד שיהשוב ויאמר מכאן ועד כאן ומשני עוד אינון אית להון חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים וכו'. ביד שם סי' ו' ואיתה בירושלמי פ"ד למעשר שני ובטור א"ח סי' תל"ו והוס' פ' לא יהפוך דף כ"ג. וגגמ' אינא לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב ומתני' ממי הכי אמרה דהא איכא למיתלינהו להכך בחוריב בחתם שהיו אחמול בקן שבלדו וכן הלבנים ולומר דהכא ולא תלינן אלא אמרי' מעלמא אתו ומרובא פירשו. ומשני כדאמר אביי בסיכא בדף הכא ממי בדף פי' שיש דף לפני הסובר בולע ויולא ממנו שם בשיש ויושבין יונים דמעלמא תדיר בירלאים ליכנס לקן מפני שאותן שבקן מגרשין את כל הבא אליהם וכשיוצאין לשוב אלו ונכנסין הלכך חייש' שמא מן הדף בלו לקן הלכך אסורין דהוו להו כולהו קרובים שבדף ושבקן הלכך זיל בתר רובא עד כאן ומכל מקום אנן קיימא לן הלכתא כר' חנינא: עוד גרסי' בגמ' לימא מתני' דקתני שלשה ומצא שנים מותרין רבי היא ולא רבנן דתניא הניח מאתים ממעות מעשר שני ומצא מ"ם מנה מונח ומנה טולו וכשאר כך מנה ממעות מעשר שני לדברי רבי והכמים אומרים הכל הולין הוא ולא העלם לירושלים ודאי לא הפרידם זה מזה ושניהם מעלים ומביאים במקום אחר וזה חולין הוא שהניח אלים אחרי כן ושכח. ומשני רב אשי הכא בנחלות אפי' מקומרין וכיסים דוקא מקומרין עסיקי' ומיתיבמא ספיר כרבנן דנחלות דמדלין מיתתו אהדדי ואיכא למיתלי לקולא דחד מינייהו הוא דחזיל ליה אבל כיסים לא מתתו אחדר בא ונטלו וכיון דמקומרין הן שניהם נעל ורבי סבר כיסים ממי זימנין דמתעבל הקרייס והכא ונטלן שמא לא מקומרין מצאן וחטף האחד והלך לו: **בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין.** דרך כל שיבכין לסיות מעט מן דף העליון בולע חוץ לתחילה של כל קן וקן ושם היונים יושבים לא יר ונוחים שם כרגונים וחוזרין לקן רש"י ז"ל. וגגמ' לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר' חנינא רוב וקרוב הלך אחר הרוב כי הכא דלא אמרי' אלא אותם שזמנן בתוך הקן שהוא קרוב לגפני הקן אלא אמרי' מעלמא אתו שהוא רוב ומשני אמר אביי בדף דכולהו קרוב ניטלו הלכך הלך אחר הרוב דמעלמא דאיכא תרתי רוב וקרוב. ורבא אמר הא לא אינטריך לאסמויי אלא בשני קנים זו למעלה מזו עסיקי' וא"מ זימנין בתחתונה ולא זימנין בעליונה ומצא בתחתונה ולא מצא בעליונה דאסינן דאמרן הכך אזלו לעלמא והכך אסתרבודי ואתתא אלא אפי' זימנין בעליונה ולא זימנין בתחתונה וכא ומצא בעליונה ולא מצא בתחתונה הכך נמי אסירי דאמרי' הכך אזלו לעלמא והכך סרוכי סרוך וסליקו פי' ואתא דאינטריך לאסמויי אסירין לאו בזימנין את כל תחתונה ולמחר מצא בתחתונה לפניה ולא בתוכה ולא מצא בעליונה כלום אינטריך למימר דאסירי דמיישינן דלמא הני דאזמין אזדו להו והכך שמצא לפניה מכל עליונה באו ואסתרבודי אסתרבוד למעה ונחיתו הא לא אינטריך אלא אפי' זימנין בעליונה בתוכה ולא זימנין את כל תחתונה ולמחר מצא בעליונה לפניה ולא בתוכה ולא מצא בתחתונה כלל אסירי ולא הימא לאו אורחייהו למיסרך ולמיסק אלא אסרוכי אסרוך מן התחתונה המוקמת וסלוק לפני העליונה ואסירי: **ואם אין שם אלא הן הרי אלו מותרין.** מוקמי' לה במדלין ליכא לאיחס לאתו מעלמא אבל במסריחין אפי' פריחה מועטת כל היכא דאיכא לאיחס לאתו מעלמא אסורין

ז"ל אתי שפיר דב"ה הם הם ל"ל דיש בין בכלים כדסתם לן תנא ברלאם פרק כל הכלים): **נענע ומצאתי שנקד הר"מ דילמאתו ז"ל הנין הסמיים בפתח: ובה"א עומד ואומר זה וזה אני נוטל.** ביד פ' שני דהלכות יו"ט ע' פ' ובטור א"ח סי' תל"ז ובסי' תקי"ח ובגמ' פריך וב"ה למה לי למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל למחר וכי הימא ב"ה לית להו בריה והתנן בפ"ז דתלונות מת בבית ולו פתחים הרבה כולן שמאים נפתח אחד מהם הוא שמא וכולן מהורין חשב להוליאו באחד מהן או בחלון שהוא ד' על ד' עפחים מגיל על כל הפתחים בש"א יחשוב עד שלא יגמר ובה"א אף מגמר ורש"ל דבגבירה פליגי ובכלים שהיו בהן בין מיתה למחשבה ב"ש סברי נא אמרי הוברר למעיקרא דאתי' להכי הוא ולא ירדה טומאה לשאר הפתחים וב"ה סברי ז"ל אתי שפיר דב"ה הם הם ל"ל דיש בין בכלים כדסתם לן תנא ברלאם פרק כל הכלים): **נענע ומצאתי שנקד הר"מ דילמאתו ז"ל הנין הסמיים בפתח: ובה"א עומד ואומר זה וזה אני נוטל.** ביד פ' שני דהלכות יו"ט ע' פ' ובטור א"ח סי' תל"ז ובסי' תקי"ח ובגמ' פריך וב"ה למה לי למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל למחר וכי הימא ב"ה לית להו בריה והתנן בפ"ז דתלונות מת בבית ולו פתחים הרבה כולן שמאים נפתח אחד מהם הוא שמא וכולן מהורין חשב להוליאו באחד מהן או בחלון שהוא ד' על ד' עפחים מגיל על כל הפתחים בש"א יחשוב עד שלא יגמר ובה"א אף מגמר ורש"ל דבגבירה פליגי ובכלים שהיו בהן בין מיתה למחשבה ב"ש סברי נא אמרי הוברר למעיקרא דאתי' להכי הוא ולא ירדה טומאה לשאר הפתחים וב"ה סברי

אסרין: **ה בש"א וכו'.** רש"י והרי"ף והרא"ש ז"ל גרסי בגמ' דְּעַל בריסא ופי' עלי כמו בתוך הריסה בְּעֵל דבספר מגלי (כ"ז) ובתר בגמ' דעלי בגמ' דעור ובתרייהו בגמ' דהריסין וכן בירושלמי וכן משמע מסוגיית הגמ' שכתבתי לעיל. אבל הרמב"ם ז"ל גרסה לגרים בגמ' דהריסין בריסא וסמוך לה בגמ' דעור דתרוייהו טעמא הוי משום דהתירו סופן משום תחלתן כמו שכתוב בסמוך ואח"כ בגמ' דעלי. ופי' רש"י ז"ל שם בספר מגלי וגם מפרשים אחרים שנקרא עַל על שם שמעלין ומכין בו תמיד: וכתבו תוס' ז"ל אין מעלין את העלי לקנב עליו בשר ותימה הא בעריך לעוסה וכל כלי שעריך לעוסה ולמקומו אפי' מלאכתו לאיסור מוסל אותו בי"ם וי"ל דבפ' כל הכלים מוקמינן לה במוקצה שיש בו הסרון כיס דכ"ע מודו דאסור כגון סכי זיתי ומזורי דקשיד עליהו וב"ה שמתירין הייגו דוקא משום שמתח י"ם כדמפרש בגמ' ע"כ. בעור א"ח סי' תק"ט. ובגמ' תנא ושוין שאם קצב עליו בשר שאסור לעלמו דאתעביד ליה טרף י"ש והמ' מתמה לגבי אבל לעורך נופו ולעורך מקומו מותר: אמר אביי שאותה בעלי אבל בתבשיל גרמי דהיינו המיוחדת לקצב עליה בשר ד"ה מותר והא משמעינן דלא חיישא ה"ה אפי' תבשיל גרמי והא דקתני (עלי) להודיעך כמן דב"ה דאפי' דבר שמלאכתו לאיסור גמי שרו א"נ לא נגרכא הא דאביי אלא אפי' לתבשיל גרמי אחרא דמהו דתימא חיים עלה ומימלך ולא תבר וממא שפלמל שלא לעורך קמ"ל כיון דשחטה לתבשיל קיימא ולא ממליך אע"ג דחדתא היא: **אין נותנין את העור לפני בית הדריסה.** בעור א"ח סי' תנ"ט ועי' במ"ש בשבת פ' במה טומנין סי' ג'. ובגמ' ושוין שמולחין עליו לבשר לגלי ואע"פ שהמלח מועיל לשיבוד ואמר אביי לא שנו אלא לגלי אבל לגלי כעין קדרה אבל לגלי אחר כמולה לגלי יפה יפה וכ"ם לקדרה עצמה שעריך מלח הרבה לא וכתבו תוס' ז"ל לאו משום דעריך מליחה לגלי כדמפרש בהולין אלא משום שהיו למולחו כדי ליתן טעם ע"כ: **תריסין.** גמ' אמר עולא שלשה דברים התירו סופן משום תחלתן ואלו הן שור לפני בית הדריסה ותריסי הנויות וחורת רמיה במקדש דבפ' בתרא דעירובין ורחבה אמר ר' יהודה (אמר) אף הפותח את חביתו ומתחיל בעיסתו ע"ג הרגל דבפ' בתרא דחגיגה ואליבא דמ"ד התם ינמור ואידך בפלוגתא לא קמייתי והכי דסכא לאו פלוגתא היכא דב"ש במקום ב"ה אינה משנה: וגמ' מפ' מאי אמטי' כולהו תנינן לה: ובמתני' פי' רש"י ז"ל מלת תריסין כמו בסי' ר"ע ז"ל אבל לעיל גמ' בפירקין דף י' פ' רש"י ז"ל הריסין לנתות החלונות של סחטויות שסוגרין בהן החלונות בלילה ומכלקים אותם ביום ונותנין אותם ושומרין עליהם הבנין לאמור לרבים ע"כ: **וב"ה מתירין אף להחזיר.** ביד ס"ד הלכות יו"ט סי' י"ב: **אין נותנין את העור** כו'. ביד שם פ"א מ' ד' ובטור א"ח סי' תקי"ט ומייתי לה בגמ' פ' כל הכלים דף קכ"ל ובפ' משילין דף ל"ז ופירשו תוס' והר"ן ז"ל אין מוליאין לא את הקטן לאולו לו לעיילו בחוץ ע"כ. וכתב עוד הר"ן ז"ל דמשום דאיכא משום עוגג י"ש לעייל את הקטן ולוגג לגאת בו וס"ת נמי לקרות בו התירו ב"ה בסכי יש בהן טורך קצת. ומה שכתב הרב אלגסי דה"ה להוליא כלים בכה"ג נמי הוא שיש בהן טורך ליום קצת אבל אם אין בה טורך היום כלל אסור ולוקה כאבנים וכיולא בהן זו היא הסכמת האחרונים ז"ל אבל מדברי רש"י ז"ל נ"ל דהולאת כלים אע"פ שאין בהן טורך ליום כלל כל שאינו מוליא אותן לעורך מחר שרי ואף דברי הרב אלפס ז"ל מסיק כן בכ"ל הר"ן ז"ל ובטור א"ח סי' תקי"ח: **ו אין מוליכין** כו'. ומאלתי שנקד הר"מ דלולאתו ז"ל שדרשו הש"ס בסנ"ל והכ"ל בטור"ק והרי"ם בבב"ק וכתב כמו מדוע חיפלו כי תבואו בית ע"כ: **אמרו להן ב"ש לב"ה גזרה שוה חלה ומתנות מתנה לכהן.** מכ"ל מתנות כהונה: **כשם שאין מוליכין את התרומה** וכו'. הך מתני' אחרינא לה וכו' לשון ר"ע ז"ל אמר המלקט ונקטי' כר' יוסי דמוקי לפלוגתייהו בהא ומתני' אחרים היא. ובגמ' בעי נימא מתני' דלא כר' יהודה נמי דתניא א"ר יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה על המתנות שהורמו מעי"מ ומוליכין עם המתנות שהורמו מהיום ונשחטו מהיום לא נחלקו אלא להוליכן בפני עצמן שבא"ח אין מוליכין ובא"ח מוליכין ומתני' קתני בין שהורמו מהיום וקס"ל דבנשחטו היום קא מיירי ואסר ותירץ רבא מי קתני שהורמו מהיום ונשחטו מהיום שהורמו קתני ולעולם שחיטתן מאתמול אבל בסוף דנשחטו ב"ש מודו וכאחרים שמהיום קתני אלא על המתנות דקאמרי אחרים בשחטו מאתמול קמיירי ואיכא ביניהו שפלה ר' יהודה מחיר לטפל של אמש עם של יום אפי' לב"ם ואחרים סברי דאפי' נטפלו נמי אסרי ב"ם ומתני' לא מיירי בשפלה כלל ואיכא למימר כר' יהודה ואיכא למימר כאחרים: **לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה.** גמ' אמר רבא דמולגין מליגות ומפרכין קטניות בי"ם ולפי זה מינו תרומה שזכאי בהרמתה דשם שבנין אין מפרכין תרומה עד שיעבו דגן ומטולג בי"ב לאוכלן מפרכים מהן תרומה על כרחו ומאי תרומה דתנן במתני' דאינו זכאי בהרמתה לב"ש ברוב תרומות קאמר שיגן ע"י דשם ומירות וכן מעי"ם. ובעור א"ח סי' תקי"ו: **ז מדרך.** הוא בוכלא שעלי המכה: בפי' ר"ע דש בכף של חרס יזובנו ע"כ. וראה שקיצר לשון רש"י ז"ל אז שסבר שמלת במדוכה בסיים רש"י ז"ל טעות הוא וכן בריבינו נסים ליתה אלא רש"ל ז"ל הגיה בלשון רש"י ז"ל במדוכה ע"כ וראה בלפי זה סיבר רש"י ז"ל דב"ם סברי שיהא א' משני שויין אז שידוכו ביוד פך של חרס ואפי' שידוכו במדוך בדרכו אז שידוכו בתוך המדוכה ושיהא לדוכו בעץ הפרור וראה לאה"ע שיסבור רש"י ז"ל שאוכל לפ' בפך סר"ל שיהא לדוך המלח בדוקני הפך אז בעץ הפרור בתוך המדוכה אבל לא מסתבר לפרושי סר"ל רש"י ז"ל דב"ם בעי תרי שויי חדא שיהא בתוך הפך והחדא שיהא המדוך עץ הפרור: **ובעץ הפרור.** פי' הר"ן ז"ל בפ' כל שעה בשם הרמב"ן ז"ל דעץ פרור לאו דוקא אלא שמערין בו את הקדרה בעודה ע"ג האור אלא הוא עץ שהוקעין בו עניש ובולטין ממנו אילו ואילך וממחין ומפררין בו כל מאכל עבה וע"ש כך נקרא עץ פרור ועיקר תשמישו לאחר שמסלקין את הקדרה מן האור ומניחין אותה ע"ג הקרקע ע"כ: **והמלח במדוך של עץ.** דס"ל נב"ה דהני דמלח בעי שנוי אבל סני בהא סגייא זומא: **ובה"א תבלין נדוכין במדוך של אבן.** תימה דמבמע שבא דתבלין מותר לדוך בלא שנוי ובמסכת בבא קמא פלפלין בקתא דסכינא הדא חדא שרי תרי תרי אסיר וכי תימא דים חלוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר בתוספתא עלה דהכא פלפלין הרי הוא כתבלין וי"ל דהתם מיירי בשבת ותדע דשמעתא דהתם מיירי בשבת (הגהה פי' כיון דכולה

מסכת מיירי בשבת) דאם רצה לומר ביום טוב הוי ליה נפרס (כדפירש *) הגה"ה. נלע"ד שהן תלוש הקונטרים*) והכא מיירי בי"ם וא"כ שרי כדרכו ימיות ואפי' אי קונטרא הוא הכא אפי' במדוך של אבן אבל מלח של יס צריך שנוי לדוך אותו גרעין גרעין אבל בלימיטו אין צריך שנוי הולאל והוא עשוי בידי אדם הוס' ז"ל והביאוהו הש"ל בשבת ס"ם תולין ובגמרא מתני' דלא כי האי תנא דתניא א"ר מאיר לא נחלקו ב"ש וב"ה על הבלולין שיבולין בדרכן ומלח עמהן פי' רש"י מלח ותבלין כאחד (הגהה תימה שכתב רש"ל ז"ל שלא שמיה כאחד שפי' רש"י ז"ל דלאו דוקא אלא כלומר באותה שעה כמאר תבלין שבא"ח מלח בפ' ובעין הפרור ע"י שנוי ולא כדרכה **ואם** דהייט דבר מישם אבל לא לקדרה ובה"א לכו דבר נדוכה כדרכו ואפי' לקדרה ורב יהודה אמר שמואל סבר כי האי תנא דהאי ברייתא דאמר שמואל כל הנדוכין מדוכין כדרכן ואפילו מלח ומסקנא דהלכתא דהטייה מיכא בעי מלח. וביד פ"ג דהלכות יו"ט סי' י"ב ובטור א"ח בי' תק"ד: **ח הבורר קטניות** וכו'. ביד שם סי' ע"י ס"ז ורוש' שבת פ"ז דף ע"ד: **בורר אוכל ואוכל.** ולאו הייטו ב"ירה אבל אינו מותר לברור הפסולת. ותימה דבמסכת שבת קאמר מה דרכו של בורר מוסל האוכל ומניח הפסולת והכא משמע שאין ברירה בכך דקרי ליה שנוי וז"ל דהתם ה"פ מוסל האוכל עצמו ומניח הפסולת פי' ישרוק אותו ומ"מ פסולת מתוך האוכל הוי ברירה א"כ התם שהפסולת מרובה על האוכל ולא ולאי הוי אוכל מתוך הפסולת דבר ברירה אבל הכא מייתי שהאוכל מרובה על הפסולת דלא הוי פסולת מתוך האוכל דבר ברירה תוס' ז"ל: והגרס ברירה בורר אוכל אוכל בלי ויו: וכן הגיה נ"כ ה"ר יוסף ז"ל: **בורר בדרכו.** פי' אפי' ליטול הפסולת ולהניח האוכל: **בורר בדרכו בחיקו.** ונלע"ד בחיקו ר"ל אפי' לשמור לאע"ג דלא הוי דומיא דקנון ותמחוי ונפה וכברה דהתם ר"ל שעשה הברירה בהם וקלת הוכהה לזה מהא דתנן בפ"ד דמעשר ראשון המולל מלילות של חטים מנפה מיד ליד ואוכל ואם נפה ונתן לתוך חיקו חייב וכן מצאתי נ"כ שפי' בית יוסף בא"ח סי' ש"ש. וז"ל בקיצור וצריך לומר דהא כדאיתא והא כדאיתא דחיקו הייטו שבורר ומתן לתוך חיקו ונפה וכברה וקנון ותמחוי הייטו שעשה הברירה בהם ע"כ. ומלת חיקו ז"מ חיקו שוליו כמו ומחיק הארץ ופי' הרמב"ם ז"ל וכשהפסולת מרובה על האוכל אין מתלוקת שבורר ונוטל את האוכל ע"כ וזה תלוי בפי' ברייתא דרבב"ג דבגמרא ועיין בהר"ן ז"ל: ור"ע ז"ל תכם פי' רש"י ז"ל: **בקנון.** אית דלא גרסי ליה במתני' וגם בירוש' ליתיה. וגם ה"ר יהוסף ז"ל מחקן. וכ' רש"י במלחין דף י"ב ובשבת פ' כלל גדול דף ע"ד כלי עץ ששמין כעין לגור רחב מאחריו וקצר מלפניו ובעלי מסבע עושין אותו ובורר בו קטנית מיתן קטנית במקום הרחב ומנענעו והקטנית מפני שהיא סגלגל מתגלגל ויורד דרך פיו הלר והפסולת נשאר בכלי: **אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה.** מפני דמיחזי כבורר לימים מרובים. ובירוש' דפירקין ודפ' כלל גדול דשבת אתי הבורר ב"ש סופר את המ' ופרכינן והא תנינן בירר כדרכו וכו' ומשני דר"ע היא דאמר מתני' דר"ע אומר אף מדיחה ומולה ע"כ: ובטור א"ח סי' תקי": **ט ובה"א** וכו'. ולא שרו ב"ה אלא לגלות ע"י אדם אחד או שנים אבל שלשה בני אדם וכ"ם יותר אסור לאוגא מלאתא. ורביו אפרים ז"ל פי' מפני שנראה כאחד מוכר והשני נוקח והשליש סרסור ע"כ. ובגמ' בעי רב אחי תלתא גברי ותלתא מיני מאי מי אזלינן בתר כל מין ומין ושרי כי היכי דיכול לגלות אים אחד עם כל מין זה בלא זה השתא נמי שרי לו לילאת השתא מיכא אוגא מלאתא וקאי בתיקו ובעל כולה מתניחין עד סוף הפרק פ"ם דהלכות יו"ט סי' ו' ז' ח': **ור"ש מתיר אף בתבואה.** כך ל"ל: ירוס' הני משלחין חטים שהן מאכל עשבים שהן מאכל עדיות שעורים שהן מאכל בהמה לא כן תני בשם ר"ש לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל אחיה דר"ש בשיטי' ר' עקיבא רבו כמה דר' עקיבא אמר לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל כן ר"ש אומר לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל: **י משלחין כלים.** שבת פ' נמה אשה דף ס' והרא"ש פ' האשה שהיא עושה דף פ': **ואע"פ שיש בהם כלאים.** תוס' פ' בא לו דף ס"ם ותוס' פרק שבועות בתרא דף כ': **אבל לא שנדל מסומר.** לשון רש"י ז"ל שלפניהו שנדל של עץ מחופה שור ומסמרים קבועים בו ע"כ: ובגמ' אמר אביי מדקתני אין משלחין אותו ס"מ מותר לשלמו דאי ס"ל אסיר לשלמו השתא לשלמו אסיר משלחין מיבעיא ומ"מ דמתני' דלא כר"א בר"ש דאמר בפרק שבת פ' בשם אשה אסור אפי' בשלמו: **רי יהודה אומר אף לא במנעל לבן** וכו'. תוס' פ' הפרה דף נ"ט ודס"ם בן סורר ובגמ' תניא ר' יהודה מתיר בשחור ואוסר בלבן מפני שעריך בלא הגיר שהוא מין קרקע המשחיר ר' יוסי אוסר בשחור בשחור מפני שעריך לגחמו ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דר' יהודה בשרא לתחת פי' נפנים שלכך אין צריך לגחמו באתריה דר' יוסי בשרא לעיל ודרך מק ם בשר להיות בו מרעים מרעים וקליפות קליפות ועריך לגחמו פי' להחליקו: **כל שנאותין בו.** בחול וכו' לאתויי תפלין (הגהה מכאן הגיה רשיים בספר תרומת הדשן סימן ע' דמותר גמור הוא לשלמו תפלין בשבת ויום טוב דאל"כ היאך משלחין אותם ע"כ): וכתב הר"ן ז"ל בפ' במה אשה דזה כלל דקתני הכא אמנעל שאינו תפור קאי שאין נאותין בו בחול כמו שהוא בלי תפירה אבל כגדל המסומר אע"פ דנאותין בו בחול החמירו בו הואיל ובאתה תקלה על ידו עכ"ל ז"ל וכאן כתב מיהו שגדל המסומר לא דמלן דחזי אמר מדברו רבנן לשלמו ס"מ מותר לשלמו ע"כ: **ואיתא להאי בגא** פ' במה אשה בירושלמי ובטור א"ח סי' תקט": **פרק ב יום טוב שחל כו'.** ביד ר"פ שבת דהלכות יו"ט וסי' ה' ובטור א"ח סי' תקט": **ועושה תבשיל מעי"ט.** וי"מ דוקא תנן מעי"ט ולא יום אז יומים קודם. וק"ק לע"ד דמשמע קצת מלשון המשנה דקתני ושוטה תבשיל מעי"ט וסומך עליו לשבת שלריך לבתחלה לבשלו מעי"ט בשם כבוד שבת ואח מותר לו להוסיף בי"ט לכבוד שבת דאי לא תימא הכי הל"ל ומיה מעט תבשיל מעי"ט וסומך עליו לשבת אז ליתני הכי

ושומר מעם תבשיל מעי"ם וסומך עליו לשבת וכי תימא אה"נ דבעי לבטלו מעי"ם לשם שבת ליתא דהא לא קיימא לן הכי לכן נלע"ד דמש"ה קתני מתני' בהאי ליתא לאשמועי' שאפי' שאינו רואה לבטל כלל מעי"ע לצורך י"ט אלא בי"ט עצמו הוא מבטל לצורך י"ם מ"מ צריך הוא לבטל תבשיל כל דהו מעי"ט לצורך שבת אבל אם"כ שאם הוא מבטל מעי"ם לצורך י"ם שלוקח ממנו מעט ושאם בו ערובי תבשילין וסומך עליו לשבת: וגמ' בלשון שני אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא דמידי דמלפת בעינן וכת לא מלפתא הלכך לא מוכחא מלתא שהרי בכל יום יש לחם ודייסא ומי לא דדייסא ומי לא מלפתא דא"ר זירא המי פפסאי בבלאי דלחכי נהמא בנהמא: והאי תבשיל דבעינן אסמוכה בגמ' אקרא דכתי' זכור את יום השבת לקדשו זכרהו מאחר שבת להסכיתו פי' רש"י ז"ל אין זכירה אלא בדבר המשתכח זכרהו מאחר שבת להסכיתו פי' כשבא י"ט בע"ש קרוב שבת להשתכח מחמת י"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח כדי כבודו והוסיף הכתוב לזכור וכשמערב ערובי תבשילין מצא שזכרו שהרי אינו עושה אלא מחמת שבת עכ"ל רש"י ז"ל אבל הר"ן ז"ל פי' דזכרהו מ"ש שבת לאסור עליך אלא תבשל לו והזכירהו בערובו כדי שתוכל לבשל לצורך השבת על כאן. ותנא מייתי לה מהכא את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו ה"ל למיכתב היום אפו ובשלו אלא רמז הוא שיש לך יום שני שאין אופין לצורך מחר מוכן א"ר אלעזר אין אופין אלא על האפוי בחמישי בשבת ואין מבשלין אלא על המבושל בחמישי בשבת מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה: וגמ' כעי מאי טעמא תיקנו ערובי דבא ודאי קרמי לאו בערובי משתנו ואסמכתא בעלמא ניחא ומשני רבא כדי שיברוך מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב ולא יכלה את הכל ליום טוב וכ"ש אפי' אמר לא לכבוד שבת תקנוהו אלא לכבוד יום טוב כדי שיאמרו אין אופין מי"ם לשבת קל וחומר דמי"ט לחול לגמרי לא: וכתב הרא"ש ז"ל וירא"ה דנפקא מינה בין אלו שני הטעמים דלרבא צריך לערב דוקא בערב יום טוב כדי שיברור מנה יפה לשבת ולרב אפי' יכול לערב אפי' קודם ערב יום טוב ויום טוב של סוכות אחל להיות בחמישי בשבת יכול לערב ע"י עירוב אחד לשבת זו ולשבת הבאה ע"כ: **אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת** וגמ' בברייתא תניא ובלבד שלא יערים לאחר שבשל לצורך י"ט ואם הערים אסור לאכול לאחמור רבנן בהא מלתא שלא לעקור תורת עירוב ול"ל להערמה דרב אדא בר אהבה דמלת גרמא גרמא דאין עיבוד בחולין ואי משום שרשא הא קדישא דילמא חס שלא יסריח הבשר ומימנע ולא אתיא רש"י ז"ל: **בש"א שני הבשילין**. גמ' מתני' דלא כי האי תנא דתניא א"ר שמעון בן אלעזר מודים ב"ש וב"ה על שני תבשילין שצריך על מה שחלקו על דג וביצה שעליו שבש"א תבשיל אחד פי' דג וביצה שעליו אינו חשוב אלא תבשיל אחד וצריך עוד תבשיל אחר ובה"א שני תבשילין פי' דג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין זו היא גרסת הוס' ז"ל ומסיים ר' שמעון בן אלעזר וסוין שאם פרפר ביצה מבושלת ונתן לתוך הדג או שרסק קפלוטות ונתן לתוך הדג שהן שני תבשילין דלחודי' קאי: **ומודים בדג וביצה שעליו**. נ"א וסוין בדג וביצה שעליו: **אכלו או שאבד**. אותו תבשיל שבשל מעי"ם כך נראה ש"ל בפי' ר"ש ז"ל. אבל הה"א אם נאבד מע"ם קודם שבשל לצרכו שבת כדפי' רש"י ז"ל: **סומך עליו** לבשל בשבילו ופי' ר"ש ז"ל אבל מהתלתו אין עירובי תבשילין פחות מכזית. אמר המלקט מסקנא דגמ' בין בתחלה בין בסוף בעי שיעור ומאי כל שהוא דאית ביה כזית וכן כתבו הגהות מיימוניות דוק וכן פסק בטור א"ח שם סי' תקכ"ז דבין בתחלה בין בסוף שיעורו בכזית וכן שם בשלחן ערוך סעיף ג': **ב ובה"א כלים** וכו'. ביד פכ"ג דהלכות שבת סי' ח' ובפ"ל דהלכות יו"ט סי' י"ז ובטור א"ה סי' שכ"ג ובתקי"ז (הגהה ולהעביל כלי חדש הניקח מן הגוי בשבת יש מחיצין משום דס"ל דהא דתנן אין מטבילין כלים בשבת היינו כלי יש בל ישראל הנמשך משום דחיישי' מי שריא ליה לאטבולינהו בשבת משום לכו עד השבת שהוא פטור ואתי בתוך כך לידי תקלה להשתמש בהן תרומה דזה לא שייך לגזור גבי כלי חדש שאין הטומאה מצויה בו ויש לאוסרין והטעם שלהם הוא דס"ל דבכל הכלים גזרו ולא משום תרומה אלא משום שמא יטלו ויעבירו ד' אמות בר"ה א"נ משום מתקן כלי ולשני הטעמים אין חילוק בין שבת לי"ט דלטעם הראשון גזרו י"ט משום שבת ומטעם השני הגזרה היא ג"כ משום י"ט עצמו וגם לטעם השני אין חילוק בין כלים הדשים לישנים ע"כ מספר לבוש החור שם פימון שכ"ג): **כלים מלפני השבת**. גמ' דכ"ע מיתת כלים בשבת לא מ"מ אמר רבה גזרה שמא יטלו בידו ויעבירו ד' אמות בר"ה וגזרה בור בהגרו אטו בור בר"ה וגזרה י"ט אטו שבת ולא הוי גזרה לגזרה דיום טוב ושבת אחת היא ורב יוסף אמר גזרה משום סחיטה וגזרינן כלים דלאו בני סחיטה ניחו אטו כלים דבני סחיטה מיהו רב ביבי אמר גזרה שמא ישהה ואתי בהו בתוך כך לידי תקלה להשתמש בהן תרומה והיינו טותיה דרב ביבי כלי שנשמת מע"ט אין מטבילין אותו בי"ט גזרה שמא ישהה ופירשו רש"י והר"ן ז"ל שמא ישהה אי שריא ליה להטבוליהו בי"ט או בשבת משהה לה בטומאתם עד י"ט שהוא פטור ומתוך כך אתי להשתמש בהן בטומאתן ועוד שמא שהוא משהה מלאכתו למועד אבל מהרת גופו כיון דחמירא ליה לא משהה וב"ש לא כלום ע"כ. רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי כדפי' כבר ר"ש ז"ל: **ואדם בשבת**. כתב ב"י בטור א"ח שם סי' שכ"ו וז"ל אחר שהביא הגמרא ורבינו קיצר בדבר וכך ה"ל לכתוב מפני שנראה כמיקר ואינו אם טובל במים שרוחים לפעמים אדם מיקר עצמו במים שרוחים וביומות הנעמים ליכא למימר דמיחזי כמיקר נראה כיורד לרחון עצמו מטמוף ותוחה שבגופו ע"כ: **ג ושוין שמשיקין** וכו'. ביד בהלכות שבת פכ"ג סי' ח' ובפ"ל דהלכות יו"ט סי' י"ז ובפ' שני דהלכות עומאת אוכלין סי' כ"א. וכתב ה"ר יוסף ז"ל ושוין שמשיקין וכו' פי' אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה על הטבילה אם תהיה בע"ש או בשבת מכל מקום בדברים אלו שזכיר נקמן כולן מודים שמותר לעשותם ביום טוב דהיינו שמשיקין את המים וכו' ומטבילין מגב לגב וכו' משום דהא לאו מבילה היא אלא הוי כאינו שותים מן המקוה דיכון שהן בכלי אבן שאינו מקבל טומאה אין צריך להטבילן לגמרי דבמה שהוריד הכלי מגד אחד רואין המים כמעורבין ונטהרו המים אבל בשהכלי מקבל טומאה אם ישיקו המים מ"מ עדיין הכלי ממא ויחזור וישמא את המים ועל כן צריך להטבילם לגמרי וזה אסור לעשותו בי"ט. וגם מטבילין מגב לגב וכו' משום דלאו מבילה היא אלא שכבר אבל לפני יום טוב כ"ל ז"ל. בפי' ר"ש ז"ל ונותנן במקום מים מלוחים או

עכורים לאו דוקא אלא כלומר מים שאינם ראויין לשתיה והשקה מגייה הנפה ובמקרא ביואל והשיקו היקבים והיפו וכאן משקעים את המים הממאים על שיעופו מי המקוה עליהם וכן פי' הרמב"ם ז"ל שיעור המים עליו: **אבל לא מטבילין**. גמ' מתני' מני לא רבי ולא רבנן דתניא אין מטבילין את הכלים ע"ג מימיו לטהרן ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרין מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה לר' אסר ומתני' תנן משיקין אי רבנן קשיא הטבלה לאינהו שרו לטבילו ומתני' קתני אין מטבילין ומשני אי בעית אימא רבי ורישא דמילתא דרבי דאיירי בטבילה לטהרה הא השקה שריא איירי בי"ט וסיפא דמילתיה דאסר אף השקה איירי בשבת וכן רבנן מני רישא איירי בי"ט וסיפא בשבת וה"ק מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו בי"ט וכ"ש דמשיקין ומשיקין את המים בכלי אבן בשבת השקה אין הטבלה לא וכולה מתני רבנן היא וכולה מתני' בשבת הלכך הטבלה אסורים והשקה שריא כרבנן דאמרי משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת השקה הוא דשריא הא הטבלה אסורים אבל בי"ט אפי' הטבלה כלי ע"ג מימיו מותר והרמב"ם ז"ל נראה שתפס בפירושו וגם שם בהלכות שבת פכ"ג וגם בהלכות י"ט פ"ד כי האי תוקימתא תניתא וז"ל בפירושו אבל לא מטבילין שיטורו אבל לא מטבילין כלי טמא ע"ג מימיו וכל זה בשבת אבל בי"ט מותר לו להטביל כלי ע"ג מימיו ויטהר המים והכלי כאחד ומה שהגריבו לטהר המים לפי שהמים הממאים הם מתוקים ומי המקוה אינם ראויין לשתיה ע"כ: **מגב לגב**. פי' בתוספת י"ט ולשון גב הפנוי במשנתנו ל"ל שהוא מלשון ולחשוף מים מגבא כו' ולא הזכירה לע"ד אלא שהוא לשון ממעלה למעלה כמה דאת אמר זה על גב זה: **ומחבורה לחבורה**. ב"ש אם הטביל כלים ע"מ לאכול פסחו ע"ל ר"ש ז"ל * אמר המלקט או אם הטביל כלי מחבורת אכילת חולין לאכול מעשר שני בחבורה אחרת כדפי' הרמב"ם ז"ל שנראה שמשם העתיק ר"ש ז"ל רוב פי' מתני' דזה לשון רש"י ז"ל מגב לגב מי שסיו כלי שמאים והטבילן לדעת דריכת זיתיו ונמלך לעשות בהו עושה בהו ע"ג עבילה זו שהטביל לשם כדו ואין צריך לחזור ולהטבילן לשם בת והיא עבילה שנייה הבא להחמיר על עצמו ולהטבילן קתני מתני' שהוא מטבילן בי"מ באין כאן הקון כלי ואינם עבילה שהרי אינם צריכים: **מחבורה לחבורה**. נמנה בחבורה זו על פסחו והיה טמא או כלי שמאים ומבל לדעת כן הרשות בידו ואין צריך לחזור ולטבול וקתני במתני' דאם בא להחמיר ולהטביל כלי לשם חבורה אחרת מטבילן בי"ט ע"כ. ונראה דאפי' לפי' הרמב"ם ז"ל גבי סיפא דמחבורה לחבורה נצרך לכרס שבא האדם להחמיר על עצמו או על כלי להטבילן שנית דלא אסכתן לה דמתנייא בשום דוכתא. אח"כ מלאתי במגיד משנה שפי' שם בהלכות י"ט פ"ד בשם ר"ח ז"ל מחבורת תרומה לחבורת שאמים ע"כ: **ד** בסוף פי' ר"ש ז"ל אבל נדרים ונדבות ד"ה אין קריבין בי"ט לא עולות ולא שאמים ע"כ. אמר המלקט ולפום הא פירושא מתני' דלא כי האי תנא דתניא א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על עולה שאינה של יום טוב כגון נדר ונדבה שאינה קריבה דאית בה הרתי לאיסורא אין בה אכילת אדם ואפשר לאחר זמן ועל שאמים שהן של יום טוב כגון חגיגה ושלמי שמחה שקריבין דאיכא הרתי להיתרא אכילת אדם וכן זמנן ברגל ואם יעבור הרגל בטל קרבנו דהא תנן עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו על מה נחלקו על עולה שהיא של יום טוב ועל שאמים שאינם של יום טוב שבש"א לא יביא ובה"א יביא אלמא שאמים דנדרים ונדבות לב"ה קריבין ואנא אחרינא איכא בגמ' דמפ' כפי' שהביא ר"ש ז"ל ובהכי לא קשיא לשולה דהכי משני רב יוסף בגמ': **ה [ב"ש אומרים]**. מתני' מייתי לה בשבת פ' כירה דף ל"ש: **לא יחם**. בגיקוד לי"ר תחת החי"ת של יחם. ופסיקתא דרבתי לשתיה ר"ל לגוים וז"ל רש"י ז"ל שם פ' כירה ראויין לשתיה דמחים לאו לשתיה ואי בעי רחיץ בהו פניו ע"כ. וז"ל הוס' וז"ל אח"כ ראויין לשתיה נראה גר"י דוקא שמחמם אותם לצורך שתיה אבל לצורך רחיצה אע"ג דראויין לשתיה אסרי ב"ש דהא בפ' שני דבילה אסרי ב"ש מדורה להתחמם כנגדה ואע"ג דראויה היא לבשל ולאפות ועוד אומר ר"י דמהכא נמי יש לדקדק דאי שרו ב"ש לצורך רחיצה משום דראויין לשתיה א"כ לא אתיא מתניתין אפי' כב"ש דקתני אסורין ברחיצה ומותרין בשתיה ומדקתני שאינם מכלל דראויין לשתיה ואפ"ה קתני דאסורין ברחיצה אלא ודאי (הגהה עיין במ"ש בפ' כירה סי' ל' בשם ה"ר יהונתן ז") לא שרו ב"ש אלא כשעושה לצורך שתיה ונראה לר"י דיכול לחמם אפי' ביותר מכדי שתיה גם לב"ש וזוקא יותר מעט בכדי שיעור רחיצת פניו ידיו ורגליו אבל לצורך כל גופו לא והיינו טעמא שהבלגים הטורין דפעמים שיתמנו עיקרן ברחיצה וב"ה מתירין ג"כ דוקא לרגליו אבל לא לצורך כל גופו כדמשמע בכולה שמעתין וכו' פ"כ. ואיתא בתוס' פ"ק דנזיר דף ח' ח"ל הוס' ז"ל כאן ואת מאיתה מעיה טעם שרו ב"ש ואפי' ראויין לשתיה הא ליתא לה מתוך וז"ל דמיירי כגון ששותה ומרבה לרחוץ רגליו והכי איתא בהדיא בירושל' דלב"ש צריך לשתות מהן וב"ה מתירין ודוקא לרגליו אבל לכל גופו מודו דאסור דבר הטוה לכל נפש בעינן זוה אינו ראוי אלא לבני אדם משוגנין אבל ידיו ורגליו שוה לכל נפש ע"כ וביד פ"ז דהלכות יו"ט סי' ט"ז ובטור א"ח סי' תקי"ז: **וב"ה מתירין**. ודוקא חמין לרגליו הוא דברו ב"ה אבל כל גופו לא כדתנן אמרו לחן חכמים אם בי"ט כהמין שהותנו בי"ט אסורין ברחיצה ומותרין בשתיה: **ועושה מדורה**. וכו' ב"ש קאמרי לה והכי קתני בהדיא בברייתא אבל ב"ש לא שרו להו בין הנאת כל גופו להנאת אבר אחד לאפי' הנאת כל גופו דדמי לאוכל נפש כגון מדורה אסיר להו הכי מפרש בגמ': **ו שלשה דברים ר"ג מחמיר**. ואיתא בתוס' שבת פ' כירה דף מ"ו ועיין במ"ש בפ"ק דשבת דיש סי' ט'. **אין טומנין את החמין** וכו'. ירושלמי הלא דתימא בשלא עשה לו עירובי תבשילין אבל אם עשה לו עירובי תבשילין מותר מה בין תבשיל ומה בין חמין תבשיל דרכו לאכול ממנו חמין אין דרכו לשתות מהן ע"כ וש"ע ובמא יוכי בדברי אביי שכתבתי בסמוך. וכתב הר"ן ז"ל פרכי' עלה בגמ' ה"ל מי אלגת

*) הגה"ה כתב הר"ם ז"ל ו"ו סעבילה בפי' ר"ע ז"ל אינם לריכי אפי' משום מעלה דבכון אלא אם רגם לעשותה מעלמו לתוספת קדושה ועיין בפי' רש"י ז"ל. ורבינו מנחם ז"ל פי' מחבורת הרומה לחבורת הקדש וכן דעת הרמב"ם ז"ל בחבורו פרק י"ד מהלכות שביתת יום טוב. וקשה לפי' ר"ע ז"ל מה שייך בי"ט להטביל כלים מחבורה לחבורה שאינו יכול לעשוק ידו מן הפסח אחר שזרק הדם ואע"פ שאפשר שמשך ידו מקודש ועתה רוצה לעבוד ביום טוב מ"מ דוחק הוא ע"כ:

עירובי חבצילין מ"ט דב"ש ואי דלא אמר עירובי תבשילין מ"ט דב"ה ואוקמה רב הונא לעולם אלא הניח ואפ"ה כדי חייו שרו ליה רבנן רב הונא לטעמיה דאמר מי אלא הניח עירובי הבשילין אוסין לו פת אחת וטומנין לו קדרה אחת ומדליקין לו אש הגר וקיימא לן הכי ע"כ ואביי תירץ כגון שעירב לאפיה ובשול ולא טמן ממין לפת עירוב. ומתני' הגיגית היא ואליבא דב"ש דתניא תניא אומר בש"א אין אופין וכו' כדפי' ר"ש ז"ל: **ואין זוקפין את המנורה ביו"ט.** בטור א"ח סי' הקי"ט ועיין במ"ש הר"ן ז"ל ס"פ כירה. ופי' רש"י ז"ל אין זוקפין משמע אם נפלה מטרם שלא מהלכת אין זוקפין ומושיבין אותה ע"ב וכתבו תוס' וכ"ה בגבוק ומיישבו שב"ש אוסרין שיעור אדם לישב גדולה בי"ט וב"ה מתירין זה זולתי בשבת דלא"ה אין נאין אלא שיעור חלב ע"כ וכן איתא בגמרא אמר רב שאילת את רבינו הקדום ביחוד ואמר לי מאי פת עבה דקתני בברייתא פת מרובה ואמאי קרי לה פת עבה משום דנפשא בלישה א"נ אתריה דהאי תנא קרו לפת מרובה פת עבה והכי איתא אמי בריתא דקתני בהדיא פת מרובה. וכיון ס"ג דהלכות י"ש ס' ח' ובטור א"ח סי' תק"ו והר"ן ז"ל פי' אלא רקיקין לכיון דרקיקין נפים ברתייהו אף הוא אינו אלא כדי שיאכל בי"ט בלבד: והוא פי' הירוש' לרקיקין לקין: וכתבו תוס' ז"ל פי' רש"י ז"ל וב"ה מתירין כדאמרי' שבת מאפית יפה כשתמור אלא בדאר"ש בן אלעזר לעיל ולא הכירא הדא ה"ל לאתויי בגמ' הא דרשב"א כיון דפלוגתייהו בהכי ועוד אלא דמי כלל לפיתין גריגין לכן כ"ל דפת מרובה דקתמר לאו יותר מכדי לרבו קאמר אלא הייט פתים גדולים ביותר ועושה לעורך חול הוא"ל ואין בו טורח כ"כ והכי משמע ביקום' מתוך שאתה מיינעו מימנע ואינו עושה אלא כדי לרבו לפת קטן יש בו טורח יותר בעריכת כל אחד ואחד ובין גריגין ובין רקיקין הייטו כדי לרבו בלבד ונם סן שיש בעביס אלא דגריגין הייטו גדולות ורקיקין קטנות ע"כ ואשכחן מרובות לשון גדולות במתני' דבפ' הקומץ רבה אם שפתתה פתים מרובות פי' גדולות יותר מסדין המפורש בהן מנחת ישראל כופל ג' לשנים ושנים לד': והר"ן ז"ל הכריח דולאי אף במה שעריך לו נחלקו ב"ש וב"ה בברייתא דפת מרובה שב"ש אוסרין לאפות פת מרובה בכת אחת מפני שטרחו מרובה ג"כ מתוך שאין אתה מתיר לו הרבה בכת אחת אין הוא אינו אופה אלא כדי לרבו וכשעמייהו במאי דאמרי' אין אופין פתין גריגין אלא רקיקין וב"ה מתירין דלא חיים להכי עכ"ל ז"ל: ומ"מ בכולה מתני' פ"ה גריגין והתי"ש בניקוד פת"ח: וחזורי בגמ' במתני' וכן בפי' רש"י ז"ל כתוב וחררין: ובירוש' ר' אחא שמע לה מן הדא מה תרי הלף הגדול הזה ורבנין שמעין לה מן הדא והכא שנשה שלי חורי על דאמר ע"כ ופי' בערוך מה תרי הלף הגדול הזה כלומר לעשות חרות גדולות הלף הוא: פ"א חרות אפויות גדולות: והכא שנשה שלי חורי כלומר חרות גדולות הראויות למלך ע"כ: והרמב"ן ז"ל כתב בשוף פ' ושב בשם רבינו שעדיה גאון ז"ל שלי לחם לבן כלחם המלך מלשון ולא עתה שנו יחורו מן המרמית שתאמר שלבן חיור והוא הנכון כי היה בכל הסלים מלחם המלך ונשל העליון מכל מיני מאכל פרשה שהיה מעשה אופה ולשון רבותינו במשנה פתין גריגין ותיורי ואמרו בירוש' רבנין שמעין לה מן הדא והכא שנשה שלי חורי על דאמר עכ"ל ז"ל משמע קצת מתוך לשונו שהיה גורס במשנה ותיורי וביד פ"ג מהלכות יום טוב סי' ח' ובפ"ד סי' י"ג: **מה נעשה לבית אביך** מפשר לפ' שר"ל הואיל והן מקילין לכל ישראל אין אנו יכולין לסמ דבר שהרי אינם עוברין על דברי בית הלל לגמרי דאי לא הימא הכי משמע שהן דברים שאין לסם לא טעם ולא ריח לו אפשר לומר שחכמים באו למפרשים דבריו כדי שלא יחשבו שהלכה כמותו ויקבעו הלכה לדורות כחומרתו ע"כ: **ז מכבדין בין המטות** כתב הר"ן ז"ל ס"פ המניח שכתב הרי"ף ז"ל בתשובה דמאן חכמים דאסרי לבוד בשבת וי"ט ר' יהודה היא אבל אמן ס"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר ולישא לאיתם לאחויי נומות ע"כ וגם פה כתב דחכמים דאסרו הייטו ר' יהודה דהא חכמים דבמתני' דר' אלעזר בן עזריה דבסמוך כר' יהודה ס"ל והם עצמם הם חכמים דאסרו אבל לר"ש דס"ל דבר שאין מתכוין מותר וקיימא לן מתיה כבוד שרי דלאו פסיק רישיה הוא וכי תימא מכל מקום הרי הוא מזיז עפר ממקומו איכא למימר דבטול מן הלל ע"י דבר אחר משום כבוד ע"ש התיריטו עכ"ל ז"ל: וגמ' בבלית וירושלמית א"ר אלעזר ב"ר לוקח פעמים הרבה אכלתי אצל רבן גמליאל ולא היו בין המטות אלא סדינין היו פורסין ע"ג המדרן וכיון שהיו האורחין יושבין היו קופלין אותן א"ל א"כ אף בשבת מותרין לעשות כן של בית ר"ג היו מכניסין את המוגמר במנופה אמר ר' אלעזר ב"ר לוקח בפעמים הרבה אכלתי אצל ר"ג ולא היו מכניסין את המוגמר במנופה אלא שרבשקים פי' כלים שהן נבובין ומקבלין היו מעשנין מע"ש וכיון שהיו האורחים נכנסין היו פותחין אותן א"ל א"כ אף בשבת מותרין לעשות כן עכ"ל הירושלמי: **ומניחי' את המוגמר** בערוך ערך גמר גרסה דברים את המוגמר בלתי וי"ו בכל דוכתא: וביד פ"ד מהלכות יו"ט סי' ו' ובטור א"ח סי' תקי"א וסי' תק"ך: **ועושין גדי מקולם** וכו' פ"ה מהלכות חמץ ומצה סי' י"א וכו' וכתב הר"ן ז"ל איכא מ"ד דלוקא גדי אסור מפני שאין בו אליה ומיחי לנבוה סליק אבל מלאים לא ואיתא דבתוספתא תניא בהדיא בהא עובדא דהודום מלאים המקולסים עכ"ל ז"ל: **ח פרתו יוצאה** וכו' ירוש' אמרו לו אם עמוד מבינותיו או הנבר רלועה מבין קרניה א"ר יוסי ב"ר בון שהיה מתרים לבנדן א"ר חנניה פעם אחת יצאת והושחרו שיניו מן הצומות ע"כ: ועוד יותר מזה כתבתי בשבת ס"פ במה בהמה יוצאה: וביד שם פ"ד ס' ט"ז ובטור א"ח סי' תקכ"ג. ובפאי בבא דמקרדין להיד הלכה כר' אלעזר בן עזריה משום דקאי בשיטתיה דר"ש דס"ל דבר שאין מתכוין מותר וכתבו תוס' ז"ל ולוקא בנמגרת של עץ דאין עושה חבורה אבל בנמגרת שלנו שהן של ברזל כ"ע מודו דאסור דסיק רישיה ולא יומת ה"מ בהולם בעורות. אבל הריטב"ף ז"ל כתב דאפי' קירוד מותר ובערוך בלשון שי קירוד ממין חולעים והוא רמז שמוסך בבשר שבהמה וכם קטנים ואין כפרדין מבהמה אלא בעשיית חבורה שאין שולפין אותה מן השיער אלא בקוסי והפרדת הגדולים נקראת קרצוף ובלשון ערבי קורין לחולפת קרד ע"כ: **ושותחקין פלפלין** הוס' פ' ר"א דתולין דף קמ"א ובירוש' תני של בית ר"ג היו שותחקין פלפלין בריחים שלהן ומפרש התם בפ"ק בפי' ' דהיינו משום שלא היתה מחיצה כדרכה ע"כ: **רבי יהודה אומר** וכו' פ"ק דשבתים דף י"א ובקצת דפוס היא חסר שם: **מפני שהוא עושה חבורה** דכיון שמיניה דקות נכנסין בעור הבהמה ועושה חבורה: **וחכמים אומרים אין מקרדין** וכו' ירוש' אין מקרדין אין יבואו לידי חבורה ואין מקרצפין שלא יבואו לידי תלושה: **ט** בסוף פי' ר"ש ז"ל אלא חכמים גזרו טומאה על הכברה משום כלי חרוש עד כאן. אחר המלקט כן פי' רש"י ז"ל אבל תוס' ז"ל כתבו ולי נראה דלא שייך חרוש במעשה של עץ כי אם בכברה של שלתות דקתמר בירוש' כברה של שלתות טמאה משום שיש עליה חוטת כלי שמקבלת הסוכין שאינם יכולין לצאת דרך נקבים והא דקתמר כלי כברה ולא קתמר משום בית קבול ה"ק משום חוטת קבול כלי כברה דחשיב קבול שלהם ע"כ: ובשם הר"ר יהוסף אבכמי מחקו מלת כלי דנבי כברה אלא ה"ג ומשום כברה: **י עגלה של קטן** שבת פ' במה אשה דף ס"ו וכתוב בתוס' י"ט ואינה נגררת לשון רש"ב בשבת וכן לשון רש"י ז"ל ותמהני כו' ע"כ ואני רואה בלשון הגמ' אפי' בחלמוד המונח על ידי הרב בעלאל אשכמי ז"ל כתוב ומונה אימא סיפא ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגררין בשבת חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת: **ר' יהודה אומר** וכו' תוס' ס"ש המוליא יין וכפ' אמר לסם הממונה דף כ"ד וכפ' במה מדליקין דף כ"ט ס"ל לרב יוסף דכיון בכלים גדולים בין בכלים קטנים ס"ל לר' שמעון דנזיר ואע"ג דקטנים כגון כסא וספסל אפשר לסו בעלעול ור' יהודה ס"ל דאפי' גדולים כגון מטה אע"ג דלא אפשר בעלעול אסיר לגרור וכפ' כירה דף מ"א פלפלו תוס' ז"ל לפי גרסתם ז"ל לי דבר שאין מתכוין אסיר לר' יהודה מן התורה או מדרבנן גם בפ' א"ל הממונה דף ל"ד ובגר"ז שהעלו דבני שבת ס"ל לר' יהודה דבר שאין מתכוין מותר מן התורה: כתב הר"ר יהוסף בפ"א ל"ג אין נגררין אלא ה"ג כל הכלים נגררין חוץ מן העגלה וכו' וביד פ' עשירי דהלכות כלים סי' ז' ופ' כ"ה סי' ט"ז:

פרק ג אין צדין דגים מן הביברים ביו"ט וכו' ראיתי שמחק ה"ר יהוסף ז"ל מלות ביום טוב וביד פ' שני דהלכות יו"ט סי' ז' י"ז ובטור א"ח רס"י תל"ז וכתוב שם בב"י ואיכא למידק כיון דמתני' מפלגא בין דגים לחיה ועוף היאך לא חילק הרמב"ם ז"ל ביניהם וכ"ל שהוא סובר דת"ק היה מחלק ביניהם ואין הלכה כמותו אלא דרשב"א וסובר דרשב"ג קאי אדגים חיה ועוף הלכך דין כולם שוה לכל שאינם מתוסרין לידה ליקחין מהם ב"ש ומתמים לפניהם מזונות ואם הם מתוסרין לידה אין ליקחין מהם ב"ש ואין מותנין לפניהם מזונות ורבינו אפשר שהוא סובר כדעת הרשב"ד והרשב"א ז"ל בשהה הרב המגיד דרשב"ג לא קאי אלא אחיה ועוף אבל דגים בכל ביבר אסירין ואפי' הוא ביבר קטן והטעם מפני שהם מכוסין מן העין והטעם וכו' ע"ש שד: מתני' מייתי לה פ' האורג דף ק"ו ותוס' ברפ"ק דמכילתין דף ג': **מן הביברין** פי' אפי' מן הביברין ואפי' שאינם מתוסרין לידה ממש מ"מ כיון שהביבר רחב הרבה והדגים נשמטין הם והם דומה לידה מספר הלבוש שם סי' תל"ז. וגמ' פריך עלה ורמינהי ביברים של חיות ושל עופות ושל דגים אין לדין מהם ב"ש ואין מותנין לפניהם מזונות קשיא היא אמיה קשיא עופות אעופות בגמא חיה אחיה לא קשיא מתני' ר' יהודה דקאמר הים בשבת פ' האורג ואבי לבית חייב דלא חשיב ליה לידה עד שיכניסנו לבית ובריתא רבנן דתנאי ליה לביבר ליד כדתנן הים וחכמים אומרים לעור לגמדל ואבי לגנה לחמד ולביברין ומסיק בגמ' עופות אעופות ממי לא קשיא הא ביבר המקורה דגילוי הוא הא ביבר שאינו מקורה והשתא דאתיין להכי היא אחיה ממי ל"ק ואתיא ממי דרבנן והא בביבר גדול והא בביבר קטן ופי' הר"ן ז"ל ומישרא דביבר קטן מפרשינן בגמ' דכי רחיט בתר חיה ומטי לה בחד שחייה כלומר במרוצה אחת ביבר קטן ומה' מלשון עיכוב ע"כ כל היכא דנפלה טולא דכותלים מהלדי ביבר קטן ולידך ביבר גדול וכן ממי דכל היכא דאית ליה זווית להשמש בהן השיב הביבר גדול אומרים בו הבא מלודה ונלודנו ע"כ: ועיין בגמ"ש בשם הירוש' שם פ' האורג: **ואין נותנין לפניהם מזונות** דאין מזונותן עליך כן פי' רש"י ז"ל והקשו תוס' ז"ל כי פריך בגמ' ורמינהי וכו' ומשני כאן בביבר גדול כאן בביבר קטן והשתא תינח מלידה לידה תרלת שפיר אלא מזונות מאי תרלת דבמתני' אמרי' ונותנין לפניהם מזונות והם אמרי' אין נותנין לפניהם מזונות לכך נ"ל דהא בהא הניא אם לידה מותרת מותר ממי ליתן לפניהם מזונות וה"פ אין לדין דגים מן הביברים וכו' ואין נותנין לפניהם מזונות נזרה שמא יולד דהא לידה שלהם אין מותרת ב"ש והשתא כשמתרץ בגמ' מלידה ממזונות ממי ניחא דהא בהא תליא ע"כ וכתב הר"ן ז"ל דשם פ' ר' אליעזר דאורג פי' רש"י ז"ל דכיון דמוקלין הן לא שרי למיגרת עליהם ע"כ ושם ישב הר"ן ז"ל פירוש זה והרא"ש ז"ל: **כל המחוסר** וכו' ירושלמי ר' שלא אמר בשון קומי ר' אחא מה ניחני כל המחוסר לידה חייב ושאינו מחוסר לידה פטור אמר לון ולא בעל לתוכה אלן קיימין אלא כל המחוסר לידה אסור ושאינו מחוסר לידה מותר עד כאן: **ב מצודות חיה** וכו' דקדק בני אבר הכהה מאור עיניו בעוני דאמאי בכל דוכתא קתני **חי'** בלשון יחיד ושופות ודגים קתני להו בלשון רבים ואשב דאמר לאמר היטבת נראות דאע"פ דהן אמת שיש מקומות דקתני היה ועוף או חיות ושופות כיון דחזינן דבמתני' ברוב הנוסחאות קתני היה ושופות יש לומר הטעם אפשר להיות מפני שהשופות והדגים רגילות להיות נידונין ברוב אלא אחת אחת כך נלע"ד. אח"כ מלאתי שכא הו כאן בשם הר"ר יהוסף היה ושופות ודיו: **לא יטול מהן.** אפי' לעבול אסר ת"ק דהיינו ר' יהושע כמו שיתבאר וביד שם פ' שני סי' ח' ובטור שם: **אא"כ יודע שניצודו מעיו"ט.** אית דגרסי מבעוד יום: **ומעשה בנוי אחד.** חסורי מחסרא וה"ק ספק מוכן אסור ור"ג מתיר כלומר וזו שאמרנו לא יטול מכן מספק דהיינו ספק מוכן וספק מוקלה ואסור לאו דברי הכל היא ות"ק דפליג עליה דר"ג הוא ר' יהושע כדמוכח בברייתא

דמייתי בגמ': **ומעשה וכו'**. תוס' רפ"ק דמכלתין: **מותרין הן**. בגמ' מפ' לה לוי דמותרין בתכילה קאמר ואמר רב נחמן-אל יעמוד אדם עצמו מבית המדרש אפי' שעה אחת דאגא ולוי הוינא קמיה דרבי כי אמרה להאי שמעתא בחורתא אמר מותרין בתכילה בצפרא אמר מותרין נקבל בשנטול דכולי האי לא אחמור בספק מוכן לגיתסרו בשנטול אבל בתכילה לא שרגשו ר"ג אגא דהואי כי מדרשא הדרי כי לוי דלא הוה כי מדרשא לא הדר ביה ופי' רש"י ז"ל ולא דס"ל ברב ולוי הוה אגא מילתיה הוא דמפרש. ובעור א"ח סי' תקט"ו. ואם ישראל אגא דורון לחברו ע"י גוי מעי"ט ותעבב הגוי והביאו בי"ט כתוב שם בבית יוסף בשם הרשב"א והכל בו ז"ל דמותרין הפירות אם אין במיגם בנמוכר אפי' לאי שבאו בשבילו שהרי אין הגוי מביא משלו כדי שנגזור שמא יאמר הבא לי ובלבד בתוך ד' אמות אם היא עיר שאינה מוקפת חומה ע"כ: **ג בהמה מסובכת**. פ' אלו עוברין דף מ"ו וביד פ"א דהלכות יו"ט סי' י"ב ובעור א"ח סי' תל"ח וכתבו הרשב"א והרב המגיד ז"ל דדוקא בהמה מסוכנת התירו משום הפסד ממונו של ישראל אבל הבריאה לא יחטטנה אפי' יש שהות אע"כ צריך לאכול ממנה בי"ט: **לא ישחוט אא"כ יודע שיש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי מבעוד יום.** גרסי' וי"ם דגרסי אע"כ יודע שהות יכול לאכול ממנה כזית צלי מבע"י וכו'. וכתב הר"ן ז"ל מוכח בפ' אלו עוברין דאע"פ שאינו אוכל כיון שהיה יכול לאכול סגי ולשנא דמתני' הכי דייק ע"כ וכן כתוב בב"י בשם רבינו ירוחם: **מבית טביחתה**. ש"מ דהפשט וניתוח שממתין הקונים דרך ארץ הוא ולא איסורא הוא והתירו לאכול כזית מבית טביחתה בלא בדיקה משום הפסד ממונו וכ"ש אם שאינו הבריאה בלא בדיקה שאין להפסיד הבהמה וסמכינן ארובא וכברה ומכאן הביא ראיה הר"ן ז"ל בפ"ק דחולין דף תרע"ו דבדיקה זו בריאה מדרבנן הוא: **שחטה בשדה**. וכו' ביד פ"ה דהלכות יו"ט סי' ה' ואיתא בתוס' דר"פ מפנין ודר"פ שואל: **לא יביאנה במוט ובמשה**. בנקודת סגו"ל תחת הטי"ת. וכך מצא"ה מנוקדת בספר כתיבת יד קדמון. וכן מצא"ה מנוקדת בשם הר"ר יהוסף אלבכרי ז"ל. ולא גרסי' ובמוטה כלע"ל דמוט הייגו הגיעה בין שני בני אדם על הכתפים ומוטה הייגו הגיעה בין שני בני אדם על ידיהם או אפכא ולדמשמע בגמ' ר"פ המביא כדי יין בני דדרו באגדא לידרו באפכא דפי' רש"י ז"ל שם אגדא על הכתפים אפכא על הידים ומ"מ עיין בלשון הרמב"ם ז"ל שם פ"ה סי' ב': **אבל מביאה בידו אברים אברים**. ואע"ג דמפיס בהלכא ואמרי' בפ' מפנין דמשנתי בהלוכא עדיף אתי הכא דכיון דמביא במוט ובמשה מיחזי כעובדין דחול ואיכא מ"ד דלא מיהסר אגא במסוכנת שם לה קול שלא בשחטה לגמרי בשביל י"ש אבל בריאה שאינה לגרוך י"מ מביאה אפי' במוט ובלבד שיהא אם אפשר לשנות וכעין שאמרו בפ' המביא כדי יין לא יביאם בסל ובקופה אבל מביא הוא על כתפו או לפניו אבל אחרים אומרים דה"ה בבריאה ומסוכנת אורחא דמילתא נקט שאין דרך לשנות את הבריאות בשדה אלא בביתו וכן דעת הרמב"ם ז"ל וכתב הרשב"א ז"ל שאינו נוטל את עורה שלא התירו אלא בשוחט מלעתו בי"ש שהתירו שופה משום תחלתה כדי שלא ימנע משמחת יו"ט אבל בשוחט את המסוכנת לא והכי מוכח בירוח דפירקין דגרסי' התם הני אבל מביאה ע"ג עורה כיצד הוא עושה מביר ממנה אבר אחד ומביאה עמו הר"ן ז"ל: **ד בכור** וכו'. ביד פ' שני דהל' יו"ט סי' ד' ובעור א"ח סי' תל"ח. ופי' בכור בזמן הזה שאינו נשחט בלא מום אפני מקדשים הוא דמאלינו קדום והשוחטו כשהוא תם שוחט קדשים בחוץ ועונש כרת: ר' **יהודה אומר ירד המומחה**. וכו' בגמ' בבריאתא בלשון אחר דרש"י ז"ל ר' יהודה הנשיא ס"ל כר' יהודה ור"ש בן מנסיא ס"ל כר' שמעון: **ואם לאו לא ישחוט**. תוס' ז"ל הכריחו לפ' דמטעם מוקצה פליגי ר' יהודה ור"ש וס"ל לר"ש אפי' עבר ובקרו מ"מ אסור משום מוקצה ופליגי כדמפ' בגמ' ברוחין מומין ונם פליגי במוקצה מיהורא ויש"ל דטעמא רבה אית ליה כיון דס"ל דרוחין מומין בי"ש ויזלוו שמוס קבוע היה מתמול א"כ אין כאן מוקצה דהא מתמול דעתיה עיליה אבל ר"ש אית ליה לאין רוחין מומין הלכך לאו דעתיה עיליה מתמול א"כ אסור אפי' אם בקרו בדיעבד עכ"ל ז"ל אבל ר"ע ז"ל תפס פי' רש"י ז"ל: **ר"ש אומר כל שאין מומו ניכר מעי"ט** וכו'. שבת פ' כירה דף מ"ו רמי ליה אביי לרבה דר"ש אדר"ש הנא מותר הסמן שבגר ושבקערה אסור ור"ש מתיר אלמא לר"ש ליה ליה מוקצה והתנן ר"ש אומר כל שאין מומו ניכר מעי"ט אין זה מן המוכן ושקשו שם תוס' ז"ל מאי קפריך הא ע"כ טעמא דר"ש לאו משום מוקצה אלא משום דסבר לאין רוחין מומין בי"ש דהא ר' יהודה דאית ליה מוקצה שרי בגור שנפל לגור ליכל מומחה ולרחות אם יש בו מום יעלה ויבטול ואם לאו לא יבטול ויל"ל דדייק מדלא קתני ר"ש אוסר לפי שאין רוחין מומין בי"ש דהוה משמע לכתחלה אסר אבל בדיעבד מבוקר ומדקתני אין זה מן המוכן משמע דהוי מוקצה ואפי' בקרו אינו מבוקר ובהכי פליגי דר' יהודה סבר רוחין מומין בי"ש הלכך לא הוי מוקצה דמיירי בנפל בו מעי"ט כדמוקי לה התם ור"ש סבר אין רוחין ולכך אפי' בקרו אינו מבוקר משום מוקצה. ושני ליה רבה לאביי הכי השתא התם גבי גר אדם יושב ומצפה לימתי תבנה גרו אבל הכא אדם יושב ומצפה מתי יפול בו מום מימר אמר מי יימר דנפיל בי' מומא ואתי"ל דנפיל ביה מומא מי יימר דנפיל ביה מום קבוע ואתי"ל דנפיל בי' מום קבוע מי יימר דמיזדקיק לי' חכם גרמו אם מום קבוע הוא אם לאו. ומסו' איזה חדוש שנתחדש פה בדברי התוס' ז"ל על מה שכתבתי בשמם בסמוך חזרתי והעתקתי דבריהם אצל שם: **אין זה מן המוכן**. מפני שמתירו בי"ש וס"ל כמתקנו וכו' כדפי' ר"ש ז"ל. אמר המלקט ובגמ' פריך מי ברוחין מומין קמיפלגי לפלגו בעלמא בלא נפל לגור ומשני בגור שנפל לגור מיפסריכא ליה סד"א משום לגר ב"ח לעריס לומר ולאי יעלה בו מום ולסקיה כר' יהושע גבי אותו ואת בנו בפ' משלין דף ל"ז קמ"ל. והלכה כר"ש בהא דבבריתא קרי ליה חכמים. ובגמ' דייק רב נחמן בר יצחק בריתא דקתני בין שנולד בו מום מעי"ט ובין שנולד בו בי"ש חכמים אומרים אין זה מן המוכן דקתני רש"א כל שאין מומו ניכר מעי"ט אין זה מן המוכן מאי אין מומו ניכר אילימא שאין מומו ניכר כלל פשיטא וכי צריך היה ר"ש לומר לר' יהודה בן מתלוקתו כן והלא ר' יהודה ס"ל מוקצה ונהי דרוחין מומין ס"ל הני איסור מוקצה מיהא הוא אלא ודאי דלא מתחזי לחכם מעי"ט אי מום קבוע אי מום עובר וקתני מיהא אין זה מן המוכן ש"מ דאפי' דיעבד אם בקרו אינה הכנה לשחיטה. וביחוס' מחלפא שיטתיה דר' יהודה דתנינן תמן ס"פ מי שהחשיך ר' יהודה אומר אם לא נבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן והכא הוא אמר הכין ר' יהודה כדעתיה דר' יהודה אמר אין המומחה תורה ר' חומא בשם ר' אבא דר' יהודה היא דר' יהודה עבד ראיית בכור כראיית טרפה כמה דאת אמר תמן רואין את הטרפה ולכוותה רואין את הבכור בי"ע ע"כ ועיין בגמרא: **ה בהמה שמתה**. ביד פ' שני דהלכות י"ט סי' ט' ובעור א"ח סי' תקי"ח ומייתי לה בס"פ מי שהחשיך ובבהמת קדשים מוקמינן לה אבל בהמת חולין מחתכין ואתיא מתני' אפי' כר"ש דאמר התם מחתכין. ופי' הר"ן ז"ל להביא בעל רב אלפס ז"ל שפסק בסוף מכלתין בי"ש כר' יהודה לאית ליה מוקצה ומשמע דלדידיה אפי' בהמה מסוכנת בחולין שמתה לא יזיזנה ממקומה וכן פסק דבהמה מסוכנת של חולין שרי לטלטלה דלא קשי מאמר שהוא היה נודם כמו שכתוב בגמ' במקצת מסחאות הכא במאי עסקינן במסוכנת וה"ה כלומר דבמסוכנת אפי' ר' יהודה מודה דשרי ובבריאה אפי' ר"ש מודה לאסורה כי פליגי בחולה מאתמול ומתה בשבת אז בי"ש אבל זו הגרסא איכא בעיקר הגיסחאות ע"כ ובגמ' בדפוס איתה להאי מסחא: **ומעשה ושאלו**. בפ' במה מדליקין דף כ"ד בחוס'. ירוח' שמואל אמר מעו תמנה זקנים שהורו לר"ש בלוד אמר רב מתנא בבכור הוה עובדא א"ל אבין מתני' אמרה כן עליה ועל החלה בטמאת מה זו קדם לף זו קדם ע"כ: **החלה שנטמאה**. פי' רש"י ז"ל חלה שנטמאת איכה ראויה לכהנים אף זו קדם ע"כ: **החלה שנטמאה**. לכלבים אסור לאין מבערין קדשים טמאים מן הטעם דהא בתכילה אסורה ובהסקה לו לתתה. לכלבים אסור לאין מבערין קדשים טמאים מן הטעם בי"ש ולא תימא דוקא שריפה משום דהבערה אלא לגורך היא דהא אין מדליקין בשמן שריפה בי"ש דהבערה לגורך היא דהלכה כר בי"ש לגורך היא ומותר ואפ"ה בשמן שריפה לא והוא שמן תרומה שנטמאת אלא שעמא משום גזרת הכתוב הוא שאין קדשים טמאים מתבערין מן העולם בי"ש דרחמנא אחשבה להבערתם דכתיב בהם שרף הלכך מלאכה היא ע"כ. והקשו עליו תוס' ז"ל דאמאי אין נותן החלה לפני כלבו בשריפתו אבל כשנותן החלה לפני כלבו אין כאן משום טורח מלאכה לכך ס"ל דלכי אין נותנה לפני כלבו משום דמלותה בשריפה כדאמרינן בשבת כשם שמצוה לשרוף הקדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאה אבל לגבי תרומת תמן דקאמר מרישא לפני כלבו לא מייתי כשנטמאה אלא משום בישול תמן ולכך איכה שריפה ע"כ: לפני כלבו לא מייתי אבל שוחט הוא הטבח בלא פסוק דמים ומחלקין אותה ביניהם ולמתר יפסוק להם דמים ע"כ משמע דקאי אכולא ממנו עליה ופסקו דמים מעי"ט ואתא בעי בגמ' היכי עביד שידעו במולאי י"ט כמה היתה שוה ומשני שמביא להם בי"ש שתי בהמות שוות ויאמר לאו אחת כזו ולמחר שמין את המותרת. ואיתה בשבת ר"ש שואל וביד פ"ד להלכות יו"ט סי' ו"ט כ' ובעור א"ח סי' ת"ק ובירוח' הא לסיפא מוסיפין היו חמשה נעשין עשרה: **אבל נמנין עליה מעי"ט**. ואח"כ שוחטין אותה בה בשוקלין ומחלקין אותה ביניהם ולמחר שמין את המותרת: אלא דבר ר' בנאלא אשכמי ז"ל מחק בתלמודו מלות אבל נמנין עליה מעי"ט והגיה אבל שוחטין ומחלקין ביניהם וכן מחק ג"כ מלות הללו מבסקי עליה מעי"ט והגיה אבל שוחטין ומחלקין ביניהם וכן מחק ג"כ מלות הללו מבסקי הרא"ש ז"ל: והכי משמע מפי' רש"י ז"ל גם מן התלמוד וכמו ברמזתי בסמוך: ר' **יהודה אומר שוקל אדם בשר** וכו'. בפירקין דף כ"ט מייתי לה. ומלאתי מוגה **קופים** בסמ"ך בכל מקום שהוא מוזכר וכך כתב ה"ר יהוסף ז"ל שמצא בכל הספרים. ור' יהוסף סבר בבריתא שוקלין מנה כנגד מנה בי"ש ואפי' דהוי אורמיה בחול הכי בשחולקין. וכן ר' חייא ור"ש בן רבי בשהיו חולקים בשר ביניהן בי"ש היו שוקלין אותו מנה כנגד מנה ולא קיימא לן כותייהו אלא כחכמים שאומרים אין מבניהן וכו' ומש"ה לא תנא תנא והחכמים אוסרין לאמשוני דאפי' לשמור מן העברים אסור א"ל אידי בר אבין והוא שתלויין המאזנים בסבעות שתולין אותה בה בשוקלין ומיחזי כמתנו לשם משקל. והביאוה תוס' ז"ל בפ' אילו נאמרין דף ע"ט: **ז אין משחיזין את הסכין** וכו'. ביד פ"ד דהל' יו"ט סי' ט' ומייתי לה בירושלמי פ' משלין ובפ"ק דמגילה דף ע"א ובאסור א"ח סי' תק"ם. ובגמ' איכא דמתני' להא דשמואל אמתני' אין משחיזין אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לחדדה אבל להעביר שמוניתה מותר מכלל דע"ג חברתה אפי' שמואל לא שנו אלא לחדדה דמתני לה אסיפא אבל משיאה ע"ג חברתה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא להעביר שמוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבמחסחת אפי' אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא להעביר שמוניתה אסור אמר רב יהודה דלא כר' יהודה דתניא להעביר שמוניתה מאן תנא דבמחסחת אסור אמר רב יהודה דלא כר' יהודה דתניא מחלקין ביניהם. כך לגרסן בקצת מסחאות וגם בירושלמי ואיתא דגרסי שקול. וביל שם פ"ל סי' כ"ג כתוב תך לי וכו'. ובגמ' מפרש דכשאינו רואה ליקח כל הבהמה ולא מקצה ולא שנים ולא רביע אלא בדינר או בשנים אומר לו תן לי נתח או תני נתח כי מתנה ולא שנים ולא רביע אלא בדינר או בשנים אומר לו תן לי נתח או תני נתח כי הא דבסוריא וכו': **ח אומר אדם לחבונני** וכו'. תוס' פ' אילו נאמרין דף ע"ט ותוס' דר"פ שואל דף קמ"ט ומה שפי' ר"ש ז"ל באבל לא במדה הוא פי' לחבון דבגמ' וכן פי' נ"כ הרמב"ם ז"ל כאן בפי' המשנה אבל ביל שם פ"ד פסק כלשון אחרון דדבא דאפי' היה כלי המיוחד למדה ימלאנו ומאי אבל לא במדה אלא יזכיר לו שם מדה ולא זה: ר' יהודה אומר אם היה כלי של מדה וכו'. בפר א"ח סי' שכ"ג ובגמ' פריך אלמא גבי שמחת י"ט ר' יהודה לחומרא ובגמ' לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן לעיל בפירקין ר' יהודה אומר שוקל אדם ובגמ' לקולא ומשני דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא התם בשאינו עומד למדה פי' כלי בשר וכו' ומשני דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא התם בשאינו עומד למדה דדבנן ממי לא קשיא התם קעביד וקופין אין עומדין לכך הכא בעומד למדה דדבנן אדרבנן ממי לא קשיא התם קעביד כדעבדין בחול במאזנים פעמים שאין הלימרא לפניו וכיון שיודע משקל כליו שוקל בו הכא לא קעביד כדעבדין בחול דעדיין לא יצא טבעו של כלי זה למדה ולאידך ליכא הכא לא קעביד כדעבדין בחול דעבידי איניש דמקרבי לחבריהם חמרא במנא דכיילא ושתו: **מעשה בשאול בן בטנית**. כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל: **אבא שאול אומר אף** בבועד עושה כן. ברב אלפסי והר"ן ז"ל ליתה להאי בגמ': **מפני מצוי המדות**.

כשמוכר שמן וביין שביתי בירורין ולא בשמן. ירוש' אתי מעשה בר"ש ב"ר לדוק ואמר שאול בן בטנית שהיו תגיים בירושלים והיו ממלאין מדותיהן מעי"ש ומותנין אותן לנקוחות בי"ש ר' חנינא בן עקביא אומר אף בחולו של מועד היו עושין כן מפני מנוי המדות אף הוא כנס שלש מאות חביות [יין] וחברו כנס שלש מאות הביות [שמן] בבבלי בברייתא מפרש שהביאום לגזברים בירושלים אמרו להן חתמים לא הייתם צריכין לעשות כן פי' רש"ל מפני שהלקוחות מותנין ע"י סדרן ומרוצתן שאינם יכולין לשהות עוד וידעי וקא מהני לא הותיל והחמרתם על מנהגכם יעשה בהן לרבי לבור פעם אחת חלה וכבשן רבותינו לבקרו אמר לון לתון חמון הדא ימיכא דהוות מכילא בקוסטא ע"כ: **אצל חנוני הרגיל אצלו.** כין הוא גוי כין הוא ישראל דאין נאלך רק היכא דאיכא חשש דמתוגר לו מולד תוס' ז"ל. ופי' רש"י ז"ל וכן רבינו יעקב ע"ל הרגיל אצלו שמתוך שרגיל אצלו מאמינו ויבטח בו שלא יתמסכו ומותנו לו בלא פסוק דמים. ובהרי"ף ז"ל הלשון כך אומר אדם לחנוני תן לי וכו' וכן הוא במגיד משנה פ"ד דהלכות י"ט ס' כ"ד. ובטור א"ח סי' שכ"ג ותקי"ז ובירוש' גרסי' אומר אדם לחברו תן לי וכן הגיה ה"ר יוסף ז"ל וכן בטור בסי' שכ"ג אבן בסי' תקי"ז לחנוני ומ"ש בטור על מה שכתבתי בשם התוס' ז"ל והביא שם גם דברי הר"ן ז"ל והם מבוארים יותר מן התוס' ע"ש:

פרק ד המביא כדי יין וכו'.

דהלכות י"ט ובטור א"ח סי' שכ"ג וסי' תקי': **לא יביאם בסל כו'.** והתוס' כתבו תימא דאמרי' בשבת פ' מפנין מפני אפי' מרבעה וה' קופות ו"ש שיהא מותר בי"ש וי"ל דהתם מיירי בשבת שאינו יכול להוציא לחוץ ואין רוחצין אותו ועל כן מותר והכא מיירי בי"ש שיכול להוציאו [לחוץ] ורוחצין אותו ועל כן אסור שהרוחה אותו אומר לנוכך חול מביא אותם ולכרי אסיר ומהאי טעמא נמי יתא דהיה קאמר דלמעוטי בהלוכה עדיף והכא קאמר אבל מביא הוא על כתפו אלמא משמע דמרבה בהליכה די"ל דהתם כיון דמיירי בשבת דלא עביד כעובדין דחול אתין מעלמל כי אם מוות לזוית באותו בית ולכך קאמר דלמעוטי בהלוכה עדיף אפי' משום ערוה יתירא אבל הכא דמיירי בי"ש משום שרוה יתירא לא קפדינן אלא משום דמיהזי כעובדין דחול ופעמים נמי דאסור לאפוקי' בשפוקי אע"ג דמשמע בהלוכה כיון שאין מבנה מדרך הול ע"כ אבל בטור שם סי' שכ"ג הביא דין זה לענין שבת: **על כתפו או לפניו.** גמ' הגא אם אי אפשר לו לשנות כגון שזימן הרבה אורחים וצריך להביא הרבה ביחד מוחר: **המוליך את התבן.** ירושלמי מתני' כמ"ד לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל: **אבל נוטלה בידו.** כך פיה ס"ד יהוסף ז"ל וכתב ס"א אבל מוליכה בידו: **בידו.** הכא לא קתני לפניו לפי שאין דרך לטעון התבן בחיקו כדי שלא יתבזן ויפזר אבל בריש קתני לפניו שכן דרך לטעון ספל חבוקה בחיקו ומעשה זה ג"כ אפשר דלא קתני הכא על כתפו כך נלע"ד: **ומתחילין** וכו'. פ' מי שהחשיך דף קנ"ו ובגיל פ' שני דהלכות יו"ע סי' י"ח ובטור א"ח סי' תקל"ח: בסוף פי' ר"ע ז"ל ובכא אפי' ר"ש מודה. אמר המלקט וכולה מתני' ר"ש היא ולגבאה בחלא מוקי לתבן דרישא דמתני' בחובגא סרוא וגם לאיה ביה קולי דלמאכל בהמה אינו ראוי מעוט דמים ולגבון בו לבנים אינו ראוי דבא אית ביה קולי ואינו יכול לגבל לא בידיו ולא ברגליו ובכא אפי' ר' יהודה מודה ועיש דמתני' בכל גוונא מיירי כולה מתני' ר' יהודה היא ומהאי מקיומתא נקט הרי"ף ז"ל: **ב אין נוטלין עצים מן הסוכה.** גיל שם פ' שני סי' י"ח: **אלא מן הסמוך לה.** כגון קיים הזקופין סמוך לדפנות עכ"ל ר"ע ז"ל ורב מכשיר אמר אפי' תימא כשאין סמוך לדפנות אלא סמוך לסכך כי תניא מתני' באיסוריתא פי' חבילות של קש שנתנם על הסכך דמלא הטיר אגדן לא בעלינהו לגבי סכך אלא להנחיתם שם ובגמ' וגם בשבת פ' כירה דף מ"ב בריתא תני עלה ור"ש מהיר בסוכה רשעה מעי"ש אם נפלה כי"ש דלית ליה מוקלה אבל בסוכה בריאה אפי' נפלה מודה ר"ש דאסור דמוקלה מחמת איסור היא דכיון שהיתה בריאה מאתמול לא יהיב דעתיה עילוה ודמיא לכוס וקערה ועשאית דמודה בהו ר"ש ובטור א"ח סי' תקי"ח וסי' תקי": **ומן הקרפף.** ואפי' מן המפוזר מתני' ר"ש בן אלעזר היא דתניא אר"ש בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על המפוזרין שבשדות שאין מביאין ועל המכונסין שבקרפף שמביאין על מה נחלקו על המפוזר שבקרפף ועל המכונס שבשדות שבא"ח לא יביא ובה"ח יביא והתנו תוס' ז"ל תימה דמפוזר הא הוי מעמר דהוא אב מלאכה וי"ל דלא שייך עמור אלא במקום שנדלים שם כדמוכח בפ' כלל גדול ע"כ. ופי' רש"י ז"ל דטעמא דמכונסין שרו דלית בהו משום מוקלה אבל מפוזרין אסורין משום מוקלה והר"ן ז"ל פי' בשם מפרשים אחריים דטעמא משום מגבב דהוי כמעמר ומדינא אפי' מפוזר בשדה שרי דגבוב בי"ש מותר דגוזר אוכלה חשיב כבקוע עצים או כהבערה עצמה אלא שבשדה אפי' משום דמיהזי כמגבב נמחר ע"כ: **רבי יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפי' בתוך תחום שבת.** ומדר' יוסי נסמע לר' יהודה דלאו תרוייהו בעי ור' יוסי בתרתי אקיל דמכשיר בסמוך בלא פותחת ובפותחת בלא סמוך דשמעיה לר' יהודה דקאמר כל שסמוך לעיר בין דלית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת ופ"ל ר' יוסי כל שיש לו פותחת ואפי' הוא בתוך התחום ואי סמוך לא בעי פותחת דאי ר' יוסי בפותחת תלה טעמא דאפי' הוא סמוך בעי פותחת לא ה"ל לסיומי ואפי' בתוך תחום שבת אלא הכי אל"ע ר' יוסי אומר כל שנכנסין לה בפותחת דכיון דהוה תני כל הוה משמע דלריך פותחת סמוך או רחוק נמה לי דסיים ואפילו בתוך תחום שבת לאשמעינן דלא בעי אלא למיסרי שאין סמוך ור' יהודה דלא בעי תרתי נמי מרישא דר' יוסי ס"מ מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכולהו פותחת אית להו הכי אינבי ליה למיתני ר' יוסי אומר אפי' בתוך תחום שבת עכ"ל רש"י ז"ל בשיטום סוגיית התלמוד אבל רעז"ל תפס לעיקר פ' הרמב"ם ז"ל ותוס' ז"ל: ומה שפי' רעז"ל שסמוך לעיר ממש הוא פי' רש"י ז"ל אבל הרמב"ם והרא"ש ז"ל פירשו סמוך לעיר בתוך ע' אמה וד' אפתים וכתב מהרי"ק ז"ל שם בטור סי' תקי"ח ופותחת דתנן פי' מסגרת ע"ל דטעמא משום דכל שיש לו מסגרת מיחזי כחנר ולא הוו עליה שבתוכו כמוקלים ע"כ: **ג אין מבקעין עצים.** וכ' סתם לן הכא בי"ש כר' יהודה דאית ליה מוקלה וה"ב סתם לן לקמן ס"פ בתרא בסהיא דאין שוחטין את המדבריות. וגיל שם פ' שני סי' י"ב ושם בשלהי פ' מי שהחשיך אמריא דר' יוחנן כר' יוסי ב"ר יהודה מתני לה פי' מסייס בה דברי ר' יוסי בר' יהודה ודכוותה כתבתי גם' חבית סוף פ' ה' ובטור א"ח סי' תקי"ח: **אין מבקעין סי' גיל** פ"ד דהלכות יו"ע סי' י': **ולא במגל.** ירוש' אית תנאי תני מבקעין אמר רב **חסדא** מ"ד מבקעין במגל אל יד מ"ד אין מבקעין במגל אל קנה ע"כ: **אלא בקופיץ. ומלאתי** מונה קופיס בסמוך בכל מקום שהוא מוזכר. אבן בתרגום בכסיל בקופיץ בגדי: וכתוב בשבני הלקט פי' פ"ח והקשה ה"ר אליעזר משול ז"ל היאך מותר לבקע עצים בי"ש והלא היא אב מלאכה כדאמרי' האי מאן דסליק שלותי חייב משום טוחן ושוב איך יכול לבקע מעי"ש והיכי שרי אפי' בלא שנוי ותירץ י"ל דלהכי התירו לבקע דכמו דבר שאי אפשר הוא דזימנין מיתלין לעשות מאכל שלא היה בדעתו מאתמול וכיון ישעיה ז"ל תירץ הא דאמרי' האי מאן דסליק שלותי חייב משום טוחן דוקא כשיעשה אותו קסמין דקיק כדי להאחיז בהן האור אבל בקוע עצים אינו אלא מרחא בעלמא דמשום כבוד ע"ש התירו ומיהו יעלה ז"ל דחה זה הפירוש וכ"ל לפרש הטעם שהבקוע לוהן אוכל נפש הבינן ליה הא מכשירי אוכל ע"כ: ועיין כאן בהר"ן ז"ל: **בית שהוא מלא פירות.** וכו' בפ' בכל מערבין דף נ"ל ובגיל שם פ' שני סי' ב' ובטור א"ח סס"י תקי"ח ובגמ' ג"ל זירא בי"ש התיר ר"מ כיון דמדרבנן הוא דאסיר משום שמחת י"ש שרי שהרי מותר בו אוכל נפש אבל לא לשבת משום מלאכה והגיה נמי הכי: **ד אין פוחתין את הגר.** מה שפי' רשי"ל הוא פי' רש"י ז"ל ותוס' ז"ל הקשו על אותו פירוש ופירשו הן ז"ל שכך הם רגילין לשוס באוירו קודם אפיתו קם לו דבר אחר כדי לשמור האויר בשעת האפיה אלא יפלו הסמוכות יחד ויפתוס האויר ולאחר אפיתו קלת מסלקין אותו לבד שבתוכו ועל זה קאמר אין פוחתין את הגר כלומר שאין מסירין את מה שבתוכו דהוי כמוגמר כלי וגם הר"ן ז"ל הקשה על פי' רש"י ז"ל ופי' הוא ז"ל שדרך העולים לעשות כסי' לכלי חרס שיש להם בית קבול ומכינין אותם בכבשן כדי שיתייבשו מעט לפי שאי אפשר לתקנם בעודם לחים ואח"כ מוליאין אותם קודם שיצרפו לגמרי ומוסלין כסיין ומתקנין אותם ואותה גמילה כסוי נקרא פחיתה וסיימו דתנן אין פוחתין את הגר כלומר אין מסלין את כסיו מתוכו דבשעתו משוי ליה מגא ע"כ והרמב"ם ז"ל פי' הגרות שלהם היו עושין אותן זוגות והוחכין אותו לגיים אחר עשייתם ע"כ וכן הוא שם ביד פ"ד סי' ח'. וכתוב א"ח סי' תקי"ל: ובגמ' אלן תנא דפחיתת גר מגא הוא פי' רש"י ז"ל קודם שצרפו בכבשן אמר רב יוסף ר' אמיר היא דתנא לי דתרא לי חרס מאימתי מקבלין טומאה מסגמרה מלאכתם פי' חקיקתן דברי ר"מ משום דחזי לקבולי ביה מידי ר' יהודה אומר מבשעה שבבשן ואי נמי הימא שאני החם דכלים גדולים הם וחזו לקבולי בהו מידי האי גר נמי חזי לקבולי ביה פשיטי אינא דאמרי אמר רב יוסף מתני' ר"א ב"ר לדוק דאמר אקיקה משוי ליה מגא דתנן בפ' שני דבעדויות לפסים אחוזות אסורות באהל המת פי' רש"י ז"ל מפ' לקמן קערות של בני עיירות ואין מקפידין על כלים נאים ומכפסתה הקערה אוכלין בה בשר ואין ממתינין עד שתתחקק אסורות באהל המת לגבי אהל המת בעינן תוך לכלי חרס דכתיב וכל כלי פתוח משמע דיש לו פתח וכן לכל טומאה מצא ומטמאות בשאר הזב שהזב משמע כלי חרס בהיסט וקבבר ת"ק כלי ניטהו טוהל ומשתמשין בהן כמות שהן שלכך מקבלין טומאה בדבר הראוי לטמאן ר"א ב"ר לדוק אומר אף במשא הזב אסורות מפני שלא נגמרה מלאכתם פי' חקיקתן הא נחקקו אמאין מדאפלגו באלפסין אלמא לר' אליעזר חקיקה משוי ליה מגא והכא נמי משוי ל' תנא דחזי לקבולי ביה פשיטי כן פי' רש"י ז"ל והקשו עליו תוס' ז"ל דהתוא לאין לסם תוך היכי מיטמא בהיסט הא אמרי' כל שאינו בא לכלל מגא אינו בא לכלל היסט ולכך פי' ר"ת ז"ל שיריות יש להן חוך אלא שמכוסות לטמאה ושומדות ליפתח ואותן של כפרים אין מקפידין כך עליהם ואסורות באהל המת דהא כלי ממיד פתיל אסור באהל המת ומיהו ממאים בהיסט הוא ושומדין ליפתח כדאמרי' גבי ממיד פתיל שמא הסיסם אפתו נדה וקאמר ממי כלי ממיד פתיל ליטול באהל המת ואינו ניטול במעת לעת שבנדה הארכתי פה בעבור שהיא מסנה כדכתיבנא: וגמ' כתוב חיריות: **ואין עושין פחמין.** פי' הר"ן ז"ל משום דמכבה הוא ע"כ וכתוב בכל בו סי' נ"ח ויש שוחלין ותיקון לי משום מכבה וי"ל שאין זה אלא גורם לכבוי לפי שאין מכבין הנחלים במים ע"כ: ובגמ' פריך פשיטא ומשני תני ר' חייא לא מרבא אלא אפי' לשוסרן לאוליירן להם המרחץ לחזיא וקדם שנזרו על הזיעה בשנית משנה זו ואמ"ג דלגרך ר"ש הם עושין אסור וביד פ"ד דהלכות יו"ע סי' ג' ז' ובטור א"ח סי' תקי"ב וסי' תקי"ד וגם הגיה כפי' רש"י ז"ל בשאין פיתחין את הגר: **ואין עושין פחמין ביו"ט.** ר"ע אמאי קתני הכא ב"ש: בפי' **רעז"ל** והלכה כר' יהודה ותמה הרא"ש ז"ל לפסוק כיחידאה ותירץ הב"י דטעמא מדסתם גר קפדא בברייתא כר' יהודה אלמא סלבתא כותיה ע"כ ולע"ד דאפשר דס"ל דת"ק מודי ליה בזה: **ר' יהודה אומר חותבה באור לשתי גרות.** משמע מפי' רש"י ז"ל שהעתיק רעז"ל דלא גרסי' במתניתין מלת לשתי גרות. גם במשנה דבגמ' ל"ג להו והכי משמע קלת מלשון התלמוד וכן בגיגל משנה ליתנהו למלות לשתי גרות אלא כן בפי' הרמב"ם ז"ל משמע דגרים להו ואין הספרים בתירוץ הגמ' רק הספירים דלשתי ר"ל בשתי גרות תהא התחיכה לאחילה כלומר בפי שתי גרות שמוחן שני רחפי הפילה בפי שתי גרות ומדליק בחמצע אם צריך להדליק והכי איתא הגירסא נמי בהג אלפס והרא"ש ובפי' הר"ן ז"ל וגם בירושלמי וז"ל הר"ן ז"ל ר' יהודה אומר חותבה באור לשתי גרות מיהו גרות מיהו ר' יהודה בריאה דאמא"ל דשרי במכשירין בעשיית כלי מיסה אסור וכדכתיבנא לעיל ע"כ: ועיין אי נרסינן שתי אלו שני כמ"ש ר"פ שני דתמיד: **ה אין שוברין את החרס ואין קורעין.** כו' ביד פכ"ג דהלכות שבת סי' ו' ובפ"ד דהלכות י"ט סי' ח' ובטור א"ח כי' תקי"ח: **אין נורפין.** וכו' לשון רעז"ל עד ואתיא כרבן. אמר המלקט פי' הר"ן ז"ל אפי' כר' יהודה ובשאפשר לו בלא גריפה וביד פ"ג דהלכות יו"ט סי' י' ובטור א"ח סי' תקי"ח: **בפי' רעז"ל.** אין מקיפין בריאה ונראה שר"ל אין מקיפין בכוחי הזכר בדיני הריאה והוצרכתי לפרש ולא ל הגיה מאני שכך הלשון ג"כ בפי' רש"י והר"ן ז"ל: **ואין סומכין** וכו'. ביד שם פ"ד סי' י"ח ובטור א"ח סי' תקי"ב ואיתה בשבת פ' כל הכלים דף קכ"ד ופי' הר"ן ז"ל סוגיין דהכא מחלפת בהדי סוגיא דפ' כל הכלים דהתם מייתי מתני' דאין סומכין את הקדרה ואמרי' דהיינו טעמא משום דגזרינן י"ט אטו שבת ומפקינן לה מכלאתא דמוקמינן לה בכ"ש וכדאיתא התם ולא מדכרינן טעמא דלא ניתא עלה לאפקה והכא לא מדכרינן עלה ב"ש וסוגיין דהכא עיקר משום דאיתה בדוכתה הלכך נקטינן כסוגיין והכיא

שניא ליתא עכ"ל ז"ל והיא דעת הרא"ם ז"ל נ"ל: כפי' ר"ע ז"ל גראה שצריך להיות כך ואין סומכין את הקדרה בבקעת דלא מיתא עביד אלא להסקה ובקעת עביד שנתבקעו: וכן בדלת. גמ' ת"ר אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן הדלת לפי שלא ניתנו עביד אלא להסקה וה"ם מתיר דליין ליה מוקצה: **ואין מנהיגין את הבהמה במקל בי"ט.** משום דגראה כמוליכה למכור בשוק ובהא אפי' ר"ש דליין ליה מוקצה מודה ובטור א"ח סי' תקכ"ב: **ור' אלעזר בר"ש מתיר.** לא גרסי' ליה ואע"ג דגמ' בדפוס איתיה מ"מ לי קשה מתוך סוגיית הגמרא דנ"ע ליה במתני' דהא כתב דמייתי בריתא דאין מנהיגין את הבהמה במקל בי"ם ור"א בר"ש מתיר פריך לימא ר"א בר"ש כאבוה ס"ל דליין ליה מוקצה ומשני בהא אפי' ר"ש מודה וכו' כדכתבי' וכן בירושלמי ליתיה וגם בהרי"ף ז"ל ליתיה: ן **רבי אליעזר.** ס"ה בן יעקב. הר"י ז"ל: **נוטל אדם קיסם** וכו'. תוס' שבת פ' המוציא דף פ"א ודפ' עושין פסין דף כ"ג ושם גמ' דשבת בריתא ופי' ביד פי"א דהלכות שבת סי' ה' ובטור א"ח סי' תקי"א וסי' תקי"ם: ורא"ה בהסמ"ם ז"ל גרים לתנא בתי"ו בין בפי' בין שם ביד וכל מקום: גם כך הוא בתי"ו בירושלמי וברב אלפס ובהרא"ם גם שם בטור סי' שכ"ב ולכן תמהתי על רש"ל ז"ל שכתיב שם בגמרא שבת בין בגמרא בין בהרא"ם ז"ל בין בטור לתנא בתי"ו: וה"ר יהוסף ז"ל לא שלא בה יד ימינו: ובערוך לא נמצא מלה זו לחשושני: **משלפניו.** לא דוקא וכו' רש"י והר"ן ז"ל אבל תוס' ז"ל הקשו על פירוש זה קושית בקיאות דמשמע מינה דדוקא קהני מלפניו ותרלו דודאי דוקא קאמר כדבעבתם כתם ואע"ג דקאמר כל מה שבאחר מוכן הוא הייט דוקא נגי אלילה הוא דאמרי' דוקא מלפניו מכוס לאדם קובע לו מקום לאכילתו וסיה לו להכין אבל בסיפא נגי אם לא שייך דפעמים שאינו עשה מדורה ביי"ם ע"כ: וה"ר יהוסף מלאתי שמחק מלת מלפניו: **וחכמים אומרים מגבב.** וכו' דלא ניתנו עביד אלא להסקה כן פירשו רש"י והר"ן ז"ל אבל תוס' ז"ל ה"ק: אם על פי זה דחכמים ס"ל דלא בהלכתא דשלני בפונתא דר"ש ורבנן והרלו דפעמא דרבנן דלכך אסור לתלוין בו שנינו גורם משום שמא יקנוס ע"כ ותוס' ז"ל עלמן פירשו בשבת פרק המוציא דף פ"א כפי' רש"י ז"ל: וכתב הר"ן ז"ל גרסינן בגמרא ת"ר מנגב מן האבר ומדליק שכל מה שבאבר מוכן הוא ובלבד שלא יעשנו לצורים צורים וה"ם מתיר ומפרשינן טעמא דתנא קמא דקיימא לן כותיה משום דמיחזי כמלן דמכנס למתר וליימא אותיא ואע"ג דקיימא לן כרבנן דמתני' שאין מותר אלא לגבב אלא מלפניו בקבא מיהא לעניים גסין דלא בטילי אגב חבר ולא מיתסר אפי' לרבנן דאיכא לא אסרי אלא בקסמין דקין אפני שהן מתבטלין אגב חבר אבל בגסין לא ואם"ם אסור לעשות מהן צורים צורים ע"כ וביד פ' שני דהלכות יו"ט סי' י"ד: **ן מן העפר.** פירש הר"ן ז"ל לפיני בקר אז אלון מסמיכין בעפר וכשמרקיבין יוצא מהן אור: **ולא מן הרעפים.** גרסא שטות וכן בירושלמי ליתיה ולא בקר"ף ז"ל גם בגמיד משנה שם רש"ד ליתיה גם בטור א"ח סימן תק"ב גם במשנת החכם ה"ל יהוסף מלאכתו ז"ל נמתק וגם בשבודרסם ז"ל ליתיה ופי' ז"ל אור היוצא מן העפר הוא היוצא מן הסיד שמסיכין עליו מים: ואור היוצא מן המים. הוא שממלאין אשיפה זכה מזכוכית מים ומסיכין אותה לנכח השמש וכעדה אמר נפן נקי ויבער בה וכן בקערות הבאות מאלסין וכן באבן שקורין אלמהא בערבי וכן עושין באבן וברזל וכן עושין בעץ בהרגילו על עץ אחר במסילות עכ"ל ז"ל. וק"ק לזה שמצינו בפ' מקום שנהגו ובירום' דברכות פ' אלו דברים ובגרלאות רבה פרשה י"א זימן לו הקב"ה שני רעשים נ"א אבנים וקשקש זו בזו ולאלת מהן אור ובירך עליהן וכו' וי"מ מאי רעפים אבנים קלים. ורבינו עובדיה ז"ל אין הגרע בבירושו ז"ל אי גרים לה: **ואין מלבנין את הרעפים לצלות עליהם.** גרסינן ובטור א"ח סי' תק"ח והה"ל בחין מלבנים את האבנים וכמו שהוא בפירוש הרמב"ם ז"ל ובינ"ש שם לא כתב אלא אין מלבנים את האבנים: והטור העתיק שם כלשון משנתנו. בספר לבוש אחור כתב שם שאינם אין מלבנין אבנים ורעפים. ובירוש' אית תנאי תנו מלבנין אמר רב הסדא מ"ד מלבנין בבדוקים ומ"ד אין מלבנין בשאינם בדוקים ע"כ פי' אם יוכלו לקבל לבנון הלכך ביום טוב לא דילמא פקעי ואיתתכא דמרת שלא לצורך: **ועוד א"ר אליעזר.** הטילוק שיש בין תוס' לרש"י ז"ל כתבתיו בפ' שני דעירובין וכתב הר"ן ז"ל והר"ש שלוי ז"ל כתב כיון דהאי נמי בהדלקה מיירי גמריינו לכולהו מילי דהדלקה וכי האי נוונא לא תביבא הסקה ואחרים תרלו דכיון דהסקה במילתא דס"ל איהו אמי לא תביב הסקה כלל ושפיר תני ועוד ע"כ: **ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקצה.** הלריך הזמנה והזמנה מועלת לו כגון פירות דאיתחי ולא איתחו פי' שיבשו ולא כל צרכן דאיכא אינשי דאכלי להו ואיכא אינשי דלא אכלי להו ואם זמנם מעי"ט נני דעתיה דאכיל להו. ופי' בערוך מוקצה הוא המקום המוכן להקנות בו פירות כדי לייבשן כדי שהגמר מלאכתן פי' אחר פירות שלא נגמרה מלאכתן קרי מוקצה ע"כ. ובגמ' דמיקן דר' אליעזר אדרבי אליעזר לתנן בפ"ח דתרומות היה אוכל באשכול ונכנס מן הגנה לאחר ר' אליעזר אומר יעמוד וכו' ואסתם אשכול לאו גמר מלאכה הוא דסתם ענבים לדריסה קיימי ומוקצה דמתני' הייט לא נגמרה מלאכתו ומתני' אוקימנא בגמ' בעמא דר' אליעזר דבשאר שני שבוע לא משום דשבת קבעה למעבר דמשום דבריה שהתם לא מיגון למימר דקבע דהא ר' אליעזר מותר חוזר לא קבע כדשמעינן ליה בהיא דהמוסל זיתים מן המעשן דבפ"ד דמעשר ראשון וכל שכן דבדבורא בלא מעשה לא קבע וקאי בקושיא דוק דאשבר דמאי דמייתי בגמ' דברי ר' נתן דאמר לא כשאמר ר' אליעזר יעמוד בשבת יעמוד אלא ממתין למ"ם ויעמוד בא לבדן סקושיא כלומר לעולם ר' אליעזר שבת קבעה למעבר ואפי' יעמוד דקאמר הייט למ"ם ול"ד לתינוקות שממנו תאנים לתנן בסו בפ"ד דמעשרות למ"ם לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדום הלכך קבעה עליהם אבל זו לא יחדה לשבת אם"כ מלאתי שגם רבינו שלמה נוריא ז"ל הביא בלשון הגמרא התם כדקתני טעמא ר' נתן אומר וכו' וכדתיבנא. וז"ל הגמרא בקיצור כיון דאמר מכאן אמי אוכל למחר קבע ליה עיקוייה אי הכי מאי הריא שבת אפי' בחול נמי הא קמ"ל דמבל מוכן הוא אבל שבת אסור עבר ותקנו מתוקן והאריך רש"י ז"ל בפירושו. ותוספות ז"ל כתבו בקיצור וז"ל הקמ"ל דמבל מוכן הוא אבל וכו' לכך נקשיתו לענין שבת דאבב אריחיה דהכנת שבת אמוטיען חדום אחר דהיכה דהזמנו לשבת דאיתו אסור אבל אם מעשר המע"ר ולא בא אדם ותקנו מתוקן ולא אמרי' הואיל ומתקנה בשביל מעשר שבתוכו מתקנה לכל היום הואיל והגבהת תרומות

ומעשרות לא הוי אבל מדרבנן והכי דייק ליה מדקתני עומד אדם על המוקצה וכו' ומשמע הא בשאר שני שבוע לא יעמוד לכתחלה הא אם עבר ותקנו מתוקן אבל אי ס"ל לתנא דמשום איסור מוקצה לא תקנו בשעבר ותקנו הכי הא"ל דעומד על המוקצה ע"ם בשביעית ואומר מכאן אני נוטל למחר הרי הוא מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מן המוכן ע"כ: **ואומר מבאן אני אוכל למחר.** כתבו תוס' ז"ל מקשה בירושלמי מחלפא שיטתייהו דב"ם דלעיל בפ"ק קאמרי לא יטול אא"כ נענע והכא קאמרי דבאמירה בעלמא סגי דהא ר' אליעזר שמותי הוא וי"ל דלא קשה דלא מחלפא שיטתייהו דמוקצה דבעלי חייב עדיף ומחמירין עפי אבל קשה דמחלפא שיטתייהו דב"ה דלעיל קא אמרי ב"ה דבאומר מכאן אני נוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי שידשום וי"ל דשאני הכא דאקאייה בידים ע"כ וכבר כתבתי לעיל בפ"ק לשון הירושלמי בזה. ורמיתי שסגיה ה"ר יהוסף ז"ל ואומר עד כאן אני אוכל למחר וחכמים אומרים עד שידשום ויאמר מכאן ועד כאן וביד פ' שני דהלכות יו"ט סי' ט' ובב"י בא"ח סי' תקי"ח:

פרק ה משילין פירות וכו'.

פ' כל הכלים דף קכ"ד וביד פ"ה דהלכות י"ט סי' ה' ובטור א"ח סי' שכ"ח וסי' תקכ"א. ובגמ' אתמר רב יהודה ורב מתן חד תני משילין וחד תני מסחיין אמר מר זוטרא מאן דתני מסחיין לא משתבש ומאן דתני משחיין לא משתבש מאן דתני משילין דכתיב כי יכל איתך ומאן דתני מסחיין דתנן בפ' שני דמסכת בכורות שמחול וכו' איזהו שחול שנשמטה ירכו דבולהו לשון הפסלה ניהו אמר רב נחמן בר יצחק אי הוה תנא דתנא משיירין לא משתבש ואי הוה תנא דתנא משחיירין לא משתבש ואי הוה תנא דתנא מסחיירין לא משתבש מאן דתני מסחיירין דתנן בפ' שלשה מינין מפני שמפרת את השער ומאן דתני משיירין דתנן בשבת פ' חבית מי שנשרו כלי בדרך ותנן נמי בפ"ד דמסכת שבת איזהו נקב הנוסר וכו' ומאן דתני מסחיירין דתנן בפי"ג דמסכת כלים השחור ווזן של ספרים וכו' פי' רש"י שמשחיר את השער אלמא לשון הפסלה הוא ע"כ. וכן קרא בהדרי קדם מרחש מסחר דבספר תלים פי' ק"י פי' רש"י ז"ל וז"ל זאת תהיה לך בזכות הדרות קדושה שהיא בך מבטן אמך שהכיר בוראו בן שלש שנים מרחם מסחר משכל מן הרחם כמו משילין פירות ואיכא דתני משחיירין עכ"ל ז"ל וכתבו תוס' ז"ל מי שנשרו כליו בדרך כלן משמע שהוא לשון משירה מלשון פירות הנוסרים ולא כמו שפי' רש"י ז"ל בפ' חבית לשון שרייה ומיהו לכך קאמר הכא ותנן איזהו נקב דהא איכא לדחויי ולפרושי לשון שרייה כדפירש בקונטרס עכ"ל ז"ל. ובערוך משלשלין מסחיירין משחיירין משילין כולן פי' אחד להם לשון הורדה ושלטול ע"כ. ובגמ' איבעיא לן הני פירות דמשילין על כמה ומ"ל יותנן כאותה שנינו רפ"ח דמסכת שבת מפני אפי' ד' וה' קופות של תבן ושל תבואה מפני הארחים ומפני בטול בית המדרש ומספקינן עלה דדילמא שאני התם דאיכא בטול בית המדרש אבל איכא דליכא בטול בית המדרש לא כלומר דלא שריון כולי האי א"ל לאיזך ניסא דהתם היינו שעמא דמרבע ותמם קופות אין שפי לא משום דליכא הפסד ממון אבל הכא דאיכא הפסד ממון אפי' קובא נמי ולא משיימינן כה מידי והרי"ף והרמב"ם ז"ל ס"ל דכיון דלא איפסיקא נקטינן בהו לקולא אבל הר"ן ז"ל סובר דלא דחינן מאי דפסיקא ליה לר' יוחנן משום דחייש בעלמא. ועוד גרסי' בגמ' אמר רב נחמן לא שנו אלא שבארונה והפירות בגנו אחד אבל מגנו לגנו לא ואפי' בשנותיהן שוין ע"כ ובירושלמי פליג עלה בשאינו שוה אבל אם היה שוה מותר ע"כ ודוקא דרך ארונה אבל דרך הגון כגון גנו שמוקף מחיצה כמו משקה אסור וכבר פירשו רשו"ל: כפי' ר"ע ז"ל משילין פירות דרך ארונה מי שיש לו פירות או תבואה בשוחה על גנו וכו' אבל לשון רש"י ז"ל מי שיש לי חטים או שעורים בשוחין וכו' ולע"ד דלאו דוקא נקט רש"י ז"ל חטים או שעורים אלא כל מין פירות דראויות להטלטל וכמו שיתבאר עוד בסוף מתני' דהיינו פירות שאינם מוקצים התירו לו להטילן דרך ארובה ולמרוח מרחץ זוטא כי אלי ואפשר שלזה כיון ר"ע ז"ל בשנותו את לשון רש"י ז"ל: ולכון הטור שם סימן תקכ"א מי שיש לו פירות בראש הגג וראה מטר שבא יכול לטלטלן למטה דרך ארובה שבגג שיורדים למטה בחבל אבל לא יטרח להורידם לא בכלים ולא במדרגה ולא בחלוות שבמעקה אפי' להטילה דרך שם ולא יוציאם מגג לגג ע"כ. וכתב שם בית יוסף ביאור דברי רבינו יכול לטלטלם למטה דרך ארובה שבגג וטלטול זה דוקא שמורידם בחבל אבל ע"י סולם ומדרגה לא ואפי' שלא ע"י סולם ומדרגה אלא ע"י הורדה בחבל דרך ארובה אבל דרך חלוות לא ול"מ בהורדה בחבל דלא אלא אפי' להטילם שלא בחבל נמי לא דהא אפי' מפילם דרך שם מ"מ יש טורח להעלותם בחלון. ודע דלהרמב"ם ז"ל פי' אחר במשנה זו שכתב בפ"ה מי שהיו לו פירות על גגו וצריך לפנותן למקום אחר לא יוציאם מגג לגג וכו' אבל משילין אפי' דרך ארובה ממקום למקום בלאותו הגג ע"כ: **ומכבסין פירות** וכו' וגמ' אמר עולא ואפי' אוירא דליבי שמתירא שלא ישמוט מטלטל כלים לגרכן ולדידיה הא דקתני פירות ולאו דוקא אלא משום רישא נקט לה ויין ושמן דקתני במתני' מוקי לה בשבלא לא חזי כל כמה דלא תקנו דאי לא הימא הכי היינו פירות דרישא פי' דהא ודאי פירות דרישא בראויין להטלטל מיירי דהא מטלטל הן עצמן ומשילין ור' יצחק אמר דוקא פירות הראויין לתין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל והא דקתני במתני' יין ושמן בתר דתנא פירות אוקמיך סד"א להפסד מרובה כגון שמרקיבין משום אבל להפסד מועט לא חשבו קמ"ל ולדידיה דלא דקתני במתני' ונותנין כלי תחת הדלף בדלף ראוי פי' שהן צלולין וראויין לשתיה ולא קיימא לר' יצחק אלא כעולא: ואיתא לאפי' סיפא בשבת פ' כירה ל' מ"ג וביד פכ"ה דהלכות שבת פי' כ"ל וכתב שם והא שיהיה הדלף ראוי לראוי וכתב עליו הטור שם בסימן ש"ח דלא נסיבא דהא דמוקי לה בגמ' הכי הייטו לר' יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ואין הלכה כמותו ע"כ ועיין בשם שרלה להביב כסף משנה בעדו ז"ל: והר"ן ז"ל ג"כ כתב ומיהו דוקא בדלף הראוי דאי בשאינו ראוי אסור לתת כלי תחתיו דאסור לבטל כלי מהיכנו ע"כ: וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ש"ם דגרס' נותנין כלי בלא ו"ו ע"ע כי לפי הספרים דגרסינן ונותנים קאי בשבת אלעיל נמי אמכסין פירות וכו' וכן גרסא עיקר ע"כ: **ב ואלו הן משום שבות** וכו' בגמ' דייק והכי משום רשות איכא משום שבות ליכא והכי משום מלוה איכא משום שבות ליכא פי' וכי אין בהם משום שבות והלא אסרום כלתמרי כל שחייבין עליו אלמא כולה לאסורא והיכי פליגינהו תנא דמתני' דבקמאי אדכר שבות

ואמצעי ובתרתי לא אלכר שבות ומשני א"ר יאחק נ"מ שבות גרידתא שאין בה שום לתלוחית מלוה לאסור אלא אפי' שבות דרבנן ומי אסור ול"מ שבות דרבנן דאסור אלא אפי' שבות דמלוה ומי אסור וכולן מכוח שבות הן: **לא עולין באילן** ביד פ' כ"א דהלכות שבת ס' ו': **ולא רובבין** ביד שם ס' ט' ובטור א"ח סי' ש"ה וכו' ש"ס וכו' תקכ"ד: **ולא שטין** ביד שם פ' כ"ג סי' ה': **בפי' ר"ע** ז"ל ולא שטין שמא יעשה חבית של ביצים ע"כ. אמר המלקט פי' רש"י ז"ל חבית של ביצים כלי של גומא שמורגין אותו ושוטין אותו כמין חבית מרובה ומלבין בו לשון: ותוס' ז"ל פירשו שהוא של חרס כדמוכח בפ' שני דמסכת כלים סי' ג': **ולא מטפחין** וכו' ר"ש שאל ור"ם המביא כדי יין וה"ר יהונתן הכהן ז"ל פי' בסוף עירובין שפוח בידו על לבו ספוק כף על כף והר"ן ז"ל פי' לעיל פ' המביא מטפחין כף על ירך מספקין ידיו זו על גב זו וכבר פי' ואין מטפחין ביד ואין מספקין כף על ירך גם בטור בסי' של"ע ובסי' ש"כ ובסי' תקכ"ד כתב אין מטפחין לסכות כף אל כף ולא מספקין לסכות כף על ירך ובסימן של"ח כתב ובלבד שלא יספוק כף אל כף ולא יטפח כפיו על יריכו והעתיק לשונו מהר"ק ז"ל בספר שלחן ערוך: ועיין במה שכתבתי בשלחי מסכת מועד קטן: **ובירום** משמע דשייכים יד על יד אלא שסופק בחמתו כמה לתת אמר ויחר לף בלק אל בלעם ויספוק את כפיו ויטפח לרעותו ומיהו אסבתן נמי קרא דכתיב ספקתי על ירך ועיין בכל בו סי' נ"ח: **ואלו הן משום רשות**. תוס' פ' אחד דיני ממונות דף נ"ח: **לא דנין** ביד שם סי' י"ד ויש ג"כ בפ' ע' ובטור ח"מ סי' ה': **ולא מקדשין** בתוספתא מוסיף ולא מגרשים אמנם בר"ם הזורק מוכיח שהתירו לגרש במקום שיש לחוש שמא יזקק ליבם ולהכי לא קתני מתיתין אין מגרשין וז"ל הר"ן ז"ל לא מקדשין גזרה שמא יכתוב וכ"ש גירושין דלא סני אלא בכתיבה וצריך ג"כ שיהא נכתב בו ביום ומש"ה לא חש למתנייה ומיהו בתוספתא תני ליה ולאמרינן בפ' הזורק גבי שביב מרע דתקיף לה עצמא טובא דשרו לגרש דוקא בשביב מרע שירא שמא תזדקק אשתו ליבום וכדי אלא תערב דעתו עליו עכ"ל ז"ל: **ואלו הן משום מצוה** וכו' כתב החכם הר"ש ז"ל וז"ל ים לדקדק דאדרבא אסכא מסתברא שהמקדש והמעריך ומחרים אין בו קיום שום מצוה כלל ולפוי לקרותן רשות והדין אפי' במקום גדול ממנו והמקדש אשה אפי' שיש לו אשה ובנים והמייבם אפי' במקום שיש גדול כולן קיימו מצוה ולפוי לקרותם מצוה. וגראה לומר דמ"מ לכתחלה הבא לימלך להקדיש ולהעריך ולהחרים נותנין לו רשות ותביא עליו ברכה אבל הבא לימלך לדון במקום גדול ממנו ולקדש אשה במקום שיש לו אשה ובנים ולהוליד ולייבם במקום שיש אחיו גדול ממני בכולן מוציעים אותו מלעשות רשות לגבי אחרים. ואחרים נקראים לגבי דידהו מצוה עכ"ל ז"ל: **לא מקדישין** בשבת פ' שואל ובפסחים פ' אלו דברים דף ס"ו מוקמינן לה בחוטות שאין קבע לפסח אבל בחוטות שקבוע לפסח זמן אבל בכגון פסח והגיגה יכולים להקדיש לכתחילה פסח אלא אפשר ביו"ט יכול להקדישו בשבת והגיגה אלא אפשר בשבת יכול להקדישו בי"ט: ויכתוב בכל בו סי' כ"ח וכ' גאון אחד דוקא הקדש מזבח או דבדק הבית אסור שיולא מרשותו לרשות גבוה ודומה למקח וממכר אבל עכשיו מנוהגין להקדשות ס"ת או עצרה לו שמן למאור וכיולא בהן מותר לפי שעדיין אין מייחדין שום דבר שיולא מרשותן ואינו דומה למקח וממכר ע"כ ומיתי לה נמי בירושלמי דפסחים פ' האשה וכתב הר"ן ז"ל לא מקדישין ולא מחרימין ולא מעריכין גזרה משום מקח וממכר ואע"ג דמקח וממכר לא מיתסר אלא מדרבנן האי בהאי מקח וממכר חדא מילתא וחדא גזרה היא ואתי לאתלוסי ע"כ: **ולא מחרימין** כתוב. בתוס' יו"ט כתב הר"ב ז"ל ואתם חרמין לבדק הבית וכפרש"י והר"ן ז"ל ותמהני שפירשו דלא כתבמים כו' ולע"ד נראה דפירשו כן משום דדומיא דמקדשין ומעריכין קתני דהוו לבדק הבית וגם חרמין פירושן ודאי לא"ש אם פירש לבדק הבית הוי לבדק הבית ובפ"ק דר"ה דף ד' אברייתא דתתם פי' רש"י חרמין תרמי גדוה ותוס' ז"ל פירשו בין חרמי גבוה בין חרמי כהנים עובר בבל תאחר: **אין בין יום טוב לשבת** כך שהמת בכ"ם דאי לא תימא הכי קשיא דישא אסיפא דלעיל תנינן בראש פירקין מטילין פירות דרך חרובה ב"ש אבל לא בשבת אלמא גזרינן שבות על שבת אלא גזרו ביום טוב והכא תנן אין בין י"ט וכו': ורב יוסף אוקי להכיא דמשנין כר' יהושע דשרי בברייתא להעלות אותו ואת בנו בהעלמה מן הבור הכא נמי שרי טרחא ביום טוב משום אבוד ממון ואלא דאין בין כר' אליעזר אלא התיר להעלות אותו ואת בנו מפני הפסד ממון דס"ל דכל שבות שגזרו על שבת גזרו על יום טוב אלא דבנמ' דהי לאלי אוקמתא: וכ"ל פ"א דהלכות יו"ט סי' י"ז ובטור א"ח סי' תק"ה. וכתוב עוד שם בכל בו סי' כ"ח וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביו"ט וכל שמותר בשבת מותר ב"י חוץ ממוקצה שאסור ב"ש ומותר בשבת פי' דבשבת לית לן כי אם מוקצה מחמת איסור ומוקצה מחמת חסרון כיס וגרוגרות ומוקצים וב"ש אית לן כל מוקצה והטעם לפי שיו"ט קל משבת שמא יבואו לזנוח בו ע"כ ועיין עוד שם וגם בסר"ן ז"ל ס"פ בתרא דמגלתין ותוסיף נקח: ושמא דנזה יוכן יתור המשנה דהכר קתני כל אלו ב"ש אמרו קל וחומר בשבת כלומר אלו המכרים דוקא ב"ש אמרו ק"ו בשבת אמנם יש דבר אחר דלא מיבעי ליכא למימר ביום ק"ו בשבת אלא אדרבא דוקא ב"ש ולא בשבת כגון מוקצה והייט אלו דקתני לשון מישוב דוק: וראיתי מהגים ס"ר יוסף ז"ל כל אלו ביום טוב אין צורך לומר בשבת: ומתני' מייתי לה בשבת פ' במה אשה דף ס' וכפ' כל הכלים דף קכ"ד ובפ' אין לדין דף כ"ח ברייתא בפלוגתא ותוס' ס"ש המגיע והכריתו הם ז"ל כאן ובפ' כל הכלים דאין בין י"ט דפ"ק דמגלה מיירי במילי לחורייתא ואין בין לבכא מיירי במילי דשבות ואינם מטמין אחד ע"ש: **ג הבהמה והכלים** כו' ביד פ"ה דהלכות י"ט סי' ט' י"ח ובטור מכאן ע"ש הפרק בא"ח סי' של"ז: **או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים** ס"ר יוסף ז"ל הגיה כרגליו: ומתני כסים בעיר שני רועים וכולי' לשון ר"ש ז"ל אמר המלקט הוא פי' רש"י ז"ל אבל הר"ן ז"ל כתב שגראה מדברי הרי"ף ז"ל שהוא מפרש דכי מוקמינן מתני' בשני רועים הייט שמסר אותן מעי"ש לשניהם ולא בירר דבריו ולאחר בירר ומסר שמירתה לאחד מהם ולפיכך הרי הן כרגלי הבעלים דאע"ג דקיימא לן דבדרבנן יש בירור אפ"ה כיון שעדיין לא בירר למי ימסור שמירתה לא נמר אלעזר' אפקוקה מרבותיה ע"כ ולכל הפירושים בהאי אוקמתא תתיא מתני' אפי' כר' יוסף ומאי לה אבא שאול דאמר בברייתא נמי המוכר בהמתו לרועה הע"ש אלא מסרם אלא ב"ש הרי הוא כרגלי רועה דר' יוסף או אבא שאול מיירי ברועה אחד ומתני' בשני רועים דייקא נמי דמתני' בשני רועים דקתני אלו לרועה ס"ש כמקום שהולכין הולכין ואין נראה כן מפי' רש"י ז"ל: **ד השואל כלי מחבירו** כו' ביד פ"ה דה' י"ש ס' י"ז וסוף הפרק וכן ה' שם שאלה אי גרס' מלת וכן הכי פירושא האשה שאלה וכו' דיהא כרישא דקתני הרי אלו כמקום שהולכין אלא שאלה לבסוף משום דאית בה פלוגתא אבל אית דלא גרס' מלת וכן וגם בהרי"ף והרא"ש ז"ל ליתה וכן משמע מלשון רש"י ז"ל גם כן גם ס"ר יהוסף ז"ל מחקה: **תבלין ומים ומלח לעיסתה** וכו' בגמ' פריך ולבטלי איסור תחומין דמים ומלח דזוטרי לגבי עיסה דשיעור ומסקינא אמר אביי גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות רבא אמר תבלין לעביד ומעשה לא בטיל ופי' רש"י ז"ל ופ' אלא מר שני עיסה ומר שני קדרה ורב אשי אמר מטום דס"ל דבר שיש לו מתירין דלמחר יוליכהו לו היום יאכלנו כאן וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל וכתב הר"ן ז"ל ואע"ג דלא אמרי' הכי אלא במין במינו אבל בשאינו [מינו] אפי' דבר שיש לו מתירין וכדתניא בתוספתא וכי' הכא נמי ומלח לגבי עיסה כמין במינו דמיין כיון דבלאו הכי לא מיתקנא ע"כ ועיין עוד שם וגם שם בהר"ן רש"ק דמלתין: ועוד כתב הר"ן ז"ל בנדרים פ' שני דף נ"ב דשאני בין דבר שיש לו מתירין לאחר זמן לים לו מתירין עכשיו כו': **כרגלי שתיהן** ואת המחת ערבה למזרח והשני למערב אותה עיסה לא יוציאה ממקומה. פי' משום דבעיסה המים והמגת של זו יקנה שביתה שמה והקמת קנה שביתה עם זו וכן גבי תבלין לקדרה: **ד' יהודה פוטר במים** כו' פ' המוצא תבלין דף נ"ז ובירושלמי פ' כיצד משת זפין ועיין במה שכתבתי שם סי' ו': **שאין בהם ממש** אין ביכרות וכו' לשון ר"ש ז"ל עד כגון שהתבשיל עבה. אמר המלקט ואם אינו עבה אינו בטל בקדרה מפני רוטבה היינו לעיולם דסכי ס"ר יהודה בברייתא: עוד בלבושו ז"ל ובמלה לא פליג ר' יהודה. אמר המלקט ובברייתא פליג ר' יהודה אמלח נמי ומיירי במלח סדומית שהיא דקה מאוד ונדבק ביד ואינה נכרת ומהאי טעמא אמרינן בעלמא שהיא מסמא את העינים ופי' רש"ל ז"ל דלאו דוקא סדומית דהא אמרינן ב"י כל הבשר דלא מבחלתא כי אם קורטא בכורא אלא כל מלח דקה קרויה סדומית ה"א ול מה לשל סדום בדקות: **ה הנחלת** וכו' ביד שם פ"ה סי' י' ז"ל ס"ו ס"ז: **ושלהבת בבל מקום הלשון** שם ביד והשלהבת כרגלי מי שהוא בידו לפיכך המדליק בר או עץ מחברו מוליכו לכל מקום שהוא הולך ע"כ: גם בטור בשלחן ערוך הלשון אבל אם הדליק בר או עץ משלהבת של חברו הרי הוא כרגלי זה שהדליק לפי שאין בשלהבת ממש שתקנה שביתה עם בעיה: **המוציא נחלת בשבת לר"ה חייב**. ושלהבת שדחפה בידו וכו' לשון ר"ש ז"ל. אמר המלקט והא דתניא המוציא שלהבת כל שהוא חייב גגמ' מוקי לה רב ששת בגון שהוציאו בקיסם דלית ביה שיעורא דכיון דיש לו דבר להדבק בו השובה היא בכל שהוא כלומר אלא שיעור ואביי מוקי לה בגון דשייפיה לגמא דהספא דלית ביה שיעורא במכחא ואיתני ביה בורא ורבותא אמוציאין אבי לאפי' בהספא בעלמא נמי שאינה נאחזת כ"כ חשיבא הוצאה ושלהבת דקתני מתני' פטור משכחת לה בדאדייה אדוויי בגון שהיתה דולקת ברה"ש שמוך לר"ה ונפח בידו ומתק שלהבת והפריחה לר"ה. וכתב הר"מ דילונזאמו ז"ל בגמ"י וירוש' ורי"ף אין שם הוכיח זו נס מן הבבלי גראה לי דל"ג לה הכא מיהו רש"י ז"ל ל"ע כ: גם ה"ל יהוסף ז"ל מחק זו הבבא: **נחלת של הקדש מועלין בה**. פ' שני דהלכות מעילה סי' י"ג בבלי וירושלמי ת"ל חמשה דברים נאמרו בנחלת וחמשה בשלהבת בשלהבת נחלת של הקדש מועלין בה והשלהבת לא נהנין ולא מועלין. נחלת של ע"ז אסורה והשלהבת מותרת. המודר הנאה מחברו אסור בנחלתו ומותר בשלהבתו. המוציא את הנחלת לר"ה חייב והשלהבת פטור ומברכין על השלהבת ואין מברכין על הנחלת. רב חייא בר אשי בשם רב אם היו הנחלים לוחשות מברכין ר' יוחנן דקיין בשם ר' נחום ב"ר סמלי ובלבד שנקטפת ע"כ: **בור של יחיד** וכו'. במשנת החרם הר"ר יהוסף אבכמי ז"ל הוגה בָּאֵר של יחיד. ושמא טעמו ז"ל מדאיטריך ליה לתלמודא לתרץ דמתני' במכוסין כמו שכתבתי בסמוך ש"מ דגרסי' ונדחק התלמוד מפני הקושיא לומר דבאר דהכא היינו מכוסין אבל אי הוה גרסינן במתני' בור מאי קא רמי ליה מברייתא דקתני בה בהדיא מעיימות והכא בור דהא ולאי פטיעא דבור הוי מיס מכוסין: ואיתה למתני' פ' מי שהוציאוהו דף מ"ה ובגמ' ורמינהו הרוח המושכין ומעיימות המונעין הרי הן כרגלי כל אדם פי' רש"י ז"ל אין להם שום שביתה לא במקומן ולא כרגלי הבעלים ולא כרגלי הממלא אלא כל אדם מוליכו כרגליו לכל מידי דנייד ליה שביתה ע"כ ומכני בגמ' הב"ע במכוסין ואתמר נמי א"ר חייא בר אבין אמר שמואל מתני' במכוסין. והיא ברייתא דקתני בור של שנעים דהיינו של עולי בבל יש להם אלפים אמה לכל רוח פי' ולא כרגלי הממלא מוקמינן לה שם בפ' מי שהוציאוהו כר' יוחנן בן נורי דאמר תפלי הפקר קונים שביתה לעצמן במקומן גבי מי שיחן בדרך וכמו שכתב שם. ובמה שפי' רש"י ז"ל הרי הן כרגליו לכל מידי דנייד וכו' משמע דה"ם דאם נתנו לאחר הרי הם כרגלי השני וכן שני נשלישי הרי הן כרגלי השלישי אבל הר"ן ז"ל בהרות המושכים ומעיימות המונעין כרגלי כל אדם לומר כרגלי הממלא ע"כ גם תוס' ז"ל שם פ' מי שהוציאוהו דף מ"ה הוכיחו דכרגלי הממלא וכרגלי כל אדם הכל אחד: **ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר**. כרגלי הממלא ראשון של אותה העיר דבירא דשותפי הוא לגבי העיר וכיון דבדרבנן יש בדירה ממלא שבשמלא זה משם הוברר הדבר שזה היה חלקו המגיעו משעה ראשונה ומיהו אם הממלא מעיר אחרת אינו מוליך אלא במקום שכל אנשי אותה העיר יכולין ליך הר"ן ז"ל. וכתוב בתוס' יו"ט כרגלי אותה העיר כתב הר"ב כו' [עי' בתו"ט] ואיתה למילתיה דהרשב"א ז"ל ג"כ שם בכסף משנה וז"ל ואם עירב אחד מן העיר לאפוף ואחד לדרום זה מוליך לרגליו לצפון וזה מוליך לרגליו לדרום שבור שותפין ויש בדירה ע"כ בקיצור: **ושל עולי בבל כרגלי הממלא**. ואם מילא מתחלה לצורך חברו פלוגתא לאמוראי בגמ' איכא מ"ד כרגלי הממלא ואיכא מ"ד כרגלי מי שנתמלאו לו ופשעה דמתני' משתמעא כמ"ד כרגלי הממלא: **ו מי שהיו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני אותה העיר לבא אצלו לא יביאו לו מפירותיו ואם עירב הוא פירותיו במהרו**. כך היא עיקר הגרסא ביד פ"ה דהלכות יו"ט סי' י"ג. וז"ל הטור שם סי' של"ז מי שהוא בעיר ופירותיו בעיר אחרת רחוקה ממנו ד' אלפים אמה וערבו בני אותה העיר לבא לכאן לא יביאו לו מפירותיו ממהם לפי שהן כרגלי בעליהם שלא

ערבו ואם עירב הוא פירותיו כמותו ויכול לילך עם להביאם עמו. וגמ' אתמר המפקיד פירות אצל חברו רב אמר כרגלי מי שהפקידו לו ושמואל אמר כרגלי המפקיד ואליבא דרב דאמר כרגלי מי שהפקידו מוקמינן מתני' דקתני ואם עירב הוא פירותיו כמותו בשיחד לו קרן זוית דאותליה ביתא הלך ברשות המפקיד הן אצל הכא דשבו אומר וקבל עליו שמירתם הרי הן כרגליו וכן פרכינן מהא דתנן בסמיך מי שזימן אצלו אורחים גא יוליכו בידם ממנו אא"כ זיכה להם ע"י אחר במתותיהם מע"ש ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו כי זיכה להן ע"י אחר מאי הוי ומשנינן לה הכא נמי כיון דזיכה להם ע"י אחר כמו שייחד לו קרן זוית דמי ואינשית אימא זיכה שאני הרי כל עצמו גא עשה אצלה להוליאו מסביתתו ולהעמידו בסביתה שלהן וברשותן: ז מי שזימן וכו'. כיר שם ופי' הר"ן ז"ל מי שזימן אצלו אורחים מעיר אחרת ויבואו אצלו ע"י עירוב גא יוליכו בידם המנות לאחר שמעולה אא"כ יזכה להם אחר במתנותיהן מע"ש אא"כ מסרן בעל הבית במשיכה לאדם אחר ואמר לו זכה במנות אלו לפלוני ופלוני שנמצא שהם בעלי המנות מאתמול שזכין לאדם שלא בפניו ואע"ג דתנן לעיל השואל כלי מע"ש כרגלי השואל ואע"פ שלא מסרו לו אלא בי"ש כדאמרי' שאני התם דא"ל משאיל לשואל נופיה הלכך סמכא דעתיה אבל הכא דלא א"ל בעי זיכוי ומיהו בהכי מהני דכיון שזיכה לו ע"י אחר א"ל דא"ל משאיל לשואל נופיה ואע"פ שלא לקחו אלא בי"ש כמי שייחד לו קרן זוית דמי עכ"ל ז"ל: **אין משקין ושוחטין**. בשבת פ' כירה דף מ"ה ובפ"פ מי שהחזיק אמרי' דר' יוחנן גא חייש לנאמי שהשם לן הכא כר' יהודה לאסור

סליק פירקא וסליקא לה מסכת יום טוב: ובעה"י הפוקד עקרות וגם שרה וחנה נתחיל מסכת ראש השנה.

מסכת ראש השנה.

פרק א כתב הרב המגיד מורנו הרר"ם ויטאל ז"ל ליל ר"ה טוב לקרות על המלחמות מסכת ר"ה והם ד' פרקים כנגד ד' אותיות הטוב וכנגד ד' אותיות האדמות והם כנגד ד' רוחות שבמלכות כמו שבארנו בביאור מסכת ד' ראשי שנים ואלו הם סוד ד' ראשי שנים כי ד' ראשים של המלכות לפעמים בבריאה ולפעמים בתחת היסוד ולפעמים כנגד הת"ת ולפעמים כנגד הדעת והם ד' שרשים שלה וכן צריך לכוין בקריאתו ליל ר"ה עכ"ל ז"ל: **ד' ראשי שנים הן**. בכל דוכתא תני הן כדאשכח הכא ובפ' בתרא דשבועות אמרינא שומרים הן ובפ"ק דחולין שלש פנימות הן ובפ' אין מעמידין שלש יינות הן ובפ' כל הגלמים תנן שלשה בתים הן שלשה אבנים הן ג' חילות הן אבל ברים בכא קמא תנן ד' אבות נזיקין ולא הני הן משום דקאי אבתריה לעומר ד' נזיקין הללו לא ראי זה כראי זה ותדע דבגמ' במגילת דר' חייא ור' אושעיא תני הן חוס' ז"ל: **באחד בניסן**. פ"ק דע"ז דף י': פפי' ר"ע ז"ל מה ניאת מלרים מניסן מניסן נמי לה. אמר המלקט וגמ' בעי ניאת מלרים גופה מנלן דמניסן מנינן לה אימא מתשרי ואע"פ שיצאו בניסן משהגיע השרי קראו לו שנה שנייה לפי שתשרי ר"ה לשנים הנמנים לברייתא עולם וה"ה ניאת מלרים ופשיט לה מקראי. ולמלכי אומות העולם נמי דמונין מתשרי ולפי' לה בגמ' מקראי דכתיב דברי מתמיה בן חלנים ויהי בחדש כסלו שנת עשרים וגו' וכתיב ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא וגו' מדקאי בכסלו וקרי לה שנת עשרים וקאי בניסן וקרי לה שנת עשרים מכלל דר"ה לאו ניסן הוא ואע"ג דבחד קרא לא כתיב ביה ארתחשסתא ואיכא למימר דילמא למנייא אחרינא הוא רב פפא אליף לה עשרים עשרים לג"ם מה ההם לא ארתחשסתא אף הכא לא ארתחשסתא: **בפי' ר"ע** ז"ל משום שלוש מלכות. אמר המלקט כן פי' רש"י ז"ל נבי ריש"א דלמלכים וכתבו עליו תוס' ז"ל דאינו דהכא למלכי ישראל קמיירי והעלו עוד דאין צריך שלוש אלא בנש אבה לפי שהוא דבר גדול ומילתא דחביבותא לפי שע"י נס מותרת לכל אדם וחביב משאר שפרות ע"כ ופי' רש"י ז"ל באם לא קבעו יום לתחלת שנת המלך אלא כל מלך לפי מה שעמד פעמים שאין להבחין אם השטר מוקדם או מאוחר כגון אם כתוב בו בכסלו בשנה שלישית ליה פלוני מפלוני מנה והעדים אמרו בשתמנו בו לא ראינו שהלוהו אלא הלוה אמר לו חתמו עלי שאני חייב לפלוני מנה כאותה שטרינו כותבין שטר לוה אע"פ שאין מלוה עמו ואין אנו יודעין אם הלוהו קודם לכן או אחר כן אבל ראינו שהלוהו בחמוז בשנה שלישית למלך פלוני ואם אין הדיינים יודעים באיזה חדש עמד המלך אין להבחין אם חמוז קודם לכסלו אם כסלו קודם לחמוז אם שתהא תחלת בין חמוז לכסלו נמצא כסלו קודם לחמוז בכל שנותיו ושטר מוקדם הוא ואם עמד בין כסלו לחמוז שלאחריו נמצא חמוז קודם לכסלו בכל שנותיו ושטר מאוחר הוא ועכשיו שקבעו ניסן ר"ה לעולם חמוז קודם לכסלו עכ"ל רש"י ז"ל ותוס' והר"ן ז"ל התיישבו בזה ע"ש. גרסי' בגמ' ת"ר בחד בניסן ר"ה לחדשים פי' למנין חדשי השנה. ולהפסקת עבורין פי' שכיון שקדשו את החדש לפי ניסן פסקה שנה שעברה מלהיות משוברת עוד. ולתרומת שקלים פי' להקריב ראשון קרבנות הלקוחים מתרומת קופות של שקלי שנה זו. וי"א אף לשכירות בתים פי' שהמשכיר בית לחברו ואמר לשנה זו כלה שנתו בחדש בניסן ואפי' לא דר בו אלא חדש אחד. וצריך בגמ' ואימא תשרי ומשני כי אגר אינשי ביתיה סמוך לתשרי לכולה ימות הגשמים אגר והא דיקן בשנה קמייתי בחדשים לא קמייתי ובהתחלה קמייתי בהפסקה לא קמייתי. וכתבו תוס' והר"ן ז"ל לקמן גבי אחד בתשרי ר"ה לירקות דלא קתני לחדשים כדקתני בברייתא משום דמתני' בהפסקה לא קמייתי ע"כ. ותרומת שקלים נמי כיון דאם הבית מן הישן אלא לא פסיקא ליה מילתא דליתשבה בראשי שנים ושכירות בתים לתנא דברייתא ולתנא דידן שכרי כיון דבניסן נמי משכח שכיחי קיטרי שעבים מתקברין וגשמים יורדין הוי כימות הגשמים: ה"ק רגל שבו וכו' עד סוף לשון ר"ע ז"ל. אמר המלקט פי' ומתני' ר"ש היא וכן היה אומר ר"ש בן יוחי אומר רגלים פעמים שלשה פעמים ד' פעמים ה'. ואיכא תו הגאי אחרינא דפליגי בברייתא בהא מילתא וכולהו מפ' טעמייהו בגמ' ובת"כ פס"ו דפ' אמור. ור"א בר"ש פליג נמי אתאבות וס"ל

משום מוקמה דסתמא אחרינא אבכה הכיא זמעבירין מעל השלחן דפ' טומל דכתיבא התם דרב נחמן מפיק לה: **הבייתות אלו הן בייתות**. כתב הר"מ דילומאנו ז"ל כר מלאתי נקוד ופירוש לגות תרגום לא תלין לא הבית וכן בלשון ישמעאל ומיהו מן הגמרא נ"ל דבייתות גרס' ליטגא דבית והיינו הפך המדבר ע"כ: **והמדבריות הלנות באפר** פי' בסמות הלנות באפר והיה נראה למתני' אפי' רבי היא דתניא אלו הן מדבריות ואלו הן בייתות מדבריות כל שיולאות בפסח ורועות באפר ונכנסות ברביעה ראשונה ואלו הן בייתות כל שיולאות ורועות חוץ לתחום ופלות ולנות בתוך התחום רבי אומר אלו ואלו בייתות הן אלא אלו הן מדבריות כל שיולאות ורועות באפר ואין נכנסות לישוב לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אלא דמדקתני הלנות באפר משמע דבכר נכנסות קלת לעיר לכל הפחות נחוקה אע"ג דאיכא למידחי דהנא הלנות באפר בסיכא אגב רישא אבל הרמב"ם ז"ל לענין הלכה פירש רולה באמרו לנות בעיר בתוך תחום שבת ולנות באפר שיהיו בכפריים כל ימות החום והקיץ ואינם נכנסות לעיר עד בירדו הגשמים ע"כ וכן הוא בהרי"ף ז"ל ולהומרא: וגמ' בחד ליטגא אמרי' דהני מדבריות שאין נכנסות לישוב כלל לדעת רבי הוו כנרוגרות ומוקיים שמקלה אותן מאלו בידים דמודה בהו ר"ש ורבי אפסר דכר"ש ס"ל. וכתב הר"ן ז"ל ומיהו כי אמרינן דאסרי משום מוקלה ס"מ בבהמות של ישראל אבל של גוי לית בהו משום מוקלה דהא אמרי' בירושלמי דלין הגוי עריך הכן ומיהו יש לחוש אם בשביל ישראל בא מחוץ לתחום ע"כ. וביד פ' שני דהלכות יו"ש סי' ג' ובטור א"ח סי' תל"ח.

מסכת ראש השנה.

פרק א כתב הרב המגיד מורנו הרר"ם ויטאל ז"ל ליל ר"ה טוב לקרות על המלחמות מסכת ר"ה והם ד' פרקים כנגד ד' אותיות הטוב וכנגד ד' אותיות האדמות והם כנגד ד' רוחות שבמלכות כמו שבארנו בביאור מסכת ד' ראשי שנים ואלו הם סוד ד' ראשי שנים כי ד' ראשים של המלכות לפעמים בבריאה ולפעמים בתחת היסוד ולפעמים כנגד הת"ת ולפעמים כנגד הדעת והם ד' שרשים שלה וכן צריך לכוין בקריאתו ליל ר"ה עכ"ל ז"ל: **ד' ראשי שנים הן**. בכל דוכתא תני הן כדאשכח הכא ובפ' בתרא דשבועות אמרינא שומרים הן ובפ"ק דחולין שלש פנימות הן ובפ' אין מעמידין שלש יינות הן ובפ' כל הגלמים תנן שלשה בתים הן שלשה אבנים הן ג' חילות הן אבל ברים בכא קמא תנן ד' אבות נזיקין ולא הני הן משום דקאי אבתריה לעומר ד' נזיקין הללו לא ראי זה כראי זה ותדע דבגמ' במגילת דר' חייא ור' אושעיא תני הן חוס' ז"ל: **באחד בניסן**. פ"ק דע"ז דף י': פפי' ר"ע ז"ל מה ניאת מלרים מניסן מניסן נמי לה. אמר המלקט וגמ' בעי ניאת מלרים גופה מנלן דמניסן מנינן לה אימא מתשרי ואע"פ שיצאו בניסן משהגיע השרי קראו לו שנה שנייה לפי שתשרי ר"ה לשנים הנמנים לברייתא עולם וה"ה ניאת מלרים ופשיט לה מקראי. ולמלכי אומות העולם נמי דמונין מתשרי ולפי' לה בגמ' מקראי דכתיב דברי מתמיה בן חלנים ויהי בחדש כסלו שנת עשרים וגו' וכתיב ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא וגו' מדקאי בכסלו וקרי לה שנת עשרים וקאי בניסן וקרי לה שנת עשרים מכלל דר"ה לאו ניסן הוא ואע"ג דבחד קרא לא כתיב ביה ארתחשסתא ואיכא למימר דילמא למנייא אחרינא הוא רב פפא אליף לה עשרים עשרים לג"ם מה ההם לא ארתחשסתא אף הכא לא ארתחשסתא: **בפי' ר"ע** ז"ל משום שלוש מלכות. אמר המלקט כן פי' רש"י ז"ל נבי ריש"א דלמלכים וכתבו עליו תוס' ז"ל דאינו דהכא למלכי ישראל קמיירי והעלו עוד דאין צריך שלוש אלא בנש אבה לפי שהוא דבר גדול ומילתא דחביבותא לפי שע"י נס מותרת לכל אדם וחביב משאר שפרות ע"כ ופי' רש"י ז"ל באם לא קבעו יום לתחלת שנת המלך אלא כל מלך לפי מה שעמד פעמים שאין להבחין אם השטר מוקדם או מאוחר כגון אם כתוב בו בכסלו בשנה שלישית ליה פלוני מפלוני מנה והעדים אמרו בשתמנו בו לא ראינו שהלוהו אלא הלוה אמר לו חתמו עלי שאני חייב לפלוני מנה כאותה שטרינו כותבין שטר לוה אע"פ שאין מלוה עמו ואין אנו יודעין אם הלוהו קודם לכן או אחר כן אבל ראינו שהלוהו בחמוז בשנה שלישית למלך פלוני ואם אין הדיינים יודעים באיזה חדש עמד המלך אין להבחין אם חמוז קודם לכסלו אם כסלו קודם לחמוז אם שתהא תחלת בין חמוז לכסלו נמצא כסלו קודם לחמוז בכל שנותיו ושטר מוקדם הוא ואם עמד בין כסלו לחמוז שלאחריו נמצא חמוז קודם לכסלו בכל שנותיו ושטר מאוחר הוא ועכשיו שקבעו ניסן ר"ה לעולם חמוז קודם לכסלו עכ"ל רש"י ז"ל ותוס' והר"ן ז"ל התיישבו בזה ע"ש. גרסי' בגמ' ת"ר בחד בניסן ר"ה לחדשים פי' למנין חדשי השנה. ולהפסקת עבורין פי' שכיון שקדשו את החדש לפי ניסן פסקה שנה שעברה מלהיות משוברת עוד. ולתרומת שקלים פי' להקריב ראשון קרבנות הלקוחים מתרומת קופות של שקלי שנה זו. וי"א אף לשכירות בתים פי' שהמשכיר בית לחברו ואמר לשנה זו כלה שנתו בחדש בניסן ואפי' לא דר בו אלא חדש אחד. וצריך בגמ' ואימא תשרי ומשני כי אגר אינשי ביתיה סמוך לתשרי לכולה ימות הגשמים אגר והא דיקן בשנה קמייתי בחדשים לא קמייתי ובהתחלה קמייתי בהפסקה לא קמייתי. וכתבו תוס' והר"ן ז"ל לקמן גבי אחד בתשרי ר"ה לירקות דלא קתני לחדשים כדקתני בברייתא משום דמתני' בהפסקה לא קמייתי ע"כ. ותרומת שקלים נמי כיון דאם הבית מן הישן אלא לא פסיקא ליה מילתא דליתשבה בראשי שנים ושכירות בתים לתנא דברייתא ולתנא דידן שכרי כיון דבניסן נמי משכח שכיחי קיטרי שעבים מתקברין וגשמים יורדין הוי כימות הגשמים: ה"ק רגל שבו וכו' עד סוף לשון ר"ע ז"ל. אמר המלקט פי' ומתני' ר"ש היא וכן היה אומר ר"ש בן יוחי אומר רגלים פעמים שלשה פעמים ד' פעמים ה'. ואיכא תו הגאי אחרינא דפליגי בברייתא בהא מילתא וכולהו מפ' טעמייהו בגמ' ובת"כ פס"ו דפ' אמור. ור"א בר"ש פליג נמי אתאבות וס"ל דבסוכות לבד עובר בבל תאחר. וכתוב בספר אגולה בפ"ק משמע בפסיקתא דר' אליעזר שקליר שהיה מקרית ספר הוא ר"א בר"ש מיהו מצינו מחולק בפיוטו על ר"א בר"ש שיסד בפרשת החדש למלכים ולרגלים כדברי אביו ר"ש ושמא משום עניה יסד כאביו ע"כ. וביד פי"ד דהלכו' מעשה הקרבנות בסי' י"ג פסק דלא כר"ש: **באחד באלול ר"ה למעשר בהמה**. בגמ' מוקי רב יוסף למתני' אליבא דרבי ומסיק לה אליבא דתנאי ברגלים סבר לה כר"ש דאמרי' לעיל בסמוך ובמעשר בהמה ס"ל כר' מאיר דתנן בפ' בתרא דבכורות ר"מ אומר באחד באלול ר"ה למעשר בהמה ופרכינן בשלמא לי מוקמת לה לרישא אליבא דר"ש שפיר דלדידיה ד' מינהו אחד בניסן וס"ו בניסן אחד בתשרי וט"ו בשבט. דליתא ליה לאלול אלא הא דאמרת דרבי נסיב לה אליבא דתנאי ותנא אחד באלול בשביל ר"ה א"כ חמשה הוו אחד בניסן וט"ו בניסן אחד באלול וא' בתשרי וט"ו בשבט ומשני אמר רבא ד' לדברי הכל. ור"מ ד' דל רגלים לדידיה ברגל אחד עובר כדתניא בברייתא בגמ'. ור"ש ד' דל מעשר בהמה. רב נחמן אמר ד' חדשים ובהם כמה ראשי שנים הלכך ניסן דאית ביה תרין חדקחשיב ליה. מתיבי י"ו בניסן ר"ה לעומר לאכול מן החדש מכאן ואילך ו' בניסן ר"ה לשתי הלחם מתחדשה. השנה לבהמה מעשות מן החדש. ורבא דאמר ד' לדברי הכל ליתי מתני' ששה ורב נחמן דאמר חדשים קתשיב ליתי חמשה דהא לא תנן סיון במתני'. ומשני רב פפא חד שנויא ורב שישא בריה דרב אידי אמר כי קתשיב מידי דלא תלי במעשה פי' שכיחת ר"ה אלסם אינה תלויה במעשה אלא משהגיע היום הוה ר"ה ומתחדשת השנה למילתה. מידי דתלי במעשה כגון ר"ה דעומר ושתי הלחם דאין השנה מתחדשת להתיר חדש במדינה או במקדש אלא בהקרבת העומר וכשבי עצרת לא קתשיב. ופריך והרי יובלות בהוא תלוי בתקיעה וקתני ליה במתני'. ומשני ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן ב"ב היא דאמר מר"ה חל יובל ואינו תלוי בתקיעה הלכך מאורתא דר"ה חייל. ורב אחי אמר הא דלא חשיב במתני' אלא ד' לפי שלא מנה אלא ראשי שנים הנאים בר"ח ואין רגלים מן המנין אלא כדאמרן רגל שבו ולהכי לא תנא נמי ר"ה דעומר ושתי הלחם ופרכינן עליה באחד בשבט סתם לן ברישא כב"ש דאי ב"ה הא אמרי בע"ו בו ומשני ה"ק שלשה לד"ה בה' בשבט מחלוקת ב"ש וב"ה ותנא והדר מפרש דהא דסתם ברישא ד' ראשי שנים ברישא חדשים ואם דברי הכל היא דהא א' באלול נמי פלוגתא היא אלא אם אי"ה אלי ואכתוב תוס' ז"ל שלשה לד"ה ואחד בשבט מחלוקת הא לא מיתוקמא כר' שמעון דלית ליה אחד באלול אלא כר"מ אתי ואריכי למימר דנסיב לה אליבא דתנאי דלרגלים לא מיתוקם כר"מ ע"ש ולע"ד דבהא מתיישב ומובן מיינא דמתני' למשוטי מאי: **ר"ה למעשר בהמה**. ת"ק סבר מקיש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן סמוך לגמרו עשורו אף מעשר בהמה סמוך לגמרו עשורו ור' אלעזר וכו' כדפי' ר"ע ז"ל ומה שכתוב בדפוס בפירושו ז"ל באחד בתשרי ת"ק סבר וכו' נראה שצריך להעביר הקולמוס על מלות באחד בתשרי וכן צריך להגיה ואין הלכה כר' אלעזר בר"ש ות"ק סבר וכו' וכולו לשון אחד. אח"כ ראיתי שהגיה בתוספת י"ט דאמרי' באחד בתשרי ת"ק וכו' ואע"פ שמתיישב מ"מ מה צורך לנו שהם תלמידים באחד בתשרי: **באחד בתשרי**. פ"ק דע"ז דף י': **ר"ה לשנים**. ר' זירא מפרש בגמ' לשנים לתקופת תמוז ולבנה לומר שמונין לבריית העולם והלוכן תקופות תמוז ומולדות הלבנה מתשרי ור' אלעזר היא דאמר בתשרי נברא העולם רב נחמן בר יצחק אמר ר"ש לשנים לתמן לדין תנא שהקב"ה דן בתשרי את כל באי העולם כל הקורות אותם עד תשרי הבא דכתיב מרשית השנה ועד אחרית שנה מר"ה לדין מה יהא בסופה ותשרי הא דכתיב תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ש וכתיב כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב: **ולשמיטין**. יליפין שנה שלין עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים כתיב הכא ובשנה השביעית שנת שבתון וכתיב התם מרשית השנה: **וליובלות** בגמ' פריך יובלות בלחד בתשרי בעשרה בתשרי הוא דכתיב ביום הכיפורים תעבירו שופר ומשני הא מני ר' שמעון בן גמליאל דתניא

דהניא וקדשתם את שנת החמשים שנה מה ת"ל לפי שנאמר ביום הכפורים יכול לא תהא מתקדשת אלא מיום הכפורים ת"ל וקדשתם וכו' מלמד שמתקדשת ומתחלתה: **ולנטיעה** והכריח הר"ן ז"ל דאפי' בנטיעה שלא הקלת עליה בתחלתה כגון אם נטעה פחות משלשים יום לפני ר"ה דאין מתחילין לנטות לה שנה ראשונה אלא מתשרי אפ"ה מחמירין בה בסיפה להמשיך שנתה עד ט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילן וכי תימא אי הכי דכולהו נטיעות אסורין עד ט"ו בשבט למאי אמרי' ר"ה של נטיעה תשרי וי"ל דנפקא מינה שאם עשו לה ט"ו בשבט ר"ה היינו אומרים שאילו נטעה שלשים יום קודם ט"ו בשבט עלתה לו שנה ע"כ: **ולירקות** גמ' תנא לירקות ולמעשרות ולנדרים ותנא דרבנן דהיינו מעשר ירק והדר הנא מעשר דגן ואיידי דחכיבא ליה דרבנן אקדמה ותנא דידן תנא דרבנן ואמטעינן ביום קבוע לו וכ"ם לאורייתא. ופריך בגמ' וליתני מעשר ומשני אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן ופריך וליתני ירק ומשני תרי גווני ירק דתנן בפ"א דמעשרות ירק הנאכל משילחנ ואם אינו אוגד משימלא את הכלי. וכתבו תוס' ז"ל מכח קושיית דאמתני' פריך. דליתני מעשר ולא ליתני ירקות והוה ידענא דבכל מעשר איירי בין בירק בין בדגן ומשני משום דהוה משמע אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן אתם כר"ם דאמר במתני' אחד בחשרי ר"ה למעשר בהמה. והדר דייק אמאי הנא ירקות לגון רגים והא"ג דהוה מלי לאקשויי אשמיטין ואיובלות ומה שיכול למנא טעם מפרש ע"ב: ותשרי הוי ר"ה לנדרים כדתניא המודר הנאה מחברו לשנה מוגה י"ב הדש מיום אל יום ואם אמר לשנה זו אפי' לא עמד אלא בכ"ם באלול כיון שהגיע יום אחד בתשרי עלתה לו שנה ואפי' למ"ד יום אחד בשנה אינו השוב שנה לעשרי נפשה קביל עליה והא אינטער ליה ואיכא למימר מיסן דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם: **באחד בשבט ר"ה** וכו' **ובה"א** וכו' בפ"ק דעירובין דף ז' משנה בר' עקיבא שליקט אילן אחד של אתרוג בחמד בשבט והגו בה שני עשורין אחד כדברי ב"ש דאמרי בא בשבט ר"ה לאילן ובכר נכנסה שלישית ואחד כדברי ב"ה דאמרי עד ט"ו בו לא הוי ר"ה ועדיין שנייה היא ומפרש התם דר' עקיבא גמריה איסתפק ליה ולא ידע אי ב"ה בחד בשבט אמור אי בחמיסר בשבט אמור ועבד הכא להומרא והכא לחומרא והכא בגמרא דילן נמי איתה ומפיים עלה ר' יוסי ר"ר יהודה אומר לא מנהג בית שמאי ובית הלל נהג בה אלא מנהג רבן גמליאל ור' אליעזר נהג בה תתן בפ' שני דבכורים שהו לאילן וכו' ועיין שם בגמרא דילן: וכירושלמי מפרש בעשרו על תנאי והלנו ונתנו לעניים ע"כ. פירש לאי לב"ה הא קיימא לן המרבה במעשרות משבחין מקולקלים: ובגמ' מ"ש ה"ר אלעזר א"ר אושעיא הואיל ולא רוב גשמי שנה ועלה הטרף באילנות ונמצאו הפירות חומין משתה אע"פ שעדיין רוב התקופה של שבת עתידה לבוא וכתבו תוס' ז"ל מפ' נמי לב"ה כמו לב"ש אלא נקט לומר דאמר זמן הגיסתה של גשמי שנה זו בא' בשבט ואמר בט"ו בשבט וכל החנוסים קודם הזמן הזה היינו על גשמי שנה שלפני תשרי והא דלא אזיל באילנות בתר תשרי כמו בתבואה משום דדרשינן לעיל בעמים שברביעית ועדיין אסורין משום ערלה ע"כ. ובגמ' בעא מיניה ר' יוחנן מר' ינאי אתרוג ר"ה שלו אימתי א"ל שבט שבט דחמשים דהיינו של נטלה לו שבט דתקופת חמה דהיינו לשוף שלשים יום של תקופת שבת נכנס שבט של חמה א"ל דחמשים פי' חוס' ז"ל דאע"ג שבטול הפירות תולה אחר החמה שנאמר ממנד תבואות שמש ה"כ כתיב ממנד גרש ירחים וגם ישראלים מונים לגבנה ע"כ. ועוד כתבו ז"ל אמתני' נמי דקתני באחד בשבט קבעי אע"ג דשאלו באתרוג וקבעי אמאי לא בעי בא' באלול ר"ה לעשר בהמה לו בהנך (דאמרי' בברייתא בגמ' דף ז' ע"ב) בשפה בסיון ר"ה לאתי הלחם ובאיזיך ע"כ נראה לע"ד באיזיך היינו כגון שניעה וירקות דתלו נ"כ בלבנה ובחמה. וביד פ"א דהלכות מעשר שני פי' ג' ופ"ט פי' ח' ובפ"ד דהלכות שמיטה ויובל פי' ד': **ב בפסח על התבואה** בפ' מי שמתו גבי חסיד שהקישתו לשתו ערב ר"ה משמע דבראש השנה שמע שתי רוחות שמספרין זו את זו שמעו מאחורי הפרגוד שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו ושמא בשמיט בר"ה היו מזכירין דין הגזר בפסח א"ל בר' יהודה דאמר הכל נדונין בר"ה ונזר דין בפסח על התבואה תוס' ז"ל: ובגמ' פריך מי תבואה אילימא האי תבואה דקיימא כל הני הרפתקי דעדו עלה אימת איתדן ומסיק תרי דיני מיתלגא קודם זריעתה וסמוך לקציר. ועוד פריך בגמ' מני מתני' לא ר"מ ולא ר' יהודה ולא ר' יוסי ולא ר' נהן דתניא הכל נידונין בר"ה ונזר דין שלהם בחתם כל אחד ואחד בזמנו בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג נדונין על המים ואדם נידון בר"ה ונזר שלו נחתם ביום הכפורים ר' יוסי אומר אדם נדון בכל יום שנאמר ותפקדנו לבקרים ר' נתן אומר אדם נדון בכל שעה שנאמר לרגעים תבחנו וכי תימא נעולם ר' יהודה היא וכי קתני ר' פרקים לגזר דין אי הכי קבוע אדם ומשני אמר רבא האי תנא דבי ר' ישמעאל היא דתנא דבי ר' ישמעאל בר' פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג נדונין על המים ואדם נידון בר"ה ונזר דין שלו נחתם ביום"כ וכי קתני מתני' אתחלת דין אבל לגזר דין דאדם ביום הכפורים: **בעצרת על פירות האילן.** ס"ם בני העיר כתוב בתוס' ז"ל כתב הר"ב מדלמרה הוה כו' עד ומיהו רש"י והר"ן ז"ל כתבו גם זה הטעם ע"כ. וקי"ק עוד לפי' זה דבשלמא המים מלינן לומר דר' יהודה דדרים בבי בברייתא בגמ' אזיל לטעמיה דס"ל דעד שאכל אדם הראשון חטה היה הא שעורים שמביאין מהם בכורים היכן מלינו שנקרעו עץ ושמא משום דאזלינן בתר רובא ושעורים הוו שפלות לגבי שאר שבעת המינים. ועיין בזוהר החדש דף כ"ד ע"ב אכולה מתני' ותשמח והגל וסילק בקיצור מובא בפסח על התבואה כד אתי בתא דא דאין לכל עלמא על הבית תבואה דהוות בשתא שעברה אי לא מעברי לה ולא יהבי למיכל מינה למסכיני ליתמי ולארמלתי. בעצרת על פירות האילן על עון פירות האילן שלא המתינו ערלתם ושלא הניחום בשביעית לעני ולגר. בר"ה דן את כל העולם כולו נופות בני האדם והנשמות ופיקד אותם ודן אותם על מה שעשו כל השנה כולה. ותנא אפי' נעדיו של אדם נמנין ובאים בדין באותו היום הר"ד וכל נעדין יספר. ובתא נדונין על המים על עניין המים על שהם מגיעים בשלילת ידים ועל שהם מזלגים במקולות ובשרות שהם במים על כך נידונין על המים על עניין המים ע"כ ואיכ"ם במדרש הנעלם ועיין ג"כ בזוהר דפ' אמור דף ל"ז. ובזוהר פרשת ויחי דף רכ"ו דייק בעצרת על פירות האילן פירות האילנות

מיבעיא ליה מאי פירות האילן אלא דא הוא אילנא דברכה והקיף לעילא פירות האילן כמה דכתיב אני כברום רענן ממני פריך ממנא ע"כ: **בבני מרון** ר"ש בן לקיש מפ' בגמ' כמעלות בית מרון שהלך קצר ואין יכולין שנים ליכן זה בגד זה ורב יהודה אמר במואל כחיילות של בית דוד ובבני מרון בבני חיילות של המלך מרון לשון מרות ואדנות וכך היו מונין אותם יולאים זה אחר זה בעלותם למלחמה אבל מרון דגפ' עושין פסין דף כ"ב מוכח דהתם הוי דוקא כפירוש רש"י לקיש: בפי' ר"ע ז"ל שאע"פ שעוברין לפניו אחד אחד זה אחר זה מכל מקום כולן נסקרין בסקירה אחת ובגמ' אף אנן נמי תנינא דכולן נסקרין בסקירה אחת מדלגיב תנא דידן תלמודא למילתיה מקרא דהיולר יחד נגפו אע"ג דעיקר ראייתו היא מקרא דלעיל מיניה דהיינו ממכון שבתו וכו' וכתב הר"ן ז"ל דלר' יהושע דקיימא לן כותיה דבניסן נברא העולם אדם נידון בר"ה יותר מבשאר ימים לפי שראה המקום לזכות את ישראל בדינם ולא לדון את ישראל בזמן שהוקבע לכפרה ולסליחה שלפי שהתראה הקב"ה ביום הכפורים הוקבע יום סליחה לדורות לפיכך נזר ס' שיהא אדם נידון בר"ה שלדיקים נמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים וביטניים הרי נזר דין שלהם אינו נחתם אלא עד יום הכפורים שהוא יום סליחה וכפרה והרי נתנה להם הורה זמן כדי שבו יסתפקו מעשיהם וישובו אל ה' ואפשר עוד במר"ה ועד יום הכפורים התחיל בשם להתרצות למשה וביום הכפורים נתרצה לו לגמרי ולפיכך רצה הקב"ה לדון בריותיו בזמן שהוקבע לכפרה וסליחה עכ"ל ז"ל: **ובחג נידונין על המים** והא דהדר קתני הכא נידונין בלע"ד משום שהאריך בענין ראש השנה הוצרך למיהדר ולמיתני נמי חג מלא נדונין וכיון דקתני נמי ר"ה כל בני העולם לשון רבים קתני הכא נמי נדונין לשון רבים דקתי אלסליק דהיינו אנשי עולם שהם לשון רבים ואע"ג דבבריתא במילתיה דר' ישמעאל תנא ובחג נדונין על המים אע"ג דלא קתני במילתיה בא' עולם וכמו שהעתקתי אפשר דהתם נקט לישנא דמתני' בלבד: **ג על ששה חדשים** וכו' ביד פ"ג דהלכות קדוש החדש סי' ט'. ובלפ"ד דבדין הוא דברישא ס"ל למתני בראשונה היו מסיאין משוחות משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין ובתר הכי ליתני על שאר חדשים וכו' אלא מיידי דתני ד' ראשי שנים בד' פרקים הנא נמי על שאר חדשים וכו' והדר הנא באיזך פירקא בראשונה היו מסיאין וכו' ותימה קלת אמאי לא תני בשאר חדשים שלוחים יולאים בניסן וכו' וכן מולנו ואפשר דהא קמ"ל דמיד בכניסת החדש צריכין להודיע לשלוח שלוחין וכדמשמע מפי' רש"י ז"ל ויהיה על לשון תרגום ולזה גם הרמב"ם ז"ל כתב בלשון משנתנו ממש ואכתי איכא למידק אמאי קתני השלוחין יולאין ולא קתני ב"ד שולחין שלוחין וגם על הרמב"ם ז"ל דנקט אמי ליכא ממש יש לתמוה אח"כ מלאתי שעל מה שכתב הרמב"ם ז"ל שם ביד פי' ו' שלוחי ניסן ושלוחי תשרי אין יולאין אלא ביום ר"ח אחר שהעלה הסמוך עד שיסמעו עד שיסמעו מפי ב"ד מקודם ע"כ ומה שכתב עליו שם המפרש ז"ל ידוקדק מלת יולאין וז"ל שם ברור הוא שצריכין אמו בלו הבני חדשים שיתאמת להם הדבר יותר מבאר החדשים מפני המועדות שבהן ובשאר מבשאר חדשים אינם צריכים לכך בא"פ אלא שמשו הכלוחין מפי ב"ד מקודם יש לשם ליך ולהודיע מאח' שנראה הירח ומה שאמרו ז"ל אין יולאין אלא ביום ר"ח וכו' זה לא יתכן אלא בשלוחי ניסן אבל שלוחי תשרי אינם יולאין ביום ר"ה לפי שהוא יום טוב והיה לו לומר שלוחי ניסן אין יולאין אלא ביום ר"ח וכו' אבל שלוחי תשרי אינם יולאין אלא ביום ב' לפי שיום ראשון י"ם ולפיכך לא יתכן זה הדין אלא בר"ח ניסן בלבד וי"ל לפי ע"ד שיתכן לומר ביום ר"ה אבל אינם מגיעין אלא עד התחום וישבו לפנים מן התחום עד שתסקע חמה ואחר שתסקע החמה אם יכולין ליך ולא יהיה להם עכוב הולכין ואם יש להם עיכוב בדרך יולאים למחר והוא יום ב' של תשרי [ומה] שאמרו יולאין פי' יולאין מירושלים אולה לה ואם רצו הולכין עד התחום עכ"ל ז"ל: ובגמ' פריך וליפקו מתחתון ובתא דאמר רב חנא בר בזנא אר"ש הסידא מאי דכתיב כה אמר ה' עוד ברביעי ועוד החמישי ועוד השביעי ועוד העשירי יהיו לבית יהודה לשון ולשמחה קרי להו עוד וקרי להו בשמחה בזמן שיש שלום יהיו לשון ולשמחה אין שלום עוד ומשני אמר רב פפא ה"ק בזמן שיש שלום יהיו לשון ולשמחה יש שמח עוד פי' שהוא חובב להתענות בהן אין שמח ואין שלום רצו מתענין רצו אין מתענין (תשלה פי' הרא"ש ז"ל רצו אין מתענין פי' לא רצו לעבור אבל היחיד אין לו לפרוש מן הצבור כל זמן שלא נמנעו הצבור אלא להתענות ע"כ. ומלאתי שפי' הרמב"ם ז"ל וז"ל ובבית שני לא היו מתענין לא עשרה בטבת ולא י"ז בתמוז אלא מי שהיה רוצה מתענה ומי שלא היה רוצה לא היה מתענה ומפני זה לא היו יולאין על עבת ועל המוז אמר הפסח ית' כה אמר ה' עוד ברביעי ועוד החמישי ועוד שמחה גרולה כמי שנתן בידם הבחירה רצו מתענין רצו אין מתענין ע"כ משמע דס"ל ז"ל דמתני' מיירי אפי' בזמן שבית המקדש קיים אע"ג דסיפא מפורש בה בזמן בית המקדש ודלא מרש"י ז"ל שפי' ומתני' בזמן הזה מיירי מדקתני וכשהמקדש קיים וכו' ע"כ וכבר הפשר לישב דלא פליגי דגם רש"י ז"ל יודה דלמסקנא דרב פפא מתפרשת שפיר דיסא דמתני' בכולל אפי' בזמן שבית המקדש קיים) וכיון דרשות הוא לא מטרחינן בלוחים עלייהו ופרכינן אי הכי ע' בתא נמי ומשני א"ר פפא שאני ע' בתא דאיתיל והוכפלו בו גרו' דאמר מר בע' בתא חרב שבית בראשון ובשניים וכו': ובפי' **ר"ע** ז"ל ושלוחי ב"ד אין מתלינין לא את השבר ולא את ש"ם פי' דכתי' אשר תקראו אותם על קריאתם אתה מחלל ואי אתה מחלל על קיומן: **על אב מפני התענית** והולכין כל ח' ימים אוץ מן השבת רש"י והר"ן ז"ל: **על אלול מפני ר"ה** מודיעין מתי מתחיל אלול ושובין ר"ש ביום ל' לאלול גנולה וגם למחרתו כדמשמע בפרק קמא דבילה ובפ' בכל מערבין שהיו עושין שני ימים טובים של ר"ה מספק דילמא עברוה לאלול ומ"מ אם לא ידעו מתי מתחיל אלול לא ידעו מתי יום שלשים תוס' ז"ל: ובגמ' פריך כיון דנפקו לה באלול בחשרי למה לה ליקלקלו אי דילמא עברוה לאלול והאמר ר' חנינא בר כהנא אמר רבי מימות עזרא ואילך לא מלינו אלול מעובר ומשני לא מלינו דלא איצטריך הא איצטריך מעברינן ליה ופריך והא מקלקל ר"ש דתנא אלא עשו אותו בני הגולה בבלבה אם מעברין אלול ומשני מוסב תקלקל ר"ש ולא יתקלקלו כולהו מועדות דייקא מאי דלהכי חבו רבנן דלא ליקלקלו אחר מועדות והתירו איכא ר"ש מקולקל לגולה דקתני על תשרי מפני תקנת המועדות ולא קתני מפני המועדות ס"מ: **על אדר מפני הפורים.** גמ' ואילו נתעברה השנה יולאין לף על אדר שני מפני הפורים לא קתני מתני' דלא כרבי

דת"ה רבי אומר אם מתעברה הבנה יוצאין אף על אדר שני מפני הפירות ובהא קם פלגי דמ"ם עבור אם שבעים יום פי' ימי אדר הראשון שבועים שהוא עבור לשנה לעולם הוא שבעים יום ואין צריך לחזור ולשנות שלוחין על יום קדום אדר הבא דילמי בני העולה שלעולם אדר הראשון משובר וביום שלשים ואחד מתקדם ומ"ם רבו חדש רבו שלשים לפיכך צריכין להודיע אם עשאוהו מלא או חסר והקשו תוס' ז"ל לתנא דידן כיון דלא נפקי על אדר הבא הבי היאך ידעו שמתעברה הבנה בשלמא אם עברוה קודם אדר יכולין להודיעו על ידי שלוחי אדר אבל אם עברוה אח"כ היכי ידעי דהא מעברינן הבנה כל אדר ואבל הפחות עד הפורים וי"ל כיון דשלוחים יוצאין על סיפן ממילא ידעו כשגיעו ר"ח ואין שלוחין יוצאין ל"ש הבנה משוברת ע"כ: וכשבית המקדש קיים. כך הוא גירוס' וכן הוגה במשנת החכם סר"ל יהוסף דאבנזי ז"ל וכן נ"כ במתני' דבסמוך. ועיין בסוף מתני' דבסימן ב' דבסירקין דלקמן: מפני פסח קטן. י"מ דלעיכר קרי ליה פסח קטן משום דלא הוי אלא יום אחד ושל ים לפ' מפני קלות שיש בו מה שא"כ בפסח ראשון כדתנן בפ' מי שהיה טמא: ד על שני חדשים וכו'. ביד פ"ג דהלכות קידוש החדש סי' ב' וכתבו תוס' ז"ל פי' בקונ' ומן התורה מחלנין על כולן וכו' וקשיא דבגמ' תניא מנין שמחלנין את הבית ת"ל אלה מועדי ה' מקראי קדש וההוא קרא בניסן ותשרי כתיב וי"ל דמ"מ מיתרבי מדמקראי מועד כדאיתא בפ' בילה טלין בני דחיית שבת ופומתא שעירי ר"ח מיעכדיך ליה סר"ש הא לא כתיב ביה מועד קמ"ל מועד כדאמרי ע"כ: ובסירקין דף י"ט ודף כ' מייתי לה וכגמ' פריך על שני חדשים ותו לא נפקי שלוחים אלא אהני דקתני שבהם שלוחין יוצאין לסוריא ורמיסי על ששה חדשים שלוחין יוצאין ומשני אמר אביי הכי קאמר על כולן שליחין יוצאין מבערב כגון ראה בעגל ביום כ"ט לו בעגל שלשים דולמי יקדשוה ב"ד מחר שלוחים יוצאין מע"ד ואין ממתינין עד למחר שיעמוד מפי ב"ד מקודם ומתיבת מעם סיא דלכך מחלנין עליהם עדים שראו את החדש ואם לא יבואו עדים ויתעבר החדש לא יצאו השלוחים עד למחר שאין ב"ד מקדשין בלילה ממלאו מתעברין הלכך מהלך לילה ויותר אבל בשאר חדשים אין חלוק שבת של עדים ממהר יציאת שלוחים שאין מחלנין השלוחים לצאת בשבת ביום וכשלא יבאו העדים ביום יתעבר החדש והכל יודעים שיום קדושו למחר והשלוחין יוצאין מתחשך לומר שיעברו את החדש ע"כ. והקשו תוס' ז"ל ומ"ת ומה טעם דמתני' לניסן ותשרי עד שישמעו מפי ב"ד מקודם בשלמא היכא דראה בעגל ביום כ"ט לו בעגל שלשים אע"ג דולמי יקדשוהו ב"ד למחר אין יוצאין עליו לאחר דחיישינן דילמא ממלכי ב"ד ומעברי ליה ואתי לקלקולי מועדות אלא היכא דלא קדשוהו ביום שלשים ליפקו ביום שלשים ואחד שאי אפשר לדחותו יותר מיום שלשים ואחד וי"ל דנזרו אחי מפום דכתיב חדשים אלה זה ומעברי ע"כ: [הגה"ה. אבן מלאכי בפי' הרז"ש ז"ל בספר המאור בכתב ה"ל וכן זה שאמרו שאין שלוחין יוצאים מבערב עד שישמעו מפי ב"ד מקודם כ"ל אלא אמרו אלא בזמן שראה החדש בזמנה ומפני הספק שמא יסכימו עליו לעברו מפני תקנת המועדות לריכין השלוחין לבאות עד שישמעו מפי ב"ד מקודם אבל אם עברו אותו ולא קדשו ב"ד את החדש מה טורך לנו להשהותם עוד הלא בידוע שהחדש משובר וכגון זה יוצאין בניסן אפי' מבערב וזה שאמרו שבהם שלוחים יוצאים שמקיימין את יציאת המועדות אין יציאה השלוחין טעם לחלול השבת ע"י עדים ואין ביציאת השלוחים שום שבר ושבר לעדות העדים אלא הרי הוא כמוצא והולך המועדות שיש לניסן ותשרי על כל החדשים כאילו אמר הן הן החדשים שבהם שלוחין יוצאים לאחר שישמעו מפי ב"ד מקודם והם הם שיש בהם תקנת המועדות כל אלו המועדות יש בהן ואלו אמר ובכן שלוחין יוצאין ובהם מתקיים את המועדות גם הוא היה נכון ודומה לזה מה שסמיכו במקום אחר שאילו מתחלה מצאו ונטלו ואת הפיסו וה"ל אלמה ז"ל מפי' שיש ביציאת השלוחי' שבר ושבר לחילול השבת ובעיני אין צריך לומר כן עכ"ל ז"ל ע"כ הגה"ה]: וצריך לדקדק אמאי לא קתני בתחלה בקושר על ניסן ועל תשרי מחלנין את השבת שבכן שלוחין וכו' וי"ל דאגב דתני ד' ראשי שנים בד' פרקים על ו' חדשים תנא נמי על ב' חדשים אע"ג דלא אינשרין ועוד לע"ד לאפשר לומר משום דרלא לשנות מנייכא לאעשוי דאי לא הוה תני אלא על ניסן ועל תשרי וכו' ה"א דהני לא דוקא דהה"ל לכולן והרמיה שהרי בזמן בית המקדש היו מחלנין אף על כולן אלא דהני חובה והשאר רשות אמנו לכתי תני בהדיא על שני חדשים דאינון אבל על השאר המחלנו נשנה כדין כל מחלל שבת וכזה ידוקדק הפסקא דנקט בגמ' על ב' חדשים ותו לא שיש לעורר פסקא אריבא דמתני' אמאי אינשרין ולא זו גלבד אלא שהרי עיקר הקושיא היא אמאי דקתני שבהן השלוחין יוצאין ושם היה לו לתפוס אלא ע"כ נראה שהרגיש מה שכתבתי ורמז בזו הפסקא דהוי לשון משעמ ומשני אה"ל: דהוי לשון משעמ אף שבזמן הבית המקדש קיים מחלנין אף על כולן מפני תקנת הקרבן וכגמ' ת"ר בראשונה היו מחלנין על כולן משחרב בית המקדש אמר להם רבי"ז וכי יש קרבן התקינו שלא יהא מחלנין אלא על ניסן ועל תשרי בלבד ויש לדקדק בלשון משנתנו דקתני ובשהיה בית המקדש קיים מחלנין אף על כולן דה"ל למיתני היו מחלנין אלא נלע"ד שבא לרמוז לנו מהר בעפ"י יבנה בית המקדש ויחזור הדבר לכמות שהיה והייט ממי דקתני בברייתא וכי יש קרבן משמע למידק הא בשיבא זמן שיהיה קרבן ר"ח מחלנין אף על כולם ואי נרסי' ובשבית המקדש קיים כמו שהתנתי במתני' דלעיל ניחא פשיר מה שכתבתי: שבהן השלוחין יוצאין לסוריא. והא דתנן לקמן פ' שני סי' ד' עד שהוא רואה את כל הנולה דהיינו בבל דמשתמא למקום שהיו מגיעין משאות שם היו שולחין השלוחין לאחר התקנה סי' בהוספת י"ט ל"ק דדרך סוריא היו הולכים לבבל שכן אברהם אע"ה יצא לו מאור כשדים מבבל והלך לו לכנען דרך ארם נהרים ע"כ: עוד נרסי' בגמ' שם בדף י"ט שלחו ליה לומר עוקבא אדר שסמוך לניסן לעולם הסר ורב נחמן בלישנא קמא דאיכא בגמ' בני למידק ממתני' אפשר דזיעמין אלא ושיעמין הסר מדסריון לעדים לצאת חוץ לתחום בשבת ולצא להעיד לפני ב"ד אם לאותו ביום שלשים שאם לא יבאו ויעידו שראוהו ביום לא יקדשוהו כ"ל עד מחר ויעשו ב"ד את החדש וכו' ראש פ"ג דהלכות קדוש החדש הלכה ד': ואם צורה להם כו'. וכתב בתשובת הרבב"א ז"ל סי' תקכ"ג בגרסי' בירוש' א"ר יצחק דברה תורה בכל לשון והיתה מתהלה לה כל גרב ממחויב שאתיה ואם טרה להם לוקחים בידם מקלות ושלשה עגיליים אמר ולפי שאמרה הסמנה לשון זה ושהיה בא בכל מקום בענין אחר ה"ר

דמנחות אמר רב אחי ר' שמעאל דאמר החם דעומר לא היה בא בשבת אלא משום שאין זר' יוסי דהכא אמרו דבר אחד דמי לא אמר ר' יוסי הכא דכיון דאפשר דראוהו ב"ל דהא בעגל גראה לא מרחיק נבי עומר מי כיון דאפשר להביאו משום שאין לא מרחיק להביאו מחמת אט"ג דהוי משוכה מפי ודחיק ליה ממתי דינמא ע"כ ל"ק ר' שמעאל אלא דליכא ממלאת מכשילין לעתיד לבא אבל הכא גבי לבנה דליכא מכשילין נע"ל דזימנין דלא יראה בעגל ואמרו העדים כמו שאני ראיתיו כן ראיתיו ב"ד ולא מחלל שבת ואיכא מכשול דלא יהא חדש נקבע בהלכתו אי נמי ע"כ לא קאמר ר' יוסי הכא אלא דליכא עורך נבוה ולא מיתנה שבת לידחות אותה ביום משום דבר אחר אבל נבי עומר דליכא עורך נבוה דבחמם שאין שכיחא שלתא מפי ועוד דמיתנה שבת לידחות אבל השלם שאין ומנו דבלחמה מפני הבלם נלחיות נמי מפני החמם ואי ס"ל דעשרון מובחר אינו אלא מחמם אפי' בשבת יביא מחמם וכרבנן אפשר דס"ל. ועיין בגמ"ש שם דאם אפרק: וכגמ' מאי מחמם דהאי עגל אינשא דמינלי הוא מ"ר אבהו אמר קרא אמרתם ס' אמרות פהורות כסף צרוף בעגל נאדר פי' נגוי נכל: ותשכחן דוגמתה בר"פ עגלה ערופה ובפ"ק דסנהדרין דף י"ד שאפי' ממלא בעגל צריך לעסוק במדידה פי' במפורסם לכל שקרוב הוא לעיר זר מכל מ"ירות: ובתו"כ שבא עשירי דפ' אמור ולפי זה הבי"ת דמלת בעגל דקרא היא שמושית דלמלן דמפ' הבא במקרא לשון בעל כלומר אדון הבית שרשית: ו יותר מארבעים עג ועבבן ר"ע בלוד. וז"ל הירושלמי בסירקין ובפ"ק שני דמגלה ובר"פ ואלו מגלחין מפני שהן מרבעים זוג אבל אם היה זוג אחד לא היה מעכבו אלא לו רבן גמליאל אם מעכב אתה את הרבים ממלאת מכשילין נע"ל לא נמלאת מעכב את הרבים מלעשות דבר מצוה וכל המעכב את הרבים מלעשות דבר מצוה צריך נדוי מ"ר יהודה הנחתום ח"ו לא נחמדה ר' עקיבא אלא רחם גדלה עכבן ומנה ר"ג והעבירום מרבוהו ע"כ: אבל בירוש' שבדפוס גרסי' אלא רחם גדר היה ומלה וכו' מרחיתו: ז ילבו. משמע אפי' בשבת ובגמ' איתא דרב חנן בר רבא הוה תני קמיה דרב ר' יוסי אומר אם ובנו וכל הקרובין בסדרין לעדות החדש מ"ר שמעון מעשה וכו' ומס"ה נמי בסיפא אומר לפניו הלכה כר"ש לא מ"ל ולא מידי: ולגע"ד לצריך להגיה בגמ' אמר שמואל אין הלכה כר"ש שכן הוא בפי' הרמב"ם ז"ל נפ ביד שם: ח אלו הן הפסולין וכו'. בגמ' משמע שכל הפסולין דמתני' דרבנן דאמרי' עלה זאת אומרת גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה והשתא משחק בקוביא ל"מ בפ' זה טורר לפי שאין עוסקין ביושבו של עולם ניחא ולא"ל נמי משום דהויא אסמכתא אין נחשב בעיני כיון דמלעתו נותן ומלוה בריבית שאינה קלולה דרבנן ואפי' ברבית קלולה נמי לא משמע ליה לאינשי איסורא כיון שנותן לו מלעתו ולא משכנו בעל כרחו ומפריחי יונים לא"ל אי תקדמך יוצ' ליון היינו משחק בקוביא ולא"ל מרא אין בכן גזל אלא מפני דרכי שלום בעלמא: ומוחרי שביעית. מייני בשביעית בזמן הזה ורבי הוא כדאשכחן בפ' השולח א"ע בכתובות דרבנן כי הא דזה בורר נבי ממלאה משות לעניים ואוכלי עניים ואפשר ואיתא שאין זו סחורה גמורה לאוכלי בעליחותיהון: והעבדים. בפ' זה בורר לא תני לה דפסולין דאורייתא אבל הכא אינסרין למיתני דלא הימא כיון דלא מחמת עבירה אפסלי מכשרי לעדות החדש מידי דהוה אקרובין גר"ם מתוספות ז"ל ועיין בתוס' דבפ' לולב הגזול דף ל"ט: משחק בקוביא. ופי' הר"ש ז"ל בפ' שבועת העדות דף ל"ח משחק בקוביא בעיכנון והמרמה וכו' פי' הר"ן שם דף ט"ו: ובמלה ברבית. מרמה דגרסי' והמלוה בקמ"ן תחת הוי"ו של מלוה ועיין במ"ש בפ"ע דסנהדרין גבי פסולין: ונלע"ד דכמו דמלת מלוה הוא כוללת בין המלוה בין הלוה דסא מלוה הבאה ברבית קתני כדכתיבנא החם נפ משחק בקוביא קאי בין לגבי שמרויח בין לגבי שמרויח ובן מפריחי יונים ונם סוחרי שביעית קאי בין לגבי בין לקוחה אם רגיל בכך. והא בכל דוכתא במשנה קתני משחק בקוביא לשון יחיד נלע"ד לגנאי על מלת מלוה שאע"פ שהיא ולאי לשון יחיד צריך לפרשה לשון רבים כיון דקאי נמי אלוה כדכתיבנא אבל במשחק בקוביא ולאי ליכא למיטעי דהא ולאי מ"ש סאי מהאי הא שייהם לינם שוסקי' ביאוכו של עולם ואם זה מרויח עתה פעם אחרת יריוח תבריו אי נמי י"ל דגבי מפריחי יונים אינסרין למיתני לשון רבים משום שאינם מפריחין ביחד בפרס לאלון דמסרם אי תקדמה יוצ' ליון אבל משחקי בקוביא בשעה זה משחק חבירו מסתכל בו ומלודגרים מלוי ברבית ביו"ד דרבים טעות גמורה היא בידו כך נלע"ד: ומפריחי יונים דוקא המפריחים אותם ביטוב הם פסולין אבל במדבר ליכא משום גזל שרי ונלע"ד דמש"ה לא תנאם למשחקי בקוביא ולמפריחי יונים בהדי הדדי אע"ג דתרוייהו מין אחוק הוא משום דמשחקי בקוביא שייכי בין במדבר בין בישוב א"כ המאי יותר תנא בריבא הא סוחרי שביעית אינם אלא אחת לשבע שנים אם בזוק: ומפריחי יונים ירושלמי דסירקין ובפ' זה בורר ודס' כל הנשבעין נמי אי מתני' דוקא כר' אליעזר דאמר בפ' שני דעדויות ומפריחי יונים פסולים לעדות ומשני דדברי הכל היא דיודעין אם שהוא פסול מעדות ממון מה בא להעיד בשם שהוא פסול מעדות ממון כך הוא פסול מעדות נפשות ועדי החדש כעדי נפשות אימון אין דהא תנן זה הכלל כל עדות שאין האשה כשרה לא אף הם אינם כשרים לא וגרבנן כיון דלגבי עדות החדש תניחה להיות דסנהדרין אוקמה לה כרבנן ואמאי רבנן נקטי' כר' אליעזר ומסיק דמודו ליה בחדא ופליגי עליה בחדא ור' יוסי מוקי לה התם כר' אליעזר. והתם בפ' זה בורר דף כ"ז מוקמינן מתני' דלא כר' יוסי דאמר התם דעד זומם אם הוה בדיני ממונות כשר לדיני נפשות פי' דאע"פ שהוחזק לקל לא הוחזק לחמור ואי ר' יוסי סיבי קתני כל עדות שאין האשה כשרה לא אף הן לומר פסולין הללו המכרים אינם כשרים לה הא אינה עדות בדיני נפשות שאין האשה כשרה לה והם כשרים לה אלא לאו ר"מ היא דס"ע התם דאפי' הוזם בדיני ממונות פסול לדיני נפשות. ובזה מתיישב הכל לאתויי מאי כ"ש דטובא פסולי מינהו כדאיתא בהלכות עדות פ"ט ועשירי ואחד עשר: בפי' ר"ע ז"ל אבל פסולין לעבירה מן התורה וכו' פי' כגון השובר על עבירה שיש בה מלקות וכיל פ"ח דהלכות סוטה פי' מ"ו וכרפ"ט דהלכות עדות ובפ' עשירי מפורש יותר: י מי שראה את החדש וכו' רמב פ"ג דהלכות קדוש החדש הלכה ד': ראם צורה להם כו'. וכתב בתשובת הרבב"א ז"ל סי' תקכ"ג בגרסי' בירוש' א"ר יצחק דברה תורה בכל לשון והיתה מתהלה לה כל גרב ממחויב שאתיה ואם טרה להם לוקחים בידם מקלות ושלשה עגיליים אמר ולפי שאמרה הסמנה לשון זה ושהיה בא בכל מקום בענין אחר ה"ר

יצחק כן כי נסון לומר ברוב המקומות נסון ליד אמר שהתורה נ"כ לינה ממנעת מלומר דבר בלשון שמשמעו ענין אחר כמו וכלים משתאה לה שבכל מקו' אותו לשון מלשון שאלה ושאינה יוכת שער ועכשיו דברה תורה באותו לשון בענין עיכוב והמתנה כתרגומו ונברא שהי בה משתכל וים מתרגמינן ונברא שהי והכל מלשון המתנה וממנו למדו חכמים שלא לשמוע מלומר בלשון זר וכמו שאמרו כל נדר שהוא מחזיק שתיים ולשונו המרגל מלו נדר לו יצפת והיה לשון לומר כל חבית לו כל כלי ומה שאמרו שלא מלות נדרי יין ושלא מלות נדרי שמן אינו בענין זה שהיין והשמן בשזכירו עמהם מגלים עליהם וכן כאן שאמרו לודה להם היה להם לומר אם היה להם מורב לו בענין זה לו לשון אחר מענין זה ואפ"ה לא נמנעו מלהוציא הענין בלשון זה זהו מה שאני מפרש בו עד שנמשע בו טוב מזה ע"כ: שעל מהלך הוא נחיצת פשט למאי דקאמר בכולה מתני' ואיתה בירושל' ס"פ טרף בקלפי וס"פ שני דמגילה: מחללין את השבת עדיש שרצו את החדש ולפי' עדים המעידין עליהם כשאין ב"ד מכירין עדי החדש מחללין את השבת להעיד עליהם כדמוכח לקמן ר"פ שני שהלך ר' נהוראי אצל העד באושא להעיד עליו תוס' ז"ל:

פרק ב אם אינם מכירין אותו וכו' ירוש' מ"ר יוסה הכין לורכא מיתני בראשונה היו מקבלין עדות החדש מכל אדם אם אינם מכירין אותו משלחין עמו אחר להעידו א"ר יוסי אפילו כמתניתין אחיה היא אם אינם מכירין אותו משלחין עמו אחר להעידו לפה בראשונה היו מקבלין עדות החדש מכל אדם ועד אחד לאמן משלך נתנו לך בדין היה שלא יהו לריכין עדים והן אמרו שיהו לריכין עדים והן אמרו עד אחד נאמן ע"כ: ונלע"ד שירושלמי חולק על התלמוד שלנו שהתלמוד שלנו מפרש מאי אחד זוג אחד ולדעת התלמוד שלנו נלע"ד להרן שלכן שיהה בהאי מתני' למיתני בראשונה בסיפא משום דסוגיא מילתא דלא ידיעא שהרי משום שבעם אחת בקשו בייתוסים להטעות את חכמים כדאיתא בברייתא בגמרא וכפ"ד לא עלתה בידם בהקב"ה שכל עלהם וזימן להם אים כאמן שהיו חוטבים שהוא נוטה לדעתם ושכרו אותו במאתים זוז שיעיד עדות שקר והוא הגיד האמת לחכמים באופן שלעולם לא יתקלקלו ב"ד ע"י המיגים לכן שיהה התנא בראשונה שקלקול המשואות בסיפא לרמוז לנו הדבר הזה אבל במתני' דבסמוך קתני בראשונה בריש שקלקול המשואות עשו אותו מעשה וקלקלו ממש כדמפירש ברש"י ז"ל שהשיאו גם הם משואות אלא בזמן החדש להטעות את ישראל וכו' ולכן נ"כ לא הולרך ג"כ התלמוד לפרש קלקול המשואות כדמפרש קלקול העדים ועוד משום שהמשואות הוא דבר של פרהסיא ואפשר שלזה כיון רש"י במה בפי' משקלקלו המיגים מפ' בנמ' ע"כ כלומר זה הולרך לפרש בגמ' משום שלא היה אלא פעם אחת ובפני ב"ד בלבד וגם שלא בא לידי נזר קלקול כדאיתא: משלחין עמו אחר להעידו ואותו אחר ממי מחלנין עליו את השבת כדפרישית לעיל ס"פ ראשון חוס' ז"ל: ובבבלי מפ' דמאי אחר דקתני זוג אחר דחד לא מהימון וכן ממי אותו דקתני במתני' מפ' רב ספא בגמ' דר"ל אותו הזוג והקשו הוס' ז"ל מאי קאמר אני יכול לומר אחר מאותו הזוג ע"כ: משקלקלו המינים הם הבייתוסים שהכרו עידי שקר להטעות את חכמים בארבע יום שלשים של אדר בשבת ולא נראה חדש בזמנו והבייתוסים מתאוון שיהא יום ראשון של ספח בשבת כדי שתהא הנשת העומר באחד בשבת ועלרת באחד בשבת לפי שהם דורשין ממחרת השבת ינופו ממחרת שבת בראשית כמשמעו ושכרו שני בני אדם להעיד שראו את החדש היום וכו' כדאיתא בגמ'. והקשו תוס' ז"ל וא"ת ומה מרויחין והלא מתקלקלין לענין ספח וי"ל דלא חביבי ליה קלקול משום דדבקי אתה ואמ' מזידין ע"כ: והלא נרסי' המינין ובמתני' דבסמוך נרסי' הבותים וכן הוא ברש"י ובהרמב"ם ז"ל ג"כ: ב בראשונה היו משיאין משואות בס"ק דבילה דף ד' וגיד שם ס"ג סי' ח': משיאין משואות הסין בשבלת דהיינו נקודה בשמאלית של הסין: וגם ה"ר יהוסף ז"ל כתב שכן מלא מנוקד בספרים ישנים. וכן במקרא לבעלותם משאת העשן מן העיר. וכגמ' מאי משמע דמשיאין לשבת דיקוד הוא דכתיב ויבאם דוד ואמשיו ומחרגמינן ומוקדיון דוד. ובגמ' וגם ברים שבחים שלא מין מבאין משואות אלא על החדש שנראה בזמנו לקדשו דהיינו יום שלשים דאילו בשהחדש משובר ועושין ר"ח ביום ל"א אין מקדשין אותו שבבר קדשוהו בשיש ולמיתי משיאין משואות לאור עבורו סי' רש"י ז"ל לא בעבר שלשים לחודש שהיום נתקדש יום שלשים קרי יום עבורו ע"ש שבו נעשה החדש היוצא משובר כשאין קובעין בו את ר"ח הבאים ע"כ: משקלקלו הבותים ס"ג הבותים שהם הם בהשיאו המשואות להטעות. ומה שכתוב בתוס' י"ש ברש"י ז"ל נורם בשביהם מינים לא ראיתיו בגמרות בלשונו*) אלא גם הוא נראה בגורם בריאה מינים והלא בסיפא כותים: וכן משמע מלשונו ז"ל שכתב גבי מינים להטעות את החכמים בלשון בברייתא ובגי משואות כתב להטעות את ישראל ש"מ דגבי משואות נרסינן כותים. ומ"מ נראה שהכותים באותו זמן נהו לדעת הבייתוסים לעשות המיד חג עצרת ממחרת שבת בראשית. וגם בפי' הרמב"ם ז"ל בריאה מינים ובסיפא כותים וגיד שם ס' שני לא הגיה רק קלקול הבותים במשואות ובירוש' רבי בטל את המשואות ולפי זה משמע שקלקול המשואות היה אחר קלקול העדים של המינים. ולפי זה מתני' דעל שם חדשים בנותים יוצאים בגמי דבי והא דמסיים בה ובשבת המקדש קיים יוצאים אף על אייר מפני פסח קטן ה"ק יוצאים אם היה קיים עדיין ולא היו מבאין משואות כך נלע"ד: ג מביאין כלונסות של ארז ארובים וקנים בערוך נרים ארוכים וקנים מלבנון נטע אדם ונשם יגדל והכי תנן ומי בס"ג דברה עני ארזים ואדרים ובנרשים וכו': וקנים ועצי שמן ועורות של שמחן בראשן כרוכה. גם יתכן לנרס הכל יהד כדי להגדיל הגדורה ועורות בראשן להעלות בשבת הבר הבמימה וכן אם היו לריכין לעשות משואות מרובות היו עושין הכל לפי עורך הבעה עד שהוא רואה את חברו שראש כן בראש הבר השני וכו': ד ומאין ראיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל ומנין בגמ"ש [בגון]: הוצו בנקודה פת"ח החת הה"ת: בית בלתין מקרם בגמ' זו גירס ומכמש כאן במאדרן ישראל היא. הוס' ז"ל: עד שרוא רואה את כל הגולה וכו' גמ' מאי גולה אמר רב יוסף זו סומכדיתא והם מודיעין לכל בני מדינת בבל. גמ' תניא ר' בשמעון בן אלעזר אומר לף חרים וכייר ונדל וחגרותים אינא דאמרי ביני ביני דהכך דתני במתניתין. הוו קיימי הכך. אינא

*) עיין בדקדוקי כופרים אות א' ואות מ'.

דאמרי לכך ניסא דאדרן ישראל הוו קיימי הכך כוה ומר חביב דהאי גיסא ומר חביב דהאי גיסא: א"ר יוחנן ובין כל אחת ואחת דהכך דמתני' ח'פרסאות:

ארץ ישראל בבל

חרים וכייר גדר

ה חצר גדולה וכו' פרק שני דהלכות קדוש החדש פ"ז: **ובית יעזק** גמ' איבעיא לה בית יעזק תנן לישנא מעליא הוא לכתיב ויעזקהו ויסקלהו או דילמא בית יזק תנן לישנא לעברא הוא על שם כתיבו שאסורים בזיקים שאין זזין משם כל היום (התשה הוא פי' רש"י ז"ל והקשו עליו בתוס' מאי מייתי מסברות גדולות הא ע"כ קודם ר"ג הכי הוה לכך נ"ל דמיבעיא ליה אם אותו מקום לר להם או מרווח ומייתי מ"א' דמרווח: וא"ת כיון דאיסור שבת עלייהו אחיר יוצאים מחצר לחצר וי"ל כיון דקודם דפרטו בה היו יכולין ללכת בכל העיר גם עתה מסתברא אלא כמה מבואות ותחרות פתוחים לאותו חצר שיהו יכולים להלך בה כל' אמות ע"כ. ומלאתי שכתוב בספר חכמת מנוח על זה הדבור וז"ל וא"ת כיון דאיסור שבת וכו' פכ"ז דהלכות שבת כו' ע"ב מקשה לפי פירושו שפי' דמיבעיא ליה אי לר אי מרווח הרי בתמני' קרא חצר וחצר יש לו שיעור שהרי אפי' קרפף אינו יותר מבית שאתים וא"כ מאי מקשה הרי שביעה אי בלו עדיים הרבה ע"כ היה לר להם ואי לאו לאו אלא ע"כ מקשה אי היו לריכין כולם לשבת בחצר זה ושביעה דלעמיים לר להם אז שמא היו יכולין ללאת לחצרות אחרים שהיו פתוחים לה אם זה החצר לר להם וא"כ היו תמיד יושבים ברוחה ודוק ע"כ): אמר אביי ת"ש כעורות נדולות עושין לשם אלמא לא הוה להו לערה ודאי דילמא תרתי הוו עבדי. ועיין בתוס' דמנחות ר"פ כל קרבנות: בראשונה לא היו זזין וכו' פ' מי שהוציאוהו דף מ"ט: שיהו מהלכין אלפים אמה לכל רוח וכו' פכ"ז דהלכות שבת כו' ע"ז וכתבו תוס' ז"ל והא דלא תניא לה בפ"ק דבילה גבי דבריה שהתירו שפש משום הנאתם משום דבהך לא קשה לן מידי דמתני' היא דאכל הני דהתם פריך תניא ומשני ליה ע"כ: מן הנדר שהוא גדל פתאום ושופוף את בני הטיר ואת סילדים רש"י ז"ל. ונלע"ד דה"ה אם אינה אדם טבע במהר או בים אלא רש"י הוסרה לפרש כן משום דלא קתני מן הטביעה ועוד דדומיא דדליקה וניים ומפולת דהוו פתאום וכולל קתני נמי נהר שהוא לרה פתאומית כולא דוק: לסמים לא נרסי' בירושלמי לא כאן ולא בפרק ואלו עיברין סי' ז': ן לפני החמה פגימתה דאם אמר לפני החמה פגימתה לא אמר כלום כדקתני סיפא דמעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה ולא פגימתה של קשת פגימתה של לבנה דאלא דעה פגימתה של קשת דלא לימרו עיבדי חמה גירי קא מסדיא בבוריה: לצפונה או לדרומה ירושלמי אית הכי אית תני לצפונה דבריו קיימין אית תנאי תני לדרומה דבריו קיימין מ"ד לצפונה דבריו קיימין מן המזרח ועד תמוז ומ"ד לדרומה דבריו קיימין מן תמוז ועד שבת. ובבבלי משני נמי כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים: כמה היה גבוה ירושלמי זה אומר מלא מרדע אחד וזה אומר מלא שני מרדעין אית תנאי תני דבריו קיימין ואית תנאי תני אין דבריהם קיימין מ"ד דבריהם קיימין בהיום דהוון קיימין חד מלעיל וחד מלרע מ"ד אין דבריהם קיימין בלילה דהוון קיימין בזוג ע"כ: כמה היה גבוה ולאין היה נוטה וכמה היה רחב הכל לשון זכר דה"פ כולל ראיה את מאור הלבנה ומאור לשון זכר הוא: אם נמצאו דבריהם מכוונים שאר כל הזוגות וכו' כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל וכתב בס"א גרסינן כבדפוס עדותן קיימת ושאר וכו'. ביד פ' שני דהלכות קדוש החדש סי' ד' ז' ובפ' י"ח סי' ד' ובכ"מ ע"ש ובסוגו: בפחי נפש מנזרת משה נפש: ן ראש ב"ד אומר מקודש ביד שם פ' שני סי' ח' ירושלמי הכא ובפ"ק דסנהדרין תני ר"ש בן יוחאי וקדשתם את שנת החמשים שנה שנים אחה מקדש ולא חדשים והא תניין דאם ב"ד אומר מקודש מהו מקודש מקויים ע"כ: מקודש מקודש מנין שהם שני פעמים לכתיב מקראי קדש מיעוד רגים שנים שנריך שיאמרו ב' פעמים מקודש מספר נקח עוב פ' אמור דף ל"ה: בזמנו ביום שלשים דתולדתו ביום שלשים הוא דאין חדש לבנה פחותה מכ"מ יום ומחצה ותשל"ג הנקים: שבבר קדשוהו שמים ב"ד שלמעלה מאחמון. ובגמ' תניא פנימו אומר בזמנו אין מקדשין אותו שאין צריך לעשות חזוק לדבר שהרי בזמנו בא שלא בזמנו מקדשין אותו ר' אלעזר ב"ר לזוק אומר בין כך ובין כך אין מקדשין אותו (הגהה בתלמודו של סרב בגלגל אשכנזי ז"ל מלאתי מונה ר' אלעזר בר"ש אומר אין מקדשין אותו ומחק הסאר וכתב עוד לו בל"ל ר"א אומר בין כך ובין כך אין מקדשין אותו שנאמר וקדשתם וכו' ומסירוש הרמב"ם ז"ל משמע לנא שהבית בסירוש המשנה סברת ר' אלעזר דבברייתא ואעפ"כ אסקן כר"א ב"ר לזוק דמתני' כמו שאסקן בגמ' רב יהודה אמר שמואל): שנאמר וקדשתם את שנת החמשים שנה שנים אחה מקדש ואי אתה מקדש חדשים ונראה לתרי תנאי תנאינא דר"א בר לזוק אבל אם בפ"ק דסנהדרין קתני לה לברייתא בשם ר' אלעזר וכמו שכתבתי שם סי' ב'. ומ"מ קשה דנראה דמרבע מחלוקות בדבר אח"כ מלאתי בסירוש לעיל בגמ' דף ח' אסי' רש"י ז"ל גבי ורבנן שנים אחה מקדש ואי אתה מקדש חדשים סירם דאם"ל לרבנן כר"א ב"ר לזוק דאמר לקמן בפ' שני בין שנראה בזמנו בין אלא נראה בזמנו אין מקדשין אותו ואיף טעמא מהאי קרא דוקדשתם וכו' ואשכר שנים שם מלות כ"ר לזוק שעות. אחר זמן רב מלאתי שגם בספר חכמת מנוח הגיה בגמרא בברייתא ר' אלעזר וכמו שהוא שם בסנהדרין דף ז"א ושיין בספר לקח טוב בפ' בהר סיי דף ק"א: ח דמות צורות לבנות היו לו לרבן גמליאל בעלייתו בטבלא ובכותל שבהם מראה וכו' כך ל"ל: ומייתי לה בפ' כל הצלמים דף מ"ג וכל הסוגיא אחר עליה הכא בגמ' איתא נמי התם ובשום מקום לא ראיתי מלת חקוקות אלא כך ראיתי קלת שונים. ואין להביא ראיה לגרסא מלת חקוקות ממה שכתבו התוס' בדבור המתחיל והא ר"ג יחיד הוא ו"ל תימה והא אורה דר"ג לא היתה בולטת דים לגרס דה"פ לא היתה בולטת ובגם לא היתה שוקעת: ובשור יור"ד סי' קמ"ח. ובגמ' פריך ומי אדי והתניא לא תעשון כדמות שמשי המשמשין לפני במרום ותניא נמי אחר בשמים לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות ממעל לרבות מלאכי השרת ומסיק אוביאיא אימא להתלמד עבד וכתיב לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות והגמרא מתריך לקשות ולתרץ אלא שהני קראתי ועיין על הוגיא זו בהר"ן ז"ל פ' כל הצלמים דף שם"ח שהאריך לבאר באר היטב: מעשה שבאו שנים וכו' פ' שני דהלכות קדוש החדש סי' ו': ראינוהו שחרית במזרח את היקנה: וערבית במערב את החדשה: עדי שקר הן. דקיימא לן כ"ד שעי מיכסי סיהרא כך סי' רש"י ז"ל בשם

רבותיו ולחמו והוא ז"ל הביאו ראיה מן הירושלמי לקיימו: **ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו** ביום שלשים ועל שלשים ואחד שהיו מעפין ב"ד והעם שתהא מעולה וירחוה מאחר שהעדים ראוה ביום שלשים לא נראה להם רש"י ז"ל. משמע שאינו רואה לפרש מנות ובגיל עצורו לא נראה שהן דברי העדים כאשר פירשו הרמב"ם וה"ע ז"ל. וכפי' רש"י ז"ל משמע מלשון המשנה מדקתני ובגיל עיבורו לא נראה ולא קתני ובגיל עיבורו לא ראיוהו: **מ שלח לו** וכו' ירושלמי אמר מי שלח מן מה דתני מ"ר יהושע מה היה לי להיות מוסר על המסה ולא שלח רבן גמליאל הדבר הזה הלה אמרה אמר ר' יהושע שלח ביד מי שלח מן מה דתני הלך ר' עקיבא ומצאו לר' יהושע כשהוא מיצר א"ל מפני מה אתה מיצר א"ל עקיבא ראוי לו שיסוד למשה ר"ב הדם ואל יצוור עליו גזרה א"ל רבי הרשני לומר לפיך דבר אחד שלמדתני א"ל אמור א"ל מרי הוא אומר אתם אתם אתם ג' פעמים אתם אפי' שוגגין אתם אפי' מזידין אתם אפי' מוטעין כלומר הזה א"ל עקיבא נחמתני נחמתני: **אין לי מועדות אלא אלו** בספר לקח ט ב ס אמור דף ל"ט הלכות אלה הם מועדי אין לי מועדות אלא אלו ע"כ: ומצאתי כתוב בתשובות מהר"ר קוטן ז"ל בשרש ל"ה דדבר פשוט הוא דלשון משות כולל בין משות שלם בחצי בין משות של ששה בין משות שהרי בכל התלמוד מזכיר שם משות סתם במקום אחר אין לחלק כלל בין זהב וכסף ובחצי כי הא דאמר וכו' על וכן כפי ראוהו ב"ד נוחרני עליך שתבא אלי במקלך ובתרמילך ובמעיתיך ע"כ: ונלע"ד ביוסף"ם שחל להיות בתשובות דקאמר ס"פ אע"ג דאסבר שאיכך חצוד בעיני לעבור על דברי לגמרי רק שתרלה להחמיר ולעשות ב' ימים יום הכפורים אני נוזר עליך שלא תעשה רק יום הכפורים אחד שחל להיות בחשבוני והחלל את יום הכפורים שחל להיות בחשבונך: **אחר בית דינו של ר"ג** וכו' **שנאמר**. וכו' ונלע"ד דה"פ ל"מ שאין לנו לדון אחר ר"ג אלא אפילו אחר בית דינו אין לנו לדון שהרי אפילו בית דינו של משה עמנו מאחר שלא נתפרשו שמותם של כל הע' זקנים משמע שלא היו גדולים כ"כ אפי' כאלדד ומידד ואעפ"כ היו ודאי כמה פעמים כל שלשה ושלשה מהם היו דנים לבדם בעת הצורך א"כ נקום מיהא אר"ג שנתפרסם שמו עם שנים אחרים לכל הפחות שעמו הרי הם כשלשה שלא נתפרסם שם של שום אחד מהם כ"ש שבהסכמתו ובחברתו יש יותר ויותר: **שבל שלשה ושלשה**. שעמדו ס"א שיעמדו: **עמד ר"ג** וכו'. ירושלמי ותלמידי בירמת חטא ותלמידי שכל מה שאני גוזר עליו הוא מקיים ע"כ. וביל שם ס"ם שני: ועיין במה שכתב ה"ר יהושע הלוי ז"ל בפירושו אמתיתיתן וזה כל לשונו תמיה א"ל ר"ג לחכמים כך מקובלני מביית אבי אבא פעמים שבא בתריכה ופעמים שבא בקלה. יש מחכמי המזלות כלום לפי שקבל העדים הללו שאמרו דבר שאינו לפי הא"ל לעולם שהעדים שרצו את הישנה שחיית במחרת יהו רואים את החדשה בו ביום ערבית במערב והי"ר שלמה ז"ל פי' שהחדשה היא שרצו כאן וכאן וכ"ש שהוסיף בו ביום ערבית תימה על תימה ויש שסומכין דברי המשנה כדברי הברייתא בטעם התרוכה והקלה והם סומכים בפי' זה על תלמוד ירושלמי א"ר חייא בר אבא מפני מה קבלן ר"ג שמסורת בידו מאבותיו פעמים מהלך בקלה ופעמים בתרוכה ואני מפני שראיתי בעלי החכמה הולא מרחיקין הדבר הזה מהיות הישנה והחדשה נראות ביום אחד. חזרתי לבקש דרך אחרת בדברי התלמוד שלנו שיהיו דברי חכמים קיימין ושל כן נראה לי דמתני' פעמא לחוד ובריי"א פעמא לחוד וטעמו של ר"ג בשמעתנו בלתמרינן בעלמא כל מילתא דלא רמיא עליה דמיינים לאו אדעתיה וכהיא דאמר רב נחמן בפ' חזקת הבתים והי דלא זמתוה בתכילתא בתהתא מי אתכתים אף כאן י"ל כיון שאין לנו שום עדות תלויה ברמיא הישנה אלא ברמיא החדשה שאינו מקבלין אותה על פי ראיית העדים הויא לה עדות החדשה מילתא דרמיא עלייהו דסהדי ויהבי ביה דעתייהו וסמכינן ביה עלייהו ועדות הישנה כיון דמילתא דלא רמיא עלייהו הא אמרינן כוביתא דעינא בעלמא הוא דחזו ולא כוונו בה עדותם יפה והין זו הטעות דומה לטעות הבדיקה שאינו במשנה כיצד ראית את הלבנה כו' שכל אותן בדיקות בחדשה הן לפיכך אם לא כוונו עדותן עדותן בטלה אבל בדיקת הישנה אין לה עניין בראיית החדשה ומאליהם העידו העדים שלא בבדיקה לפיכך לא חשש ר"ג לטעות שטעו בה העדים וקבל עדותן בחדשה וכ"ש אם ראה בחצנוו שהיה לו (בחדשה) [בחידוש הלבנה] שהיא יכולה להראות באותה שעה שהעידו העדים שראו אותה בה כדאי היה לו שיקבל עדותן ובריייתא דתניא א"ל ר"ג לחכמים וכו' לאו לפרושם למהני אתניא אלא מילתא באפי נפשה היא והוא סיל בחכמת העיבור ובמהלך הלבנה שהוא בגלגל קטן הנקרא גלגל ההקפה ומוציאו כתון בעצם גלגל הגדול הסובב את גלגל ההקפה וכל זמן שהלבנה בחצי העליון מן הגלגל הקטן חולף מגלגל הסובב היא הולכת לפאת מערב בחילוף מהלך המולך וחילוף מהלך החמה שהן הולכים ממערב למזרח וזהו מהלך הלבנה במתינותה וזהו פי' הלא"וכה וכל זמן שהלבנה בחצי התחתון מן הגלגל הקטן לפנים מן הגלגל הסובב היא הולכת לפאת מזרח נגד המולך ומהלך החמה וזהו מהלך הלבנה במרוצתה וזהו פי' הקלרים ותמצא דבר זה מפורש בלורתו העשויה לו בספר חכמת הכוכבים שחבר הגאון ה"ר אברהם ב"ר חייא הספרדי ז"ל בשער הבלוטי מן החלק הראשון וכן תמצאנו גם בספר הערבור אבל העדות האחרונה שבמשנתנו שקבלה ר"ג אותן העדים ברור היה שעדות שקר היה והטעו את ר"ג ובאותה עדות לא רצה ר"ג בחשבונו עד שקדם את החדש ואעפ"כ כיון שכתוב אתם אפי' שוגגין ואפי' מזידין ואפי' מוטעין לא רצה ר"ג לחזור בדבריו אע"פ שהיה בטעות שכיון שהתקדם החדש נקדם ואע"פ שחלקו עליו ר' יוסף בן הרכינאי ור' יהושע חזרו ואולו לדבריו עכ"ל ז"ל: **פרק ג א ראוהו ב"ד וכל ישראל**. ראוהו לשון זכר כדכתיבנא בפירקי' דלעיל סי' ו'. וביל פ' שני הלכות קדוש החדש סי' ח' פ' ויקח טוגא לע"ל אמאי שייר התנא האי מתני' דמיירי בענין קדוש החדש לאמתייה גאלא פירקא דכולהו מייירי בדיני שופר וה"ל לגוללם בכלל פירקין דלעיל. ירוש' כיצי מתני' לו ב"ל לו אל כל ישראל: **ולא הספיקו לומר בו**. בת"כ פרק עשירי דס' אמור ואיתא בגמ' בפרקין דלעיל דף כ"ד: בפי' ר ע ז"ל ומיהו אם ביל שלשים ראו הירח וכו' ז"ל הרמב"ם ז"ל בפירושו יומה שאתה צריך לדעת כי הירח בשנראה בזמנו והוא יום עשרים וב' ערבית ונאמר

מן היום כדי שיאמרו מקודש מקודש קודש שיראו הכוכבים כי זה מותר אע"פ שהעריב השמש כי הלילה אינו מיום אלא מעשת לאת הכוכבים וזכרתי לך זה כדי שלא תחשוב כי קדוש החדש לא יהיה לעולם אלא יום שלשים כי אפשר שיהיה קודש ליל שלשים ע"כ. וגרלה שר"ל שטוב להודרו לקדשו ביום כ"ש אע"פ שאם לא קדשוהו בשוף יום כ"ש יקדשוהו יום שלשים שיהיה מקודש בזמנו ועיין בתוספת י"ט שפלפל לפרש לי הא לאת הכוכבים הוו שלשה דהוי ולאי לילה או אפי' שנים ושם ביל סימן ט' פי' הרמב"ם ז"ל שאם יצאו שני כוכבים אז אין מקדשין ביום כ"ש שכבר הוא לילה ואין מקדשין את החדש בלילה ומקדשין אותו ביום שלשים ע"כ: **יעמדו השנים**. כו' מלות בפניהם בספרים אחרים גרסי' לפניהם: ירושלמי אית תנאי תנאי תני יעמדו שנים ויעידו לפניהם אית תנאי תנא יעמדו כולן ויעידו במקום אחר ע"כ: **ראוהו שלשה** וכו'. פ' שני דכתובות דף כ"א והאי סיפא ומי מיירי בראוהו בלילה וסיפא הוא דאיצטריך ליה לאשמועינן דאין היחיד נאמן ע"י עצמו לדון בקדוש החדש וכדפי' רש"ל: ובגמ' לאימרא למי שרא"י להיות עד בדבר נעשה דיין דאלו כולן בין בראשא בין בסיפא רא יין להיות עדים שהרי כולם ראוהו לימא מתני' אלא כר' עקיבא דתניא סנהדרין שראו אחד שסרג את הנפש מקלתן נעשין עדים ומקלתן נעשין דיינים דברי ר"מ ר' עקיבא אומר כו' נעשים ע. יום והין על נעשה דיין אי' תימא ר' עקיבא ס"ל ר"ק ר"ש אלא בדיני נפשות דרחמנא אמר ונפשו שעלה אלא הכא אפי' ר"ש מודה: וכתב רש"ם ז"ל בפ' י' מוחלין דף ק"ג מלי חזו ליה זכותא אבל הכא אפי' ר"ש מודה: הכנה רא הי אלשם וסם ב"ד יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם א.ל היחיד האם הוא אלא באו מתחלה כדי לראותו ע"מ להעיד דא"כ שוב אין היחיד יכול להיות דיין אלין עד נעשה דיין אלא כשראוהו ממילא בלכתם בשוק אז שהיו יושבים במקום אחד ומשם ראוהו וסייג מלתתי לדברי מתשובת רבינו שלמה זקני מנוחתו כבוד ע"כ: **ב בכל השופרות כו'**. ביל ר"פ א' דהלכות שופר: **חוץ משל פרה**. וכתוב בספר התוך וכל השופרות כשרין חוץ משל פרה מפני שהוא קרן פי' כל מה שהוא שופר כלומר שהוא לשון חיות שלשון השופר הכי משמע לעולם דבר שיש בו חלל כגון השופר של כבש שיש לו חלל שהוכרות בתוכו וכל שופר נעשה שיש לו חלל כמו שפירשנו כשר לתקוע בו בר"ש לאפוקי קרני ראם ושאר חיות שקרניהם אינם נכללין בלשון שופר כלל לפי שאין בהן דבר חלול אלא הוכרות לבד אבל קרן הפרה אע"פ שהוא בכלל שופר שהרי יש לו נקבות והוכרות אינו כשר מפני שהכתוב כללו עם הפסולים שקראו קרן וכתיב בכור שורו וגו' וקרני ראם קרניו ומלא לפי פירושנו זה שכל הקרנות שבעולם פסולים לתקוע בהן בר"ה חוץ מקרני הכבשים והרחלים ונם התיישים ועזים לפי שלא מצינו בעולם קרנות חלולים חוץ מאלו וכל פרה כי קרני כל החיות אינם הלולים ומלא מצינו בכלל לשון שופר אלונים התורה לתקוע וכל פרה ג"כ הכנינו הכתוב עם כלל כל הפסולים מפני שקראו בשמם ואל יקשה בעיניך לדברינו אלה שהרי הכתוב קורא שופר התיישים בלשון הפסולים כדכתיב והלכיר קרן חזות בין עיניו שהענין הזה היה במראה הנבואה והודיע הכתוב שהיה נראה לנביא לרוב הזוקן הלפיר כאילו היה לו קרן הפסולים כלומר שהיה חזק מבלי נקבות ואין הענין מיכיסנו הכתוב עם הפסולים כלל כי אם בהפך בכל מבין והתרחתי לך מעט ני בכאן לפי שהפירוש הזה נתחדש בנמשנה זו מזמן קדוש ואשר היו לקנים פירשוה בענין אחר ע"כ וקנת מזה תמצא כתוב בפי' הרי"ץ ז"ל: **א"ר יוסי והלא כל השופרות כלן נקראו קרן** וכו'. ירושלמי הוון בעיין מימר ולא קלגין אבבא תני ר' יוסי מכסיר בשל סרה והכמים פוסלין ע"כ: בסוף פי' ר"ש ז"ל ורבנן אמרי כל השופרות שיקרי קרן ולוקרו שופר ע"כ. אמר המלקט משרש בגמ' שיקרו קרן כדאמרן ולוקרו שופר דכתי' בתוך בתורה בשוך היובל וגו' וכתיב ויהי קול השופר וכ' יוסי אמר לך דפרה נמי שיקרי שופר דכתיב ותיטב לה' משור פר אם שור למה פר ואם פר למה שור אלא מלי שור פר משופר פי' תיטב לפניך תפלתי יותר טוב משופר. ורבנן אמרי מלי שור פר שהוא כשר זהו שורו של מעשה בראשית. עולא אמר הייגו מעמא דרבנן לפי שאין קטיגור נעשה סניגור ועוד מפני שהוא קרן וכ' יוסי אמר לך דקאמרת אין קטיגור נעשה סניגור ה"מ מבפנים והאי שופר מבחוץ הוא ודקא אמרת מפני שהוא קרן כל השופרות נקראו קרן אבל הייגו מעמייהו דרבנן שופר אמר רחמנא ולא שנים ושלשה שופרות והאי דפרה כיון דקאי גלדי גלדי מיתחזי כשנים שלשה שופרות וחלא ועוד קאמר וכ' יוסי אמר לך דקאמרת שופר אחד וכ' כיון דמחברי אהדדי חד הוא ודקא אמרת מפני שהוא קרן כל השופרות נמי נקראו קרן וכתבו תוס' ז"ל איקרי קרן איקרי שופר פי' הקונטרס איקרי קרן כדאמרינן ואיקרי שופר דכתיב במתן תורה בנמשוך היובל וגו' וכתיב ויהי קול השופר: ים מקשים ואמאי לא הביא האי קרא דמתני' בנמשוך בקרן היובל כשמעשה את קול השופר להוכיח דכל שופרות איקרו שופר שפות להקשות וקל להבין דאדרבה מהאי קרא מוכח דשופר איקרי קרן ושופר אריך להוכיח דבעלמא שופרות איקרו קרן ע"כ: וגראה שר"ל שופרות שהם איקרו שופרות בלא ציוי דקרן והוספת י"ם הנים דבעלמא איקרו בוכרות בלא קרן ואמי לא מצאתיו מונה בתלמוד של הרב בעלא אבבמי ז"ל: ועיין בספר חכמת מנוח ז"ל ובטור א"ח פי' הקפ"ו: **ג שופר של ר"ה**. תוס' דפ' אלו נאמרים דף ל"ט: **של יעל פשוט**. פי' רש"י ז"ל היה אבל הרב בעל הערוך ז"ל פי' דשל היינו כבשה קטנה וקרן הכבשה רגיל להיות פשוט ומבמע שהזקיקו לומר כן מדתנן בסיפא בתענית בשל זכרים כפוסים מכלל דרישא דתנן של היינו כבשה נקבה וגראין דברי רש"י ז"ל כדמתרגמינן ולקו ודישון ויעלא ורימא וכתיב ברים הגבוהים ליעלים אלמא של מין חיה הוא: וחרי"ן ז"ל ומפרש בירושלמי פשוט כדי שיסאמו לגם בתשובה אבל בתעניות כפוף כדי שיכופו לגם בתפלה. וגגמ' מפ' דאמא דמתניתין ס"ל דבר"ה כמה דפסיב אינים אפי' עליף משום כמה לגבנו אל כפיס ור' יהודה לקמן סימן ה' ס"ל דבר"ה לתפלה בעינן כפופים דכמה דכייף אינים דעתיה אפי' מעלי ע"כ. ולקמן בס"ד אחריך: **ופיו מצופה זהב**. בגמ' סריך והתניא לפהו זהב במקום הכמת פיו פסול אלא במקום הכמת פיו כשר (הגהה פי' רש"י ז"ל במקום הכמת פה פסול בהתקיעה בזהב ולא בשופר ע"כ וקשה לע"ד דהייגו מ"ל דהוא ז"ל דעמא לקמן בגמ' מבפנים פסול אבל בהתקיעה בזהב ולע"ל דהוא ז"ל דהמת פה הייגו טובי השופר מקום שמניח פיו

ומקול

ופסול מפני שתחלת תקיעתו עוברת דרך הזהב ולא דרך שופר ומנפנים פסול הוי נמי מהאי טעמא ומנ"ם פסלינן ליה שכל התקיעה עוברת דרך השופר והיינו טרש"י ז"ל נגי מקום הנחת פה טרח לפרש בזהב ולא בשופר כלומר ולא בשופר הכל אבל נגי מנפנים לא כתב רק שהתקיעה בזהב כלומר הטעם גרמא לעיכוב שכל התקיעה עוברת דרך הזהב בלבד ע"כ. ומשני אמר אביי כ. תנן נמי מתניתין שלא במקום הנחת פה תנן: **רשתי חצוצרות מן הצדדין** וכו'. ביד שם סי' י"ב וגנמ' פריך ותרי קלי מי משתמעי והתניא זכור ושמור בדבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האזן יכולה לשמוע ומסיק הא לא דמיא אלא לפיפא בהלל ובמגלה אפי' עברה קורין כאחד אלמא כיון דחביב יהיב דעתיה הכא נמי כיון דחביבא ליה שהחשה היא לו יהיב דעתיה ושמע ופליג במאי דשמע משופר דבהדי חצוצרות אלא למה מתריך בשופר לידע שמעות היום בשופר בלבד. ופי' הר"ן ז"ל דשמעת מפני דשלשה המהלכין בדרך גדול בתמצע הכא שופר גדול מפני שמעות היום בשופר ע"כ. ובטור א"ח סי' תקפ"ו: **ד בתענויות.** דאמרינן במסכת תענית תקנו הכהנים תקנו רש"י ז"ל: **בשל זכרים אילים.** דמתרגמינן איל דכרא: **כפופין.** פי' רש"י ז"ל שהחזן כפופין ע"כ ומשמע דגם בריטא ר"ל שהם קרן דיעל פשוט: וכתב הר"ן ז"ל ומקום שיש חצוצרות אין שופר פי' רש"י ז"ל כגון תעניות והקשה הראב"ד ז"ל מדאמרינן בפ"ק דתעניות במה מהריעין בשופרות ותירץ דהכא בתקיעה שבסוף כל ברכה וברכה מאותה שם [ברכות שמוסיפין ומאי דאמרינן בפ"ק דתעניות שמתריעין בשופר היינו בשעה שמרבין בתפלה והתחנונים והיינו דאיכא מ"ד החם לאין מתריעין אלא בפה והכא חזן בהדיא בשל זכרים כפופין אבל ברז"ם ז"ל כתב שרמה בתשובת הגאונים ז"ל שנהגו לתקוע בתעניות בשופר וס"ל מוכח בירושלמי דגרסינן ההם וכו' עד ולפי זה הא דתניא מקום שיש חצוצרות אין שופר הייט בשעת מלחמה שתוקעין בחצוצרות כדכתיב והרעותם הגל בתעניות בגבולין בשופרות מתריעין ולא בחצוצרות והיינו טעמא משום דכיון דאמרינן בשעת מלחמה מתריעין ליפיק מינה לכל צרה ואוקמה אלא תנא על סלבור דמתריעין ומיהו כיון דחצוצרות בכולהו ישראל הוא דאסכחן להו כדכתיב וסיו לך למקרא העדה ותעניות בגבולים לאו כיומא דכולהו ישראל ניכהו מתריעין בשופר כראם הגון ולא בחצוצרות וכן נהגו בכל מקום בשופר בתעניות עכ"ל ז"ל: ומסק בפ"ק דתעניות הירץ וז"ל דיש לט לומר דכי אמרינן התם בפרק ראשון ב"ד דמלות היום בחצוצרות דוקא בתעניות שבמקדש שהם במעמד כל ישראל שם בלבד אמרו כך אבל נריכין לומר כיון שמנייתה והירושלמי מוכיח דבתעניות אין תוקעין אלא בשופר ע"כ: **שופר מקצר** וכו'. פ"א דהלכות תעניות סי' ד' ובטור א"ח סי' תקפ"ו. גרסי' בגמ' רב פפא בר שמואל סבר למיעבד עובדא כמתני' בחצוצרות ושופר א"ל רבא לא אמרו אלא במקדש תנ"ה בד"א במקדש אבל בגבולין מקום שיש חצוצרות אין שופר אין חצוצרות: ואח"כ מייתי בגמ' וכן הגיע ר' חלפתא בגפורי ור' חנינא בן הרדיון בסכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו עוסקין כך אלא בשערי המזרח ובהר הבית חדא מילתא היא בשערי מזרח בהר הבית ויש אומרים בשערי מזרח בהר הבית: בשערי מזרח בהר הבית ע"כ. אמר רבא ואי תימא ריב"ל מאי קראה דכתיב בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' לפני המלך ה' הוא דבעי' חצוצרות וקול שופר אבל בעלמא לא ע"כ בגמ' אמנם הלאי וכן הגיע ר' חלפתא לא מלאתיו רק בתוספתא דס"פ ראשון דתעניות ומייתי בפסוקה דמתני' דמעשה בימי ר' חלפתא ובימי ר"ח בן הרדיון דבפ' שני דתעניות סימן ה' שרולה לומר שם שהגיעו לומר גבולים מי שענה וכו' כמו שמפורש שם בארוך ע"ש. וק"ק דלכל הפחות מאחר שהתלמוד סובר פה דשהגיעו קלי ג"כ אשופר וחצוצרות הל"ל תנא וכן שהגיעו וכו' דדוחק גדול לומר דקלי אתניא נמי הכי דהא הוי אפכא ממש ואיך שייך למיתני בחדיא וכן הגיע ולי קלי ארב פפא ב"ר שמואל דסבר למיעבד וכו' כ"ש שהוא דוחק יותר גדול שמלת וכן שהיא לשון התוספתא כדכתיבנא לקמה התלמוד משאל לסומכא לאלי דהוה בעי למיעבד רב פפא בר שמואל: **ה שורה היובל.** וכו' פ"ק דהלכות תפילה סימן ח' ורפ"א דהלכות שופר וכפ"ו דהלכות שמיטה ויובל סי' י' ל"ח וגנמ' בלשון שני רב שישא בריש דרב אידי מתני הכי אמר רב שמואל בר רב יצחק הא דתנן שור היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות כמאן דלא כר' אלעזר דאי ר' אלעזר בתשרי נברא העולם הא איכא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון דבראש השנה אתיתי וביובל ליתיה כי קתני אסברא: (הגהה הקשו התוס' ז"ל דאמאי קאמר דלא כר' אלעזר ה"ל לשנויי דזה היום תחלת מעשיך לאו אבריאת עולם קאי אלא משום תחלת מעשה דין שהעולם נידון בו לתתקיים או לאו עד כאן): **ולברכות.** בין לפי' ראשון שהביא ר"ש ז"ל שהוא לשון רש"י ז"ל בין לפי' שני שהוא להרמב"ם ז"ל ליכא פלוגתא ביניהו רק בפי' לתקיעות אבל בברכות כולהו נריכין לפרש דהייט למנין התשע ברכות כדמפורש בדבריהם ומראה דהני ט' ברכות של יובל היינו לוקח בבית ראשון אבל בית שני אין כאן ברכות דהא אין שם יובלות דהא קיימא לן בפרק בתרא דערכין והביאו הרמב"ם ז"ל שם בפרק עשירי בהלכות שמטה ויובל דמשנינו שבע ראונן ושבע גל ואחי שבע מנשה בשלו שנאמר וקראתם דרור בארץ לכל יושביה והוא שלא משורבבין שבע בשבע אלא כולן יושבין בתקון ע"כ: **ר' יהודה אומר בר"ה** וכו'. ליה ליה לר' יהודא שוה דיובל בר"ה והא דבעיון שופר בר"ה לאו משום דילפינן מיובל אלא כאידך תנא דיליף בפ' בתרא מדכתיב תקעו בחדש שופר תוס': **ובתוספתא** מסיים במילתיה דר' יהודה ניהו חכמים את המעלו למעלו ואת שחיטו לשחיטו מעוי. ונלמ"ד שזה מבריה בפי' רש"י ודלא כפי' הערוך שכתבתי לעיל סימן ג': ובגמ' במאי קמיפלגי ת"ק ור' יהודה מר סבר בראש השנה כתה דייף חיים דעתיה ספי עדיף (הגהה הגרסא שבמלאת בגמ' מדויקת מ"ם כתה דייף חיים דעתיה ספי מעלי ומ"ם כתה דפשיט חיים דעתיה ספי מעלי): משום דלתפלה ולסכיר עקידת יצחק בא בעיון כפופים ובזה הכפורים דהייטו יובלות שהן לקרא דרור בעיון פשוטים לסימנא דחירות וג"ש ליה ליה ומ"ם בר"ה כתה דפשיט חיים ספי מעלי משום נשא לבנו אל כפיס הלכך בר"ה בפשוטים דלתפלה הוא ודיוס הכפורים נמי משום ג"ש ותעניות דלכמיפיא לא איכפת לן ובעדיון כפופין לכרא: וכתב הר"ן ז"ל ואפסיקא סלכתא בר"ה כר' יהודה וכדמ"ל לוי שופר

של ר"ה ושל יה"כ בכפופין והוי יודע דיעל פשוט וזכרים כפופים לאו דוקא דת"ק ור' יהודה לא פליגי אלא אי כל מאי דפשיט חיים ספי עדיף אי כל מאי דכאיף חיים ספי עדיף ולרבנן דאית להו כל מאי דפשיט חיים ספי עדיף מה לי יעל פשוט מה לי שאר חיות שקרביהם פשוטים אלא ולאי לת"ק יעל לאו דוקא ולר' יהודה נמי של זכרים לאו דוקא אלא ה"ה בכל שאר קרני הבהמות הכפופים וכל חד וחד לורתא דמילתא נקט ולדידן דקיימא לן כר' יהודה בעיון כפופים ומיהו איכא לפיוסי אי בעיון כפופין לעכובא או למצוה בלחוד שם מי שאומר דכי היכי דת"ק דמתני' דלעיל ור' יוסי פליגי לעכובא דת"ק ס"ל דכל הטופרות כשרין חוץ משל פרה כלומר דבשל פרה אפי' בדיעבד פסול ה"ל פליגי בהך מתני' ת"ק ור' יהודה דת"ק ס"ל לשופר של ר"ה דוקא פשוט אבל כפופין אפי' בדיעבד פסולין ור' יהודה ס"ל דכפופין דוקא אבל פשוטין אפי' דיעבד פסולין ולפי זה כיון לאפסיקא הלכתא כר' יהודה נקמיין דמעתה ר"ה בכפופים אבל בפשוטין לא יצא וחזו דעת הרמב"ם ז"ל והוא מוסיף של אלא כל הכפופים הוכשרו אלא של זכרים בלבד דהייטו איליס כפופא דמתני' שכך כתב בפ"א מהלכות שופר ושופר שתוקעין בו בין בר"ה בין ביובל הוא קרן הכבשים הכפוף וכל הטופרות פסולין חוץ מקרן הכבש ע"כ. ודבריו המוהרן הלא דבא כתיבא לעיל לר' יהודה זכרים כפופין לאו דוקא דה"ה לשאר הכפופים ועוד דכפופין משמע דלאו לעכב קאמר אלא למצוה לפי לעכב פליגי היכי סתים מתני' ותני שופר של ר"ה של יעל פשוט דמשמע דר' יוסי ות"ק דידיה מודו בה (הגהה לשון הוס' והרא"ש ז"ל ועוד דמשמע מילתייהו דרבנן ור' יהודה מחלוקת בפני עצמה ולא קיימא אלעזתא דה"ק ור' יוסי ואת"ל דוקא קאמר ת"ק ור' יהודה לעיכובא א"כ הוי חדא פלוגתא דלת"ק כל הטופרות כשרין בין בר"ה בין ביום הכפורים בין בתעניות חוץ משל פרה ור' יוסי לא בשל פרה ולת"ק דר' יהודה ר"ה ויה"כ בשל יעל ותעניות בשל זכרים ור' יהודה בר"ה בשל זכרים וביובלות בשל יעלים אלא ולאי ר' יהודה ורבנן בר פלוגתיה דוקא למצוה פליגי ע"כ בקיצור) ה"ל נמיתי בלישנא דפלוגתא ולמימר ולאחרים אומרים שופר של ר"ה של יעל פשוט ושוד לעכובא מנלן הא בקרא אינו כתוב לא כפוף ולא פשוט אלא תמצינו שופר הוא דכתיב וכולהו איקרו שופר ור' יהודה נמי היכי אמר דשל ר"ה לא מכשרינן ביובל ושל יובל לא מכשרינן בר"ה והא מיובל גמרינן ליה כדאיתא בחידוד סירקין בגמ' אלא ולאי הא פלוגתא לא שייכא כלל בפלוגתייהו דת"ק ור' יוסי דאינהו פליגי לעכב אבל הני הכלי למצוה הוא דפליגי והדע לך דלמצוה קאמרינן מדא"ר לוי בגמ' מצות שופר של ר"ה ושל יה"כ בכפופים אלמא כולה מילתא למצוה קאמרינן ולא לעכובא הלכך כיון דקיי"ל כר' יהודה נקטינן דשופר של ר"ה מצותו בכפופין ע"כ. וגם תוס' והרא"ש ז"ל אחייהו על זה ע"ש ומ"מ לפי דרכנו נמלנו דהר"ן ז"ל פליג אתוס' במה שכתבתי בשמם שכתבו דר' יהודה ליה ליה ג"ש דשניה שניה אלא נפקא ליה שופר בר"ה מתקנו בחדש שופר ונומר ומשמע דרש"י ז"ל ס"ל כדעת הר"ן ז"ל ממה שכתבתי בשמו לעיל רים סימן ל' כפופין שסתמן כפופין ע"כ: וכתב עוד הר"ן ז"ל וז"ל ואמלינו למדין שלשה דינים בשופר לדיעבד כל הטופרות כשרין חוץ משל פרה לאפילו דיעבד פסול ואין ל"ל אותן קרניים שכולן זכרות שהן פסולין דלאו שופר מיקרו אלא קרן ולמצוה בעינן כפופין והייטו דתנן בראש השנה תוקעין בשל זכרים ומיהו כל הכפופים כשרין וכמו שכתבנו למעלה אבל למצוה חוץ המובחר בעיקר של איל וכדאמר ר' אבהו לעיל למה תוקעין בשופר של איל ובמו שכתבתי שם בפ"ד ולריכא למימר בשל זכרים דקאמר ר' יהודה הייטו של איל בלבד משום עקידת יצחק בן אברהם דאי הכי אמרינן בגמ' מ"ש דהייטו ר' יהודה כל דכאיף אפי עדיף הוא לן למימר ר' יהודה סבר כל איל אפי עדיף משום עקידת יצחק בן אברהם אלא ולאי כדאמרן ומיהו אע"ג דמסקינן חוץ משל פרה אפשר דדוקא בטבורים אבל בטמאים לא דהא אמרינן בפ' בתה מדליקין לא הוכשרו למלאכת שמים אלא של בשמה שהורה ושוכר מלאכת שמים היא דהא אמרינן לעיל כיון דלזכרון קאתי כלפנים דמי ומיהו לאו ראיה גמורה היא דשהם בפ' בתה מדליקין משמע וכו' עד לפיכך ע"ש: לשון ספר לבוש התור בסי' תקפ"ו ושל פרה קרן איקרי שופר לא איקרי דכתיב בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו פי' קרניו של בכור שור כם בקרני ראם ש"מ דשל שור איקרי קרן דוקא דומיא דקרניו של ראם שהם עגם אחד ולא אלו ואע"ג דשל שור חלול הוא ולכך אפילו בדיעבד לא שתין לו שופר אחר אינו יוצא בשל פרה ואע"ל בקרני רוב החיות שאינם חלולים אלא הם עגם אחד שאינו יוצא בהם אפי' בדיעבד ע"כ וע"ש עוד. ומתני' מייתי לה בפ"ק דערכין דף ג' ובפור א"ח סי' תקפ"ו: **ן שופר שנסדק ודבקו פסול.** ביד בהלכות שופר פ"א ס' ה'. וכתבו הום' ז"ל פי' בקונטרס דה"ל כמני שופרות משמע שר"ל שנסדק לנמרי ונחלק לשתי חתיכות שאם היה מחובר מצד אחד אין זה שני שופרות ואינא דאם נחלק לנמרי היינו דבק שבני שופרות ולכך נראה דנסדק מצד אחד לאחרו על פני כולו ולפי שאין שם שופר עליו פסול וכ"ש דבק שבני שופרות וזו ואין נריך לומר זו קמי ר"ש יותר סופי להפרך כשנסדק מצד אחד ודבקו משאם עשה שופר אחד של חתיכות והוי שם שופר עליו ספי קמ"ל ודבק שבני שופרות נמי לא מיפסיל מפעם שנים ושלשה שופרות אלא דאין זה קרוי שופר א"כ משום דכתיב ותעברה דרך העברתו פי' כדרך שהאיל מעבירו בראשו בחיוהו הי כי היכי דפסלינן הסכו ותקע בו משום דבעינן דרך העברתו ואפי' בפסול מעשה משום שנים ושלשה שופרות אין קשה כלום ע"כ: גרסי' בברייתא בגמ' נסדק לאחרו פסול לרחבו אם נתייר בו שיעור תקיעה כשר ואם לאו פסול וכתבו הום' ז"ל נסדק לאחרו לא הני הכא אם נתייר בו שיעור תקיעה כשר כדקתני גבי נסדק לרחבו משום דלאחרו לא מפסלי אא"כ נסדק על פני אחרו מראשו ועד סופו ע"כ: ועיין ג"כ בסר"ן ז"ל: **דבק שבני שופרות.** כו' תוס' ס"פ שני דסיפא דף י"ח והא דלא ערבינהו ותנא שופר שנסדק ודבק אם שבני שופרות כפול נראה משום דנבי שופר שנסדק איכא חילוק בין נסדק לאחרו לנסדק לרחבו כדאיתא בברייתא בגמ' ואפי' בנסדק לאחרו יש כמה שעיפים עיין שם בפוסקים: **ניקב ותתמו** וכו'. **ש** נראה דאייתי לאחר שסתימה לפי אלא הוחלקה שתימת סגקב אין הרוח יוצא בפשיטות ומעכב את הקול קשיא דכיון דכל הקולות כשרין דלקאמרינן בגמ' מה לי מעכב מה לי אינו מעכב ונראה לאייתי קולא שתימה דקולא שנסתם היא הנקב מעכב את הקול שהיא הקול

משתיה מחמת הנקב וכשסתמו חזר לכמות שהיה וירושלמי גרים בהדיא אם היה מעכב קודם שסתמו פסול כשסתמו כיון דסתימה זו מסייעת לקול משום דשופר אחד אמר רחמנא בלא יסייע דבר אחר לקול כמו נפחו זהב דאם נשתנה קולו פסול אבל אם לא היה מעכב את התקיעה בלא נשתנה קולו מתחלה מחמת הנקב הרי הוא כראינו לא ניקב ואין לחוש במה שסתמו תוס' ז"ל ושוב ראיתיו ע"ש. וז"ל הר"ן ז"ל אם מעכב את התקיעה פסול פי' אם מעכב את התקיעה עכשיו אפי' שסתמו במינו פסול דכיון שמעכב את התקיעה נמצא שאינו בטל לגבי שופר וה"ל קול שופר ודבר אחר ואם לא שאינו מעכב את התקיעה עכשיו אע"פ שהיה הנקב מעכב מתחלתו כשר לפי שמה שסתמו בו בטל לגבי השופר ומיהו דוקא בשסתמו במינו כשר ומתני' ר' מנן היא וירושלמי דייק ניקב וסתמו והוא שסתמו הא לא סתמו כשר בכל הקולות כשרים בשופר ע"כ ובטור א"ח סי' תקפ"ו ובקולון מורש קכ"ב: **ן התוקע לתוך הבור** וכו'. בפרקין דף כ"ז ע"א וביל שם ספ"א ובפ' שני סי' ה' ובשור א"ח סי' תקפ"ז וסי' תקפ"ט ועיין במ"ש בפ' המוכר את הבית סי' ג' בחילוק שיש בין בור לדות: וכתוב בהרא"ש ז"ל נמ' אמר רב יהודה לא שנו אלא שאתם העומדים על שפת הבור אבל אותם העומדים בבור יצאו פרש"י ז"ל שהן שומעין קול השופר לעולם. משמע מתוך פירושו אותן העומדים על שפת הבור פעמים שומעים קול שופר ופעמים שומעים קול הברה וכן משמע לישנא דרב יהודה לא שנו דמתני' מפלגא בין שמע קול שופר ובין שמע קול הברה אבל אותם העומדים על שפת הבור אבל אותן העומדים בבור לעולם שומעים קול שופר ולא ידעתי מה הבהנה יש אם קול שופר שמע או קול הברה שמע אם תני בהבחנת האדם שיאמר שמעתי קול שופר או תני בעומק הבור או בהתרחק אדם על שפת הבור והתרחקו רמזו ולא מסתבר שיהא תני בהבחנת האדם דלמה נשתנה תקיעת הבור או בקירובו על שפת הבור וריחוקו כל זה לריך טעיר. על כן נראה לי אע"ג דרב יהודה אמר לא שנו אלא כי אם לברה המשנה וה"ם ג"ש אם קול הברה שמע אבל לאותם העומדים על שפת הבור שהקול מתגבל בבור קודם שיצא לחוץ ולעולם אינם שומעים אבל לאותם העומדים בבור לעולם קול שופר הם שומעין וילאו עכ"ל ז"ל ועל מה שכתב הרא"ש ז"ל לא ידעתי מה הבהנה יש אם קול שופר שמע או קול הברה וכו'. כתוב בבית יוסף סי' תקפ"ז נראה שכל אדם יכול להבחין אם הקול שנשמע הוא קול שופר או הוא קול הברה נמשך משומק הבור ומהתרחק האדם על שפת הבור והתרחקו ממנו ושיעור דבר זה הוא תני בהבחנת האדם אם קול שוכר שמע או קול הברה ע"כ: **או לתוך הפיטם.** בסמ"ק: וי"ס בתי"ו וסמ"ך ויי"ס בתי"ו ומ"ס: **וכן מי שהיה עובר** וכו'. א"ת דל"ג מלת וכן: ואיתה בתוספת פרק כל נגעים דף ל"ב ודפרק כיצד צולין דף פ"ה. והקשו הס ז"ל דאמאי אם כיון לבו יצא והא אמרינן בעירובין בפ' כל נגעים לבור בקטנה וש"ל בגדולה אין יוצאין ידי חובתם והרלו דשאני הכא דליכא עשרה עם ש"ל והקשו עוד מדאמרינן פ' כיצד צולין מן האגף ולהון ולהון כלהון ואמר רב יהודה וכן נהגלה ופליגא דריב"ל דאמר אם מהלה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהן שבשמים ובהיא כלונתא במאי עסיקינן אי לענין נרות הוא דבפ' כל נגעים ואין קיימא לן כותיה כדמוכח בסוטה פ' אלו נאמרין דמייתי מינה דאינה לברכת כהנים דאין מחיצה מפסקת ואי איירי לענין לאת וכמתני' דהכא היקבי מהני' לרב יהודה והרלו דהוא דפ' כיצד צולין מייירי לענין לעונה בכל דבר שבקדושה עם הגבור לרב יהודה מפסקת ואינו עונה עמהם משום דכל דבר שבקדושה אין פחות מעשרה והרי הא כשומד מבחוץ ולריב"ל אין מחיצה מפסקת והרי הוא כשומד בתוך עשרה שבפיס ועונה עמהם וקיימ' לן כר' יהודה בן לוי אבל בתקיעה ומגלה מודו ע"כ. וכתב הר"ן ז"ל דיש מי שהקשה עליהם דהא קול מגלה תקן ומגלה בעינן עשרה בין בזמנה בין שלא בזמנה ואפילו לרב דאמר בזמנה בחיד הא אמרינן התם דאם רב להא דרב אסי דאמר בעשרה ולאו קושיא היא דהא דבעינן עשרה במגלה היינו משום פרסומי ניסא ומקום קריאתה הוא דבעינן עשרה לפרסומי ניסא והא איכא שמע לה ממקום דליכא עשרה קריאתה בעשרה מיהא הוא וממקום דאיכא פרסומי ניסא שמע לה ומש"ה יצא ואם לאו לא יצא ע"כ ובירושלמי א"ר יוסי ב"ר חנינא לא אמר אלא וכן מי שהיה עובר הא אם עמד חוקה מתכוון: **אע"פ שזה שמע וזה שמע זה כיון לבו וזה לא כיון לבו** נראה הר"ל אע"פ שזה העומד בתוך בית הכנסת שמע ונם העובר אחורי בית הכנסת שמע ולא אחרי' בעומד בבית הכנסת אם כיון לבו יצא וכו' משום דעומד בבית הכנסת שתמו כיון לבו אבל עובר אחורי בית הכנסת וכו' שתמו לא כיון לבו אלא אם עמד בדכתיבנא בשם הירושלמי או שמא משנה יהירה אתא לאשמועינן אבל דבריהא דבר אמרינן דכיון דרבותא טובא היא ל"ל לתנא לפרושה בהדיא: **ח אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתבלין כלפי מעלה** כתוב בספר לבוש החור סי' תקפ"ו בשבלי בתורה הוש נזר משה הענית. בסי' הרי"ם כתב אמרו חז"ל ואחרון ואחרון תמכו בידיו מכוש שהעניות נבור היה שמשה רבנו"ע נזר תענית. ובספר חן טוב פרשת בשלח דף קנ"ח ע"ב מלאתי כתוב קשה אין היה תלוי הסתכלות ישראל כלפי מעלה בידיו של משה אם לא שנאמר שהסתכלותם כלפי מעלה היה גורם לבריח ידי משה וע"י שעון כבדו ידיו אמנם עדיין לריכין אנו למודעי מה גורך המלחמה להיות ידי משה קלים או כבדים גם סעם למה היה מניח ידיו משה לעולם יגביה ידיו כדי שיתגברו ישראל למה זה יניחם כלל ודרך המדרש ידועה שעל אמיתה אחר החתיו כבדו ידיו והדבר קשה שהרי הרז"ל מסורת אגדה וכו' שאין עשו כיפל אלא ביד בניה של רחל גם הרז"ל שאמר יהושע כמה גדולים ממני בדור ולא זוה משה אלא לי לוגא שראה משה שהיה מפל בידי וכו' א"כ הרי מפי הגבורה נאמר לי שיוה את יהושע והיקר בעמוד ג' שנזכרת הרמת ידו לקבל הלוחות היו ידיו עתה ג"כ קלות ומתרוממות כלפי מעלה ולאחר יכ"ח ידו על מה שעתידין לעשות עגל בתורב ויפרקו הלוחות מהלוחות ויהיו כבדים

הלוחות אז גם עתה וגבר עמלק כי שם יעשו עגל בחורב ואינם ראוין לקבל תורה מן השמים על דגל העגל הבא בשביל ראיית המרכבה כמש"ה ראה ראיתי את עני עמי ואח"ל אתה רואה ראיה אחת ואני רואה שתי ראיות וכו' ובעבור זה יניח ידו ונגבר עמלק ע"כ בקיצור: **זה הכלל** וכו' פ' היה קורא דף מ"ז ובדף כ"א דהלכות ברכות סי' י"א ובפ' שני דהלכות שופר סי' ב' ירושלמי תני אבל אמרו אשה מברכת לבעלה עבד לרבו קטן לאביו ומפ' התם דהאי קטן מיירי בעונה אחריו כהיא דתניין פ' לובש הגזול מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרים ולשון הברייתא בגמ' בבנית פ' לובש הגזול דף ל"ח ת"ר באשה אמרו בן מבדך לאביו ועבד מבדך לרבו ואשה מברכת לבעלה ובתם ובלתי לא פ' ל"ח אף זו קתני נ"מ בן מבדך לאביו או לזולתו דהא ובלתי אתי לכלל חיוב מן הטורם לבשינדל אלא אפי' עבד ומי מברך לרבו ול"מ עבד המבדך לרבו או לזולתו דהא אפסר לאתי לחיוב דאורייתא אם שהתחר אלא אפי' אשה דלעולם לא אתיא לחיוב דאורייתא אפי' בברכת המזון אי אמרי' דאין הייבור בברכת המזון מן התורה משום דכתיב על הארץ הטובה אשר נתן לך והארץ לא מיתנה לנקבות דבעינא היא בפ' מי שמתו מי שיש הייבות בברכת המזון מן התורה אי מדרבנן ולא אפשיטא כך נלע"ד: וק"ק בעינו אמאי תנא אין מוציאין את הרבים י"ח דמשמע הא ליחיד מוציאין ולא היא דאפי' ליחיד אין מוציאין ועיד קשה ממלאתי הגיבסא בהרא"ש ז"ל תא"ו אין מוציאין את הרבים ידי חובתם זה הכלל כל המחוייב בדבר מוציא את הרבים י"ח וכשאינו מחוייב בדבר אין מוציאין את הרבים ידי חובתם. והיא תנוקה יהיה ומ"מ בכולהו לא הוה ליה למיתני אלא אין מוציאין את הרבים י"ח ואפשר בשם המסת שבהרא"ש ז"ל כגון דאגב דאיפסרין למיתני גבי מחוייב בדבר המוציא אפי' את הרבים ונדונים ממנו י"ח תנא גבי אינו מחוייב לשון רבים אע"נ דלאו דוקא כך נלע"ד:

פרק ד יי"ט של ר"ה הוס' פ' לובש ובדפנה דף מ"ג וביל בהלכות שופר פ' שני כ' ו' פ' ובפ' עשירי דהלכות שמיטה ויובל סי' י"ב ובטור א"ח סימן תקפ"ה:

וכתב הכל בפ' בפ' ס"ד ויש שואלין אמאי לא תקנו ר"ה כל מיקלא בשבת מפני תקיעת שופר כי היכי דתקנו ליה מיום א' משום יומא דערבה והתם הוא זימנין דמיקלא המולד בה' י"ח והוי דחיה עד שבת משום מולד זקן משום ו' דאד"ו ואם כלפה אותו גם מיום ז' משום תקיעת שופר נגרר לדחיתו עד יום ב' משום א' דאד"ו ממנא אלא יבוא נקבע עד יום ה' אחר המולד וכולי האי לא דחינן משום דמיחזי כשקרא ע"כ והובא בבית יוסף שם סימן תקפ"ה: **במקדש היו תוקעין** וכו' בספר הרוקח סי' ר"ח רמז לדבר **תקעו בחדש שופר** בהתחלת היובות להפך שבת עכ"ל ז"ל: **אבל לא במדינה** רבה מפרש טעמא נזרה מפא יוצאו בידי וכו' כמו שפי' ר"ע ז"ל וכתבו תוס' והר"ן הא דלא נקט שמא יוצאו מדה"י לרה"ר פי' בקונטרס בסוכה משום דלא סגיא ליה לאם הגביה ע"מ להניחו ונמלך להוליאו סמוך וקסיא דנבי העברת ד' אמות ומי לא מיחייב אלא אם כן הגביהו על מנת להעבירו ד' אמות ונראה דמרשות היחיד לרה"ר אית ליה הכרא וליכא למיגזר אבל ברה"ר זימנין דלאו להעתיה ומעביר ד' אמות ע"כ: **אבל לא במדינה** לא בירושלם ולא בגבולין כפי' בקונטרס והא דקתני כל עיר שרואה ומומעת תוקעין בה היינו לאחר תרבן שזיקן ריב"ז וא"ת ומ"ש מגולב שהיה ניסל אפי' בגבולין בזמן שבית המקדש קיים כדמשמע בר"פ לולב ועדבה שהיו מוליכין את לולביהם לבית הכנסת וי"ל דשאני לולב שאינו אלא מלעול בעלמא הואיל ואיתתי בהקדם לא אתמירו במדינה אבל תקיעת שופר מעשה הכמה ומיהו קשה דלאחר חרבן הבית הקלו אפי בשופר מבלולב שהיקן ריב"ז שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד אבל לולב לא אישתרי כדמשמע התם דמוקי להתם דמוליכין לולביהם בזמן בית המקדש ובגבולין משמע דבזמן שאין בית המקדש קיים לא אתר בשום מקום וי"ל דשופר שהוא לבעלות זכרוניהם של ישראל לאביהם שבשמים לא רצו לבטל לגמרי וכיון דתקון בחד ב"ד תקון בכל מקום שיש בו ב"ד אע"פ שבזמן הבית לא היה אלא במקדש דוקא. ועוד י"ל דדין הוא דלולב יהיה דוחה בגבולין יותר משופר שבר"ה לא היה ידוע קביעות החדש אלא בירושלם אבל יום רשמון דלולב היה ידוע בגבולין תוס' ז"ל: והר"ן ז"ל פי' ומשום הכי אתקון בשופר ולא אתקון בלולב משום דאפי' כי אתי בשבת איתיה בשאר יומי אי נמי משום דשופר אדי לוכרון שפי מלולב ע"כ: ובר"פ לולב וערבה תירץ משום דשופר אפשר ליחיד לתקוע הלכך במקום ב"ד ליכא למיחש מה שא"כ בלולב דלכל מטור הלכך אפי' במקום ב"ד איכא למיחש ביה משום גזרה דרבה עכ"ל ז"ל: והרב אלפס ז"ל היה הוקע בבית דינו ומנהג לו על דתנן משחרב בית המקדש התקין ריב"ז שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד ובפיהם דוקא ורוחה לפ' כל ב"ד ואפי' בל אלפה ולא נהגו כן מפני שכל המפרשים פירשו ב"ד של עשרים ואלפה שהו סנהדרי קטנה כך פי' הרא"ש ז"ל מעמו של הרי"ף ז"ל אבל הרא"ן ז"ל כ' דטעמו של הרי"ף ז"ל משום דאמרינן דליכא בין אמורו לו לת"ק בי דינא דאקראי וקיימא לן כת"ק ובסמוך אכתבנו בתוכך: **משחרב בית המקדש** כו' תוס' ס"ק דע"ז דף י"ג: **אחד יבנה ואחד כל מקום** וכו' ר"פ דם הטאת ופי' רש"י ז"ל ב"ד של עשרים ואלפה: אבל הרא"ש ז"ל כתב שהרי"ף ז"ל היה תוקע בר"ה שחל להיות בשבת שהוא ז"ל מפ' ב"ד ולא דוקא שנהדרין אלא ב"ד המופלג בדורו ע"כ וז"ל הר"ן ז"ל ונראה מהרב אלפסי ז"ל שהביא ממרות הלוו בהלכות שהוא סובר דלא בעינן ב"ד סמוך ונראה שהזקיקו לומר כן מדאמרינן בגמ' אמרו לו היינו ה"ק אילא ביינייהו בי דינא דאקראי וה"פ דת"ק סבר בכל ב"ד של אלפה תוקעין דהיינו בי דינא דאקראי ור' אלעזר סובר דלא תיקן ריב"ז אלא דומיא דבית המקדש דהיינו בית הועד ביודעין בקביעא דירחא וסם תוקעין בפני אלפה שקדשו את החדש דקדוש החדש בשלשה ואמרו לו דבני דלא בעי ב"ד של ע"א כיצה ב"ד קבוע מיהא בעינן של כ"ג וקיימא לן כת"ק הלכך בב"ד של אלפה אמי הוקעין ולפיכך כתב הרי"ף ז"ל בהלכותיו הא דאמר רב הונא ופס ב"ד ובפני ב"ד ועל זה היה סומך לעשות מעשה בדבר שהיו תוקעין בבית דינו ברחם הסנה שהל להיות בשבת ומיהו משמע דהכי דלא בעי ב"ד של כ"ג אלא סמוך ב"ד קבוע מיהא בעינן דהא כתיבנא לעיל דהריהי בעינן בפני ב"ד ובזמן ב"ד ובל ב"ד שאינו קבוע אין לו זמן אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' שני מהלכות שופר ובזמן הזה שחרב בית המקדש כל מקום ב"ד קבוע והוא שיהיה סמוך בא"י תוקעין בו וכן דעת הר"ז הלוי ז"ל ע"כ. ובמה שכתב ובל ב"ד

שאינו קבוע אין לו זמן. גרמא שר"ל שאינו מועיל לו הזמן שאפי' שיתקעו בזמן קביעות ביד פי' בזמן שב"ד יושבים שם דהיינו עד שם שעת מעש"כ אין תוקעין שם בשבת כיון שאין הב"ד קבוע שם כך גרמה לי וקשה לע"ד אמאי דקאמר בגמ' והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגלה דבשלמא שופר ומגלה הכל חייבין ואין הכל בקיאין וחיישינן שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר אבל לולב אי הכל חייבין גם הכל בקיאין ולכא' נמיחם שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר: ובמה שפי' רש"י ז"ל בפ' לולב וערבה ולך אצל בקי ללמוד סדר נטילתו או ברכתו ניחא קצת: ב ועוד זאת היתה כד ע"ל וביד שם פ' שני דהלכות שופר סי' מ': ד בראשונה היו מקבלין עדות החדש פ"ק דביצה דף ד' ודף ה' וביד פ"ג דה"ה סי' ה' ו' ובטור א"ח סי' ת"ר ועיין שם בספר לבוש החור ותיכף לקח טוב: וכתיב בכל בו סי' ס"ד מיהו ר"ש ז"ל אצל בתשובות במחזור ויפרי שים לעמר זמן ב"מ שני של ר"ה דאמרי דקדושה אחת מריכתא בר"ה ואז הוה שהרי אינה הוה קדושה אחת כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה כדאיתא בר"ה ואז הוי שני עיקר כדאמרינן לא היו מקבלין עדות לאחר המנחה ואע"ג דהשתא לאחר חרבן הבית הוי יום ראשון עיקר כדאמרינן משחרב בית המקדש שתקון ריב"ז שיהו מקבלין עדות וכו' מ"מ מה שאנו נוהגין קדושה אחת הייט אחמת תקנה ראשונה שהתקינו אנשי יהו מקבלין עדות מן המנחה ולמעלה עכ"ל ז"ל: פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ירושלמי א"ר שמואל בר נחמן אפשי מעשה באיש אחד שנשתהה אחת נפלה הבערה בעיר ובאו סרקיים ונעלים ונתקלקלו הנים בעיר ע"כ: ופי' בעיר של תמיד של בין הערבים והקשו בתוספות וא"ת ואמאי לא תביב קלקול של מוסף אצל הקריבו מוסף של ר"ה שאחר התמיד אין יכולין להקריבו כדדרשינן עליה הכלם בפ' תמיד נמחק והעלו די"ל דאחר התמיד יכול להקריב מוסף של ר"ה משום דאתי עשה דרבים וחי עשה דהשלמה כדאמרינן וכו' עוד הקשו ז"ל אמאי נתקלקלו בעיר והלא בשעת נסכים היה העיר כדאמרינן בכל דוכתא אין אומרים שירה אלא על היין ואיתא בפ' שני דיומא להמתין מלהביא נסכים עד הלילה או עד למחר כדאיתא בהקומץ זוטא דמביא אדם זבחו ביום ונסכיו מבלן ועד עשר ימים וז"ל דלכתחלה יש להביא נסכים עד הזבח דאי מביא בלילה אין יכול לומר שירה דאם כפרה ביום אף שירה ביום ולמחר נמי אם מביאין הא מיבעיא לן נסכים הבאים בפני עצמן כלומר שהביאו קרבן נאמר ביום ונסכים למחר טעונים שירה או אינם טעונים שירה יהא דמביא אדם זבחו ביום ונסכיו מבלן ועד עשרה ימים דמשמע דלכתחלה יכול לעשות ה"מ בקרבן יחיד אין מעון שירה אין א מרים שירה אלא על קרבן צבור הקביע לשם זמן כדמוכח שתם בערכין ע"כ: התקין ריב"ז שיהו מקבלין עדות החדש כל היום שם בפ"ק דביצה דף ה' מסיק רבא דמודה ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שמהנין אותו היום קדש ולמחר קדש דמה שתקן שיהו מקבלין עדות החדש שיהו דוקא להיות מונין למועדות מן הראשון אבל מלעשות י"ט שני נ"כ לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה. ויש שם נדרשה אחרת לר"ח אבל נדרשה זו היא גרסת רש"י ז"ל ותוס' ז"ל נ"כ ישבו פירושו: שלא יהו העדים הולכין אלא למקום הועד ירוש' כיני מתניתא למקום הועד של חדש ע"כ: ובגמ' ת"ר הין הכהנים רבאין לעלות בסולליהן לזרוע וזו אחת מתשע תקנות שהתקין ריב"ז אית דאמרי אי אתקין ריב"ז אית דאמרי אי אתקין שיהו מקבלין כל היום ושיהא לולב ניטל ז' ושיהא יום הנף כולו אסור ואלא יהו העדים הולכין אלא למקום הועד ותיא דאם ק"ש אלא יהו מהלכין אלא על מיסן ואחרי בלבד ואיכא דאמרי גר שמתגיר בזמן הזה צריך שיטבול רובע לקמו פי' רובע שקל דהיינו חצי דינר שהגר חייב בקרבן כדכתיב ככם גר יהיה כלאתיכם מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וכו' אר"ש בן אלעזר כבר נמנה עליה ריב"ז ובטלה מפני שהקלה דילמא אתי לאתגויי מינים ואילך פלגתא דרב ספא ורב נחמן בר יצחק רב ספא אמר כרם רבעי התנן בפ"ה דמסכת מעשר שני כרם רבעי הוה עולה לירושלים וכו' ואינה כרם רבעי הוה לו לר' אליעזר במזרחה של לוד בלד כפר סבי ובקש להפקירו שיהא לו עורה להעלות הפירות לירושלים א"ל כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו מאן חבריך ריב"ז שהתירו לפדותו ולהעלות דמיו ואע"ג דלאחר חרבן הוה קסברי קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לע"ל וצריך להעלות הפירות לו הדמים. רב נחמן בר יצחק אמר לשון של זהירות דתניא דתנא כראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתחו של אולם מבחוץ הלבן היו שמחין לא הלבן היו עצבין התקינו שיהו קושרין אותו חצי בשלש וחצי בין קרנו של שעיר המשתלח וגמ' מפ' טעמא מר אמאי לא אמר כמר: ה סדר ברכות הוה' רפ"ד מיתות וכתב בעל המאור ז"ל עיקר הברכות של שופר הם הברכות של תפלה וכן מלכיות זכרונות ושופרות ועליהם שמינו מי שברך ואח"כ נתמנה לו שופר ומה שהגו לתקוע כל התקיעות כשכן יושבים ומברכין עליהם ברכת התקיעה במעבד קצר לא היה כן בימי חכמי התלמוד אלא ממנהג אחרונים משום חולין ומשום אנשים שאינם יכולין להמתין עד סוף תפלת המוסף ע"כ. והתיא דר' יצחק דאמר למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין וכו' ישבה ושרשה הוא ז"ל דלתקיעות שבל סדר ברכות קר' הקיעות דמיושב שאע"פ שהן משומד לפ"ל אינם לשאר העם אלא מיושב ותקיעה שמעבד היתה מנהג בידם שהיו תוקעין אותה כשהיו יולאין מבית הכנסת ע"כ והביא ראיה וסיעד לדבריו מקלת מן הגאונים כמו שהאריך שם ונם הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות גראה שהן סובר בקלת שכתב שם אבל הצבור שתקעו על סדר ברכות בלבד כדין שנשנה אפשר דמי שהוא רואה בדעתו לומר כן אלא יברכו במעבד קצר אלא ברכות עולות לתקיעות ע"כ: קדושת השם אינה קדוש בר גראה אל"ל בפ' ר"ש ז"ל: אם אינו תוקע וכו' ה"ל ס"ל לרשב"ג שתוקעים למלכיות כר' עקיבא ומיהו בכא אלא אלא דס"ל דקדושת היום עם הזכרונות: אלא אומר אבות וכו' בפ' שני דהלכות תפלה סי' ו' ובפ"ג דהלכות שופר סי' ז' ובטור א"ח סי' תקל"ה ובש"כ סרסה י"א דפ' אמור: ו אין פורחתין מעשרה מלכיות וכו' פ"ג דהלכות שופר ס' ח' ט' ובטור א"ח סי' תקל"ה כתב הר"ן ז"ל מפרשים גמ' כנגד עשרה הנוים שאמר דוד בספר תהלים ג"ל: כנגד עשרת הדברות דכתיב בהו נמי שופר א"כ כנגד עשרה מאמרות שבבראשית ומצינו דעשרה פסוקים דמלכיות וזכרונות ושופרות כולהו אחני עשרה אסמכינהו אבל בירושלמי מסמיך כל חד וחד לענייניה עשר מלכיות כנגד עשרה קלוסין שאמר דוד בהנאנים הנלו אל בקדשו עשרה זכרונות כנגד עשרה ודויין (הנשה ג"ע דלא משכחת מצורר רק תשעה שאמר יעשיהו הנביא רחט הזהו ומה כתיב בתריה למדו היטב דרשו משפט ומה כתיב בתריה נכו לא וטוכחה). עשרה שופרות כנגד שבעה כבשים ופר ואיל ושעיר ע"כ פי' למוסף דר"ה: ר' יוחנן בן נורי אומר אם אמר וכו' כתב הר"ן ז"ל ומיהו ריב"ן מודה לכתחלה עשר בעינן דלא סלג אחנא קמא אלא בדיעבד ואף על גב דבגמרא תניא ריב"ן אומר הפוחת לא יפחות משבע שהיא בריאתא שלינא אמתני' ולסיכך לא הביאה הר"ן ז"ל עד כאן ובגמרא תניא אין פוחתין מעשרה מלכיות וכו ואם אמר שבע מכוון יצא כנגד שבעה רקיעים פי' שבע למלכיות ובשבע לזכרונות ושבע לשופרות וריב"ן אומר הפוחת לא יפחות משבע ואם אמר שלש מכוון פי' שלש למלכיות שלש לזכרונות ש"ם לשופרות כנגד תורה נביאים וכתובים א"כ כנגד כהנים לוים וישראלים יצא וגרסי' בגמ' אמר רב חנגאל אמר רב כיון שאמר רב ובתורתך כתיב לאמר שוב אינו צריך אחד יחיד ואחד צבור וכתב הרי"ף ז"ל דאפי' בהגך קראי דמלכיות זכרונות ושופרות וכ"ש לפסוקים דמוספין ורב הנא הוא ופליג על הכך תנאי דלעיל דמתני' שהם רבנן וריב"ן והא ג"כ דעת הרמב"ם ז"ל ע"כ משבלי הלקט סי' ל"ה ועיין בחום' ובה"ן ז"ל ובאור המפרשים: מתחיל בתורה וכו'. וא"ת דבכל דוכתא משמע לבאי עדיפי מכתיבי דאמרי כתוב בתורה ובמו בנביאים ומשולם בכתובים והכא קאמר קראי דכתיבי בריאה והדר דבנביאי וי"ל משום דקראי דתנאים משלי ואיוב קדמו לנביאים ומה שאנו נוהגין להנאים בתורה דעבדינן כר' יוסי דאמרינן גמ' המשלים בתורה זרעו ומשובה וכן היו ותיקון עוונין חוס' ז"ל. וז"ל הר"ן ז"ל מתחיל בתורה משמע לבאורה דלת"ק כתובים באמצע מדקאמר מתחיל בתורה ומשלים בנביא ור' יוסי נמי לא פליג אלא בהשלמה אבל בהתחלה מודה הוא דמתחיל בתורה ואם נמי משמע בהדיא בתוספתא דברי ר' יוסי מתחיל בשל תורה ומסיים בשל תורה ומשמע הוא דמודה לת"ק דכתובים באמצע דבשלא לא פליג וכן כתב רבינו האי גאון ז"ל שכך היא נוסחת בידם והרמב"ן ז"ל הביא ראיה לדבר מדתניא במסכת סופרים פי"ח גבי מ' באב אומר ר' פסוקים משל ירמיה המתאים מאחת את יהודה עד כי אתה עשית את כל אלה ושני המזמורים הללו אלהים באו גויים בנחלתך ועל נחלות בבל ואע"פ שבכל מקום דברי קדושה מקדימין לדברי קבלה בזה מקדימין דברי קבלה לדברי קדושה ש"מ שבכל מקום מקדימין דברי קדושה לדברי קבלה כמסורת רבות בו הגאונים ז"ל. ואשר דעשמה משום מעלין בקדש ולא מורידין והלכך מתחיל בתורה דהתחלה מעליא היא ואח"כ כתובים דליכא לעלויי אתורה וקודמין כתובים לנביאים כדי שיהא אח"כ מעלין בקדש עכ"ל ז"ל. ועיין בדברי הר"ן ז"ל בריש"ג דמגלה. ולע"ד דלהכי קתני במסכת סופרים דבר' באב מקדימין בשם דברי קבלה לדברי קדושה דכיון דבשנותיו חרבה עירו ונלה יקרנו ונוסל כבוד מבית הייט ליכא ביום המר ההוא טעמא דבטול למעלין בקדש: אין מזכירין זכרון מלכות ושופר. כך הנוסחא ברוב הספרים לשון יחיד וגם בירושלמי במשנה ובגמרא. וגם הרמב"ם ז"ל בין בפי' במשנה בין שם בהלכות שופר פ"ג סי' ח' נקט זכרון בריאה כלשון משנתנו וגם במשנה דבגמרא גרסינן זכרון בריאה אלא שהתלמוד מפרש מלכיות בריאה. ובירוש' בשפר דבמשנה מלכות בריאה ובגמ' מפ' זכרון בריאה. אין ברב אלפס ורא"ש ז"ל בלבות זכרונות ושופרות שיא הרמה. ור' יוסי הוא דס"ל בברייתא דשפוק שמע ישראל הוי מלכיות וכו משנים הטער מלכיות אבל ר' יהודה פליג עליה דלא הוי מלכות. וגם קרא דוידעת היום וגם קרא דאתה הראת לדעת ס"ל לר' יוסי דהוו מלכות ור' יהודה ס"ל נ"כ בברייתא בגמ' דלא הוו מלכות ולדידיה משנים הטעמי בגמרא דלמר ת"ק דמתני': ז חשני מתקיע. ובגמ' סדרנין ומעבד בראשון משום דזריזין מקדימין למצות ומשני בשעת הממד שנו ומסורת בירושלמי ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן מפני מעשה שאירע פעם אחת תקעו בראשונה והיו שוגאים סבורים שמא עליהם הם הולכים עמדו עליהם והרגום ולכך תקנו תקיעות וברכות במוסף למנוע דלא נון חמיין לון קרון את שמע ומלנו וקרו באורייתא ומלנו ותקעין אינון אמרין במוסיהון אינון עסקין ואי"ת למה לי טעמא דשעת הממד תיפוק לי דתקיעות על סדר ברכות ניהו ובתפלת המוספין הוא דאיכא ס' נפי מזכירין בהן מלכות זכרונות ושופרות אבל בשחרית ליכא אלא שבע ברכות ומש"ה לא תקעינן בהו איכא למימר דהכי קאמרינן אמאי לא תקון רבנן ט' בשחרית כי היכי דיתקע בשחרית משום זריזים מקדימין למצות ומשני משום שמד וכדהיינא אבל מתחלה גם סדר ברכות הוה בשחרית ע"כ קיצור מהרי"ן ז"ל. ועוד כתב הוא והרמ"ם ז"ל בשם רבינו האי גאון ז"ל דמדקתני הכני מתקיע ולא קתני תוקע ש"מ שאין ס"ל תוקע אלא מצוה לאחר לתקוע ואם הטעם כ"ל שמא תשתבש דעתו בשביל התקיעות ולא יכל לחזור לתפלתו דומיא דמאי דאמרינן בפ' אין עומדין העוכר לפני התיבה לא יענה אחר הכתבים אמן מפני הטרוף ואם אין שם כסן אלא הוא לא ישא את כפיו ואם הבשתתו שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפלתו רשאי. והכא נמי דכוותה אם הוא מובטח שהוא חוזר לתפלתו רשאי לתקוע ולא הוי. הסכת והא דקתני ובשעת ההלל הראשון מקרא את הלל ולא קתני קורין את ההלל היינו טעמא לפי שהוא מקרא לגבור וכדאמרינן הוא אומר הללויה והן אומרים הללויה עכ"ל ז"ל. ובטור א"ח פי' תקפ"ה וכן בכל בו סימן ס"ל. וכתוב עוד שם אמנם אחר שהטעם כדי שלא ישנה בברכות גראה לומר שם"ל דשאי לתקוע תקיעות שמיושב משום דלא שייך בהו אלי טעמא ודוקא לענין תקיעות אמרי' דעל הנני להתקיע שתקנה לא זזה ממקומה אבל להקרות בש"ת או להקרות הלל בשאר ימים שונים הראשון מקרא את ההלל ע"כ: ובשעת ההלל. משום דאין אומרים הלל בר"ה ויה"כ קתני ובשעת ההלל והטעם שאין אומרים בדא"ר אבהו בגמ' אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בר"ה וביום הכפורים א"ל אפשר מלך יושב כו': הן שופר של ר"ה אין מעבירין וכו': ובגמ' מאי טעמא שופר עשה הוא וי"ט עשה ולא תעשה וכתבו תוס' ז"ל תימה הילקי ה' משנה למלך דליה בפ' במה מדליקין דלהוי י"ט עשה ולא תעשה וי"ל דשאני הכא דאפשר לעשות כל הני מילי מעי"ט הלכך לא דחי אפי' לאו גרידא ע"כ: לא עולין באילן וכו'. גמרא השתא דרבנן כגון סרוח הגל ואיסור תחומין דליכא למיגזר אטו לאורייתא אמרת לא לאורייתא מיבעיא אפי' לאורייתא. רוכבין דליכא למימר שמא יתחוך זמורה ושולה

בתלין מפא יתלום דלוריתא וכתב עוד רש"י ז"ל דגמגום בדבר ומרתה בעיני דלא גרסי' ליה ע"כ ומסני בגמ' זו ואין צריך לומר זו קתני: **בין בדבר שהוא משום שבות בין בדבר שהוא משום לא תעשה.** מפרש בגמ' דזו ואין צריך לומר זו קתני. ובירוש' כיני מתניתא אסור משום שבות ובלא תעשה: **מים או יין יתן.** גמ' מים או יין אין מי רגלים לא מהני' אבא שאול היא דתניא אבא שאול אומר מים או יין מותר כדי לנתצם מי רגלים אסור מפני הכבוד: **אין מעכבין את התינוקות מלתקע.** תינוקות הוא דלא מעכבי דבעי לחנוכיהו הא נסים מעכבי דפטורות לגמרי דמ"ע שהזמן גרמה הוא וכי תקעו מיכא בל הוסיף ופריך בגמ' והתניא אין מעכבין לא את הנשים ולא את התינוקות מלתקוע בי"ט אמר אביי לא קשיא הא ר' יהודה הא ר' יוסי ור"ש דתניא דבר אל בני ישראל בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות דברי ר' יהודה ר' יוסי ור"ש אומרים נשים סומכות רשות אלמא אע"פ דפטוריהו קרא ליכא איסורא וה"ה למ"ע שהזמן גרמה ומתני' ר' יהודה. ומפ' בגמ' כפי פי' רש"י ז"ל שאם הוא תינוק שהגיע לחנוך מתעסקין עמו עד שילמוד וכ"ש שאין מעכבין אותו ואם תינוק אלא הגיע לגדול מעכבין על ידו אבל נ"ב אין מתעסקין עמו. עוד בגמ' א"ר אלעזר ואפ' בשבת וכתב הר"ן ז"ל פי' אפ' בשבת מותר להתעסק עמהם כדי שילמדו ומיהו דוקא בי"ט של ראש השנה שהל להיות בשבת אבל בשבת אחרת לא והכי איתא בירושלמי אמר ר' אלעזר מתני' בגדול בי"ט של ר"ה שהל להיות בשבת ותני כן מלמדין לתקוע פי' בגדול קטן שהגיע לחנוך עכ"ל ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בהפך דהא דאין מעכבין התינוקות מלתקוע אפי' בשבת היינו דוקא בשבת שאינו י"ט של ר"ה. ופי' שם בהלכות שופר בפ' בני דמיירי בתינוק שלא הגיע לחנוך הפך ממה שפירש כאן בפי' המשנה. וכתוב בהלוחי הרב ר' אליה מזרחי ז"ל שעל סמ"ג סימן מ"ב וז"ל אין מעכבין את התינוקות שהגיעו לחנוך אע"ג דמהני' שהם תינוקות קתני מ"מ כיון דאוקמוה בגמ' בתינוקות שהגיעו לחנוך אינא דרש"י ז"ל ה"ל כאילו היא שנוים בהדיא ואע"פ שהרמב"ם וה"ג ז"ל חולקים על רש"י ז"ל ומפרשי לה בלא הגיעו לחנוך מ"מ הסמ"ג נטה לדברי רש"י ז"ל משום דהגיא דרים ערכין דתניא הכל חייבין בתקיעת שופר ומפרש בגמ' הכל לאתויי קטן שהגיע לחנוך כדתנן אין מעכבין את התינוקות מלתקוע בי"ט אתיא כרש"י ז"ל ולכאה לאקשויי א"כ מאי אין מעכבין את התינוקות מלתקוע דקאמר הלא האב חייב מדרבנן לחנך את בניו הקטנים משהגיע לחנוך ואילך די"ל משום דוקיא דהא נשים מעכבין הוא דנקט לה ע"כ: **והמתעסק לא יצא.** גמרא הא תוקע לשיר יצא לימא מכייב ליה לרבא דאמר התוקע לשיר יצא ודחי דילמא תוקע לשיר ומי מתעסק קרי ליה ועיין בהר"ן ז"ל וז"ל מוכח בגמ' דאפי' למ"ד תוקע לשיר יצא מתעסק לא יצא וטעמא דמילתא משום דתוקע לשיר מיהא מתכוין לעשות תקיעה כהלכתא מה שא"כ במתעסק ועוד י"ל דתוקע לשיר כיון שאינו מכוין לשום מצוה יצא למ"ד מצות אינן צריכות כונה אבל במתעסק כיון שבבר הוא מתכוין למצוה דהיינו לתקע את התינוקות לאותה כונה מעכבת מצות אחרת דומיא דמאי דאסיקנא בשמעתא קמייתא דזבחים דבת מינה מהניב בה דלאו בת מינה לא מהניב בה עכ"ל ז"ל: **אבל מתעסקין עמהן.** פי' אלא אדרבא מתעסקין עמהן ואיתה לאתי בנא בפ' המוצא תפילין דף ל"ו ובדפ"ק דערכין: **והשומע מן המתעסק וכו'.** גמ' אבל השומע מן המשמיע לעצמו מאי יצא לימא תהוי היובתיה דר' זירא דאמר לשמעיה מיכוון ותקע לי ודחי דילמא אילדי דתנא דשמא מתעסק תנא סיפא ומי מתעסק ולעולם השומע מן המשמיע לעצמו אלא נתכוון להוציא את השומעין לא יצא: **בא סדר תקיעות שלש של שלש שלש** כך ל"ל. והביאה תוס' ז"ל ר"ש מרבע מיתות ואיתא בה"כ פרשה י"א דפ' אמור. ושם באותה פרשה נבי דאם השנה בתיב זכרון תרועה ונפרשת פנחס כתיב יום תרועה ונבי יובל כתיב בפרשת בהר והעברת שופר תרועה ונשיסיה דהתם קרא כתיב ממי העבירו שופר ובגד שם בהלכות שופר רפ"ג סי' ד' ובטור א"ח סי' תקל"ג: **שיעור תקיעה.** שיעור כל התקיעות כמו שפי' ר"ש ז"ל והא דתניא שיעור תקיעה כתרועה מנלן אביי בגמ' אלא פליגי דתנא ברא חביב חד בבא ותנו לא ותרוייהו חדא מילתא אמרי: **שיעור תרועה בשלש יבבות.** רבינו חננאל גרים שלש יבבות ובגמ' ממי גרים שיעור תרועה שלשה שברים ולא גרים כשלשה שברים דהא תרועה עצמה נתנא דידן שלש יבבות ונתנא דברייתא שלשה שברים והיכי שייך למיתני כשלשה אלא שאסור בשלשה שברים ויבבות בסיו קאמר דשיעור תרועה כשלש יבבות או כשלשה שברים שאדם מייליל או מגנח בסיו הר"ן ז"ל. ובגמ' רמי והתניא שיעור תרועה כשלשה שברים שהם תרועות מייבבות ומשני אמר אביי

בהא ולאי פליגי דכתיב יום תרועה יהיה לכם ומתרגמינן יום יבבא יהא לכון מ"ד שברים סבר גמוחי גנח כאדם הנוחת מגבו כדרך החולין שמאריכין בגניחותיהן ומ"ד יבבא יליל כאדם הבוכה ומקונן קולות קצרים שמוכין זה לזה. ועיין בהר"ן ז"ל דלפי שיטה אחת שהגיא שם תקיעה תנויה בתרועה ולפי שיטת הראב"ד ז"ל שהגיא שם אין תקיעה תנויה בתרועה כלל ע"ש. ועיין עוד שם נמה שכתב בשם רבינו אליעזר בן ז"ל שכתב בתשובה אל תחשבו בלבבכם כי בימי ר' אבהו נפל ספק בדבר זה שהרי משנת קדומות הן אחת אומרת תרועה שלש יבבות ואחת אומרת תרועה ג' שברים והא אמרינן אמר אביי בהא ולאי פליגי וכך היה הדבר מימים קדמונים מנהג בכל ישראל שהם עושין תרועה יבבות קלות ומהם עושין תרועה יבבות כבדות שהן שברים ואלו ואלו יוצאין ידי חובתם שברים כבדים תרועות הן יבבות קלות תרועות הן והיה הדבר נראה בחלוקה אע"פ שאינה חלוקה שהרי שהנאים כמו שאמרנו למעלה אלו מגיעים בשורר תרועה שלש יבבות ואלו נגיעים שיעור תרועה שלש שברים אלו משבתם כמנהגם ואלו משבתם כמנהגם וקאמר אביי בהא פליגי ולאו פלוגתא היא ולא היו מעכין אלו את אלו אלא מר קתני כי אתריה ומר קתני כי אתריה וחכמים של אלו מודים כי יבבות תרועה הם וחכמים של אלו מודים כי שברים הרועה הם וכשבא ר' אבהו לתקן תקנה ביניו כל ישראל עושין מעשה אחד ולא יראה ביניהם דבר שהחלוקות רואה אותו כחלוקה עכ"ל ז"ל: והביא דבריו אלו בבית יוסף סימן תק"ן והאריך יותר וכתב עוד ודבריה אלו כתב הגיעב"א בתשובה וכתב על זה ומזה הטעם בתקיעות של סדר התפלה אין עושין בכל ברכה אלא אחד מהסומכים ואילו היתה תקנת ר' אבהו מפני הספק היה לנו לעשות בכל אחד מהן שלש סומכים שאל"כ אין בשלשתן אלא אחת בתחיה אמת אבל לפי זה בשלשתן אמת ואדם יוצא בכל אחד מהם ולפיכך כדי שלא להטריח על הצבור די לנו באחת מהם ונם כדי שיתברר מתוך כך שכולן אמת ואלו עושין תחלה דברי ר' אבהו ואח"כ דברי הגא ברא ואח"כ דברי הגא דמתני' להעלות בקדש לפתוח בקטן ולכסיים בגדול וזה כפתור ופרח עכ"ל ז"ל. ומה שאין אנו הוקעין תרש"ת לפי שיהיו כי האדם בשתמלאנו תלא: הוא מתחלת תחלה כמו שלשה שברים ואח"כ ירים קולו כדמות תרועה: **תקע בראשונה.** פ' ראוהו ב"ד דף כ"ז: ומשך **בשניה בשתים אין בידו אלא אחת.** י"מ דהיינו תקיעה שלפני התרועה אל אותה תקיעה שנים לא עלתה לו לכלום והיינו ממי דקתני תקע בראשונה דאי לא תימא הכי למה ליה לאהכורי כלל הכא תקיעה ראשונה וי"מ דהיינו תקיעה של אחריה ולומר דלסוף סימן עלתה לו ולא להתחלת זמן וכ"ש דראשונה שבסימן שעולה לו ועיין בהר"ן ז"ל. ובירוש' דפירקין ודפ' ראוהו ב"ד ר' אבא בר זמינא בשם ר' זעירא אפי' אחת אין בידו למה ראשה נני סופה מלטרף וסופה נני ראשה מלטרף לא ראשה אית לה סוף ולא סופה אית לה ראש ע"כ: ועיין על ירוש' זה בהר"ן ז"ל: **מי שבירך וכו'.** וביל שם סמ"ג ובטור א"ח סי' תקנ"ג. ובגמ' טעמא דלא ה"ל שופר מעיקרא הא הוה ליה שופר מעיקרא כי שמע להו אסדר ברכות שמע להו ומיקמי לה דוקא בנבור אבל יחיד אפי' אם יש לו שופר אינו מפסיק בברכות לתקוע ואפי' יש לו מי שיתקע לו. וכתיב בכל בו סימן ס"ד הנבור חייבין לשמוע התקיעות על סדר הברכות אבל היחיד שומעין על הסדר ולא שיקדים הרועה לתקיעה אלא שאין לשמען על סדר הברכות ויש כוסקים דכיון דיחיד אינו שומען על סדר הברכות טוב שישמע אותן לפני הברכות ומוכחי האי סברא מהא דאמרי' בירך ואח"כ נהמנה לו שופר משמע שאם נתמנה לו קודם שבירך שתוקע קודם שיברך ע"כ ולדבריהם ז"ל מיהא דקתני במתני' מי שבירך לשון יחיד אע"ג דמתניתין מוקמינן דיוק שלא דוקא בנבור כדהיינא: **תוקע ומריע ותוקע תוקע ומריע ותוקע שלש פעמים.** כך נראה בע"ל. אבן מתוך פי' רש"י ז"ל שפירש תוקע ומריע ותוקע בשביל מלכיות וכן בשביל זכרונות וכן בשביל שופרות ע"כ משמע לא שאינו נורס רק פעם אחת תוקע ומריע ותוקע. וכתב הר"ן ז"ל נראה לי שלכך הקדימו תקיעות שמיושב אע"פ שהיה ראוי להקדים אותם שעל סדר הברכות עיקר לפי שאינו היו מקדימין אותם אפשר אלא יהיו הושמין אח"כ לתקיעות שמיושב שאינם אלא לערבב את הסדר בלבד ולפיכך הקדימו תקיעות שמיושב שבידוע שלא יזנולו באותם שעל סדר הברכות עכ"ל ז"ל. ועיין במ"ש לעיל בפירקין סי' ה' נפש בעל המאור ז"ל: **ר"ג אומר ש"צ מוציא וכו'.** מסקי' בגמ' מכח ברייתא דר"מ בלבד הודה לר"ג בר"ש ויום הכפורים של יובל ומשום הכי הלכתא כר"ג נאלו אע"פ שאחר חכמים לא הודו לו אפי' באלו: **שלשים צבור.** בשבת מפני שהוא סמוך ובלד פ"ח דהלכות תפילה סי' ט' ובטור א"ח סי' קכ"ד וסי' תקנ"ח:

סלי פירקא וסליקא לה מסכת ראש השנה בעה"י הטוב ומטיב לבריות נתחיל מסכת תעניות.

מסכת תענית

פרק א מ"א כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעים כשהגלים התנא דבריו על המועדים האמורים בתורה חזר לדבר על זמני התעניות המזכרים בספרי הנבואה והן הנומות שתקנו הנביאים ולזה סידר כאן מסכת תעניות ע"כ: ונלע"ד דלפי פירושו ז"ל נריכין אנו לומר דנקט תעניות דנשמים ברישא אע"פ שלא נזכרו בספרי הנבואה בהדיא כמו ד' נומות מכוח שהם נורך לעולם ביותר והדר תני בר"פ בתרא תעניות דמעמדות שהיו תדיר בזמן בית המקדש קיים והדר תנא בסופו תעניות דבקרא בספר זכריה טוב הרביעי וטוב החמשי לעניים שנזכרו בהם שם בשבת אע"פ שדיינים מותלקים דלא חמיר טוב י"ז בתמוז כטוב ט' באב: וטוב הרביעי וטוב העשירי לא תנא להו דלית בהו עניין אלו דין מחודש טפי ממאי דמשתמע מן המקרא: א"ל: דסדר בתעניות דנשמים ברישא כדי לאסמוכינהו למאי דתנן בפ"ה דר"ה כמו שנכתוב בסמוך:

ונגע"ד עוד דלהכי ומי סמך תעניות בתר מסכת ר"ה משום דאיכא בתעניות ג"כ תקיעות וכדתנן לקמן בפ' שני ותנן ומי בפרק דאוהו ב"ד בתעניות בשל זכריה כסופים וסיו מעוסה כסף ועוד שים בתעניות זכרונות ושופרות כמו שים בר"ה ובייה"כ של יובל: מאימתי וכו' מאידי דתנא במסכת ר"ה דסליק מינה ובתא מידונין על המים תנא הכא מאימתי ופי' רש"י ז"ל כלומר מנב דתנא בתא מידונין על המים קסבר בנסיים הוא ומידונין בתא על המים ש"מ בעינן להזכיר עניינא דמייא לרלוי על המים דליתו לברכה ולהכי קתני מאימתי מזכירין ע"כ: **גבורות גשמים** מוצ' בגמ' מפני שירדים בגבורה והקשו תוס' ז"ל אמאי נקט גבורות ספי מכח וכמו כן הא"ל מאימתי מזכירין כח גשמים או ליתני גדולות גשמים כלישנא דקרא ותרגו דמן הדין נקט גבורות משום טעמא דאיכא כח ואיכא גדולה א"ל משום דהברכה מתחלת בגבורה להכי נקט גבורות ע"כ: והכי

פסטינן לה בגמ' שנקרלו הנשמים גבורות לאתיא חקר חקר מברייתו של עולם כתי' הכא עושה גדולות עד אין חקר וגו' המתן מטר וכו' וכתיב בברייתו של עולם אין מקר לתבונתו מה חקר דכתיב בברייתו של עולם כתיב ביה גבורה דכתיב מכין הרים בכחו נאזר בגבורה אף נשמים הוי כמאן דכתיב ביה גבורה וגמ' נעשין מגלן דבתפלה דתניא לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה וכתיב בתריה ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ומנקום: **רבי אליעזר אומר מיום טוב הראשון של חג** גמ' איבעיא להו ר' אליעזר מלוג גמר לה אי מניסוך המים גמר לה מלוג גמר לה מה לוג ביום אף הזכרה ביום או דילמא מניסוך המים גמר לה מה ניסוך המים מאוחרת דלמר מר ומנתים וכסיהם אפילו בגילה אף הזכרה מאוחרת ת"ש דתניא מאימתי מזכירין על הגשמים ר' אליעזר אומר משעת נטילת לולב ר' יהושע אומר מעת הקהתו ורבי בברייתא ס"ל כר' יהושע ור' יהודה בן בתירא אומר בשני בחג הוא מזכיר ר' עקיבא אומר בשני בחג הוא מזכיר וגמ' מפרש טעמייהו: **אף אני לא אמרתי לשאול** וכו' ק"ק לע"ד דהא דלתי שלא אמר לשאול דהא בהזכרה הוא דפליגי מדקאמ' ליה למה הוא מזכיר ולליבא דרישא דמתני' דקתני מאימתי מזכירין וחו דהא מעיקרא לא שייך שאלה בי"ט ולע"ד דס"ק ליה אף אני לא אמרתי לשאול וכו' כלומר לא הניין מדברי דיין שהחיל להזכיר ב"ט גם אני סובר שמיד בגילה ראשונה של חולו של מועד יתחיל לשאול וחן של ומטר לעולם מודיעא דאין שאלת גשמים אלא שמוד לגשמים כדתנן בסמוך ואפשר שלזה כיון רש"י ז"ל במה שכתב לא אמרתי לשאול שיתפלל על הגשמים בחג כגון הן של ומטר ע"כ. אח"כ מדמן לידי פי' לה"ר יהונתן ז"ל כתיבת יד ומצאתי ספרים וז"ל ש"ל ר' אליעזר אף אני איני אומר לשאול אין כונתי לומר שבחג הסב בגשמים בעבור שיתן לנו היום לא מחר גשמים דהא אין אנו שואלין גשמים בחג כלומר דהיינו וחן של ומטר בחג אפילו בחולו של מועד שאנו מתפללים י"ח ברכות אלא כונתי לשבחו הסב שהוא משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו דהיינו אחר ימי הרג ע"ל ז"ל: ובירוש' מתלמא שיעתיה דר' יהושע דבמתני' הוא אומר מי"ש האחרון ובברייתא הוא אומר משעת הניחו הלולב מ"ר מנא לכל היום כשר ללולב ויזכיר מגערב לית כל שעת תמן ויזכיר בשחרית אף הוא סובר שמא הזכירו מגערב והוא הוי מדבר מכין דהא חמי לון דלא מדברין בקמייתא ומדברין בבתרייתא אף הוא יודע שלא הזכירו מגערב ע"כ: וכתבו הוס' ז"ל מי"ש האחרון של חג שמיני אלא יתבינן בס"ה ואפילו האידנא אינו אלא מדברנן משום ספיקא ואע"ג דבקיאינן בקבועא דירחא נזרה שמא יחזור הדבר לקלקולו או משום מהג אבותינו בידינו כדאיתא בפ"ק דבילה מדברינן ביום שמיני אבל כל ז' לא שנשמים לימי שיבה כימון קלנה הן כדתנן בפ' שני דסוכה משל לעבד וכו' הוס' ז"ל: **הואיל ואין גשמים סימן ברכה בחג למה הוא מזכיר** גרסי' וכן הוא בירושלמי וברב אלפס ובפי' הרמב"ם ז"ל ובהרא"ם ז"ל ואפשר שגרסא זו היא לגרסת בובד אבל אבל עיקר הנוסח אלא סימן קללה כמו שהוא ברוב הספרים ונגמרא וכדתנן לה שני בס"ה פרקין בכל הספרים. ומפירוש רש"י ז"ל שכתב וז"ל סימן קללה בחג הן שני בס"ה דמסכת סוכה וכו' משמע דלא היה נוהם הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה בחג אלמן שלילה והיהם רק היה נוהם הואיל ואין הגשמים סימן קללה בחג הן מ"מ בפי' רש"י שבל רב אלפס כתוב הואיל ואין הגשמים סימן ברכה בחג: **משיב הרוח ומוריד הגשמים** בעונתו ר"ל בהקב"ה משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו כלומר בזמן הראוי להם: ירושלמי בעונתן הם הגיבין כתחיית המתים א"ר יוסי והתם אני אין רבנן מדמיי ירידת גשמים לתחיית המתים ולא דמיא בעי בר נש יחון מיתי כל לימות ולא בעי בר נש יחות מיטרא כל לימות ע"כ: **ב ר' יהודה אומ' העובר לפני התיבה** ביד בפ' שני דהלכות תפילה סי' ט"ו ואיתא במלחא דר' יהודה בפרקין דף ל' וכתב הר"ן ז"ל הא דקתני העובר לפני התיבה ולא תנא דבי"ש האחרון של חג במוסף מזכירין ולא בשחרית ובי"ש הראשון של פסח בשחרית ולא במוסף היינו טעמא לפי דאמרינן בירושלמי ברים מכלכין אסור ליחיד להזכיר עד שיזכיר ש"ל ומיהו דוקא בנשם אבל בטל אם רצה להזכיר יחיד מזכיר כדאיתא התם ואיידי דקתני ר' יהודה מילתיה בי"ש האחרון של חג נקט נמי הכי בי"ש הראשון של פסח אע"פ שאין הפסק נשם והזכרת טל תלויה בש"ל אלפי' בטל אין מזכירין בעבור עד שיכריע ש"ל הר"ן ז"ל: **האחרון מזכיר היינו המתפלל מוסף** פי' ה"ר יהונתן ז"ל שהיה מנהג הקדמונים לגיית להם שני חזנים אחד לתפלת יוצר ואחד להפלת מוסף ע"כ: וכתוב בתוס' י"ט הראשון אינו מזכיר פי' הרב אינו מזכיר וכו' משיב הרוח ומוריד הטל ע"כ אבן ספרים שלפנינו בכונן מלאתי מוריד בני ו"ו: ומסיק בירושלמי דקמייתא היא דר' יהודה אמרה בשם גרמיה ותנייתא דקאמר עד שיעבור הפסח אמרה בשם ר' יהודה בן בתירא וכתב הרא"ש ז"ל שהיה רב שמרה כתוב אחר שהזכיר ש"ל במוסף מתחילין העם להזכיר בתפלת המערב ודייק כן מלשנת דמתני' ולא הזיע עלמא ונם ר"ת ור' יהושע לא הזכירו בדבריהם הילוקא בן ש"ל לשאר העם ור' יהודה לא נחלק עליהן אלא בזמן הזכרה ולא בא לחדש דבר אחר ע"כ: וגמ' בברייתא קתני ר' יהודה אומר משום ר' יהושע הע בר לפני התיבה בי"ש האחרון של חג האחרון מזכיר וכו' ומסיק בגמ' דהאי ר' יהושע היינו ר' יהושע בן בתירא וכדאיתא בברייתא אחריתי ר' יהודה אומר משום בן בתירא העובר לפני התיבה בי"ש האחרון וכו' וזימנין דקרי לי' בשמיה וזימנין דקרי ליה בשמא לאבוה: ודע דר' יהושע דמתני' ור' יהושע דברייתא דקאמר מעשה בתחתו הרויהו ר' יהושע בן חנניה ניחו בר פלוגתיה דר' אליעזר הגדול אלא דמשמע בירוש רש"י ז"ל שכתב בדף ג' וז"ל האומר מעשה הנתחו דהיינו בשמיני והכא קתני יום טוב האחרון של חג דהיינו בשמיני ע"כ כלומר וא"כ ר' יהודה משום ר' יהושע בן חנניה משמע דסבירא ליה לרש"י ז"ל דס"ל דלתלמודא דמוכרחים אנו לומר דודאי תרי תנאי אליבא דר' יהושע דתנא דמתני' ס"ל אליבא דר' יהושע בן חנניה דמיום טוב האחרון של חג מתחילין להזכיר והא דברייתא ס"ל אליבא דר' יהושע בן חנניה דמיום הושענא רבא מתחילין אחר שבירך על נטילת לולב והכי נ"ל משמע מן התלמוד דף ג' דאמר דקאמר תיר' יה שע נמא חד יומא אבן מהוס' ז"ל בדבור המתחיל משעת נטילת לולב משמע שחולקים על רש"י ז"ל. וגרלא עוד לע"ד שבריכין אנו לומר דהא שפירש רש"י ז"ל בסוף ע"א דדף ד' וז"ל ר' יהושע היא דאמר משעת הנחת לולב הוא

מזכיר דהיינו יום שמיני ושאו סמוך לנשמים וכו' נריך לומר שהוא משעת ע"ל דהיינו יום שביעי וע"ע לע"ד ומ"מ ר' יהודה מסיים ר' יהושע כן בתירא כדכתיבנ': **עד אימתי שואלין** וכו' בגדרים פ' קונם תנן עד שיפסקו גשמים עד שלא ניסן כולו דברי ר"מ ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח וגרסי' התם בירוש' ר"מ כדעתיה ור' יהודה כדעתיה דהכא: ומקמע שמה שכתב בהרא"ם ז"ל ש"ל ר' יוסי במקום ר"מ מעיה הוא: **שנאמר ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון** מדקאמר בראשון שמע מינה מעמ כולה ניסן: ואפשר לפרש שהפסוק לא מייתי ר"מ רק שמע דמתניתין ויתפרש לפר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: וגמ' ש"ל רב נחמן לר' יצחק יורה ביסן יורה במרחשון הוא דתניא יורה במרחשון ומלקוש בניסן ש"ל הכי א"ר יוחנן בימי יואל בן פת אל נתקיים מקרא זה דכתיב ביה יתר הגזם אכל הארבה וכו': **ג בשלשה במרחשון** בפרקין דף ד' ושמעת כר"מ דס"ל דשלשה במרחשון ושבעה בו וי"ז בו הן זמני הרביעות אבל ר' יוסי ס"ל די"ז וכ"ג וכ"ח בסלו ולר' יוסי אין שימדים מתבנים עד ר"ח כסלו. ור' יהודה אומר בז' ובכ"ג אבל בירוש' כתיבת יד אמר ר' יהודה בז' ובשלשה עשר ובכ"ג: **רבן גמליאל אומר בז' בו** ביד בפ' שני דהלכות תפלה סי' ט"ו ועיין בבית יוסף א"ח סי' קי"ח שיסב שיטו מכוונים דברי הרמב"ם ז"ל בפירושו למשנה עם מה שכתב בחבורו: **חמשה עשר יום אחר החג** וא"ת והלא ארץ ישראל היא ת' פרסה על ת' פרסה ומהלך אדם ביומו עשרה פרסאות ביום הוי מ' יום בדרך וירושלים מן הירדן שהוא תחום ארץ ישראל מהלך יום אחד כדאיתא בגילה נשאר מלך אחד לפ' ימים וי"ל דעם כרמים ויערים היה ד' מאות פרסה אבל מישוב לא הה כ"כ תוס' ז"ל במלעיא דף כ"ו ועיין ג"כ בפ' שני דר"ה דף כ"ג בתוס' והרי"ן ז"ל כתב כיון שגשמים צריכין לעולם לא רצו לאחר שאלתם יותר מכאן שהוא זמן רביעה ביומות לר"מ והם אפשר להם לאחר דרכם ולכתם יומם ולילה ע"כ: ועיין במ"ם במלעיא פ' שני ס' ו': ואיתא בתוס' בפ"ק דסנהדרין דף י"א. וכתוב נפשר לנוסי תכלת א"ח סי' קי"ז ונם אחר החרבן היו מהגין בן שהש"ם אלא היו עולין לרגל היו מתאספין יחד בירושלים כל הדרים שבעותיה ולכן לא היו מתחילין גם אחר החרבן עד ז' במרחשון כדי שיגיעו לנתיהם עד כאן: **ד הגיע י"ז במרחשון** וכו' עד סוף הפרק ביד ריש פרק ג' דהלכות תענית עד סימן י' ובשור ארח חיים סימן תקע"ה: **התחילו היחידים מתענים שלש תעניות** תלמידי חכמים היחידים במעשיהם הכי מפרש לה רב הונא בגמ' ושוד אמר רב הונא דהני אלא דיחידים נמי שני וחמשי ושני טוו ותניא נמי הכי וכן פי' הרמב"ם ז"ל: ומנלה אלא תעניות מתקן ה"ר יהוסף ז"ל. ובספר הפרפראות פ' בחיטו וכרביבים עלי עשב וסמיך ליה כי אם ה' אקרא מכאן מתפללין על עצירת גשמים ע"כ: **ן עברו אלו ולא נענו.** משמע מיד שעברו מתחילין לגזור אלא דסגרא הוא דקסתמא ממתינין קצת ומלפיס לתשובה כ"כ בתוספת יום טוב בס"ם דלקמן: **ואסורין במלאכה** וכו'. נמרא בשלמא כולהו אית בהו סגרא תענון רחיצה וסיכה וכו' אבל מלאכה אפשר דלא אמר רב הסדא א"ר יומיה ב"ר אבא אמר קרא קדשו צום קראו עצר

קחסיב ליה בלידך פירקא דמי שבבה מתני' דהכא תנא נמי מתני' דהתם והאי דלא תנא בהאי פירקא סגיר להתם דקתני בחרוזות מוציאין את התיבה מה שא"כ בתלמיות ודאי הכחא דלהתם כי כ"ד נמי נאו שיורא הוא דהא קתני לה בלידך פירקא ונעשלם איכא למימר דנכולהו קמייתא ודאי ליכא כ"ד. ועיין במ"ש ספ"ק דב"ק: **שבאלו מתריעין** איכא בגמ' מאן דמפרש מתריעין פי' בעבנו כהיא. דלקמן פ"ג על אנו מתריעין בשבת דהה א על כרתין הרועה בפה היא דאין להתיר תרועה בשופר בשבת ופרכינן עליה ותתיא אין פוחתין משבע תעניות אחרונות על הגבור שבכל תענית מהן י"ח התרעות פי' שהן מוסיפין שם ברכות מי"ח עד כ"ד ולכל אחת שלש תרועות וסימן לדבר שלא תפשה אם תרועה ו' הפלה או תרועה בשופר יריחו פי' הוס' ז"ל שביריחו עשו כן שהקיפוה ז' ימים והיו תוקעין בכל יום כמו כן תקנו בתעניות ובכל תענית מוסיפים שבע ברכות ועל כל ברכה תוקעין ומריעין ותוקעין א"כ היינו י"ח תרועות ע"כ. ומשני אלא בהאי מתריעין דהכא כ"ע ל"פ דהוי בשופרות כי פליגי במתריעין דאמריגן בעגלא על שאר פורענויות דאמ' אמורא ס"ל בפה פי' שאומרים עגנו אבינו עגנו מלכנו עגנו וכולה גלפא ביהא עגנו אלהי אברהם וכו' דאי בשופרות מריעין מיבעי ליה וכ"ש בשופרות דיהוי שפיר שפי והל ס"ל דוקא בשופרות אבל בעגנו לא. ובפלוגתא דהאי דתנן על אלו מתריעין בשבת וכו' פי' דבשאר פורענויות איכא תנא דבבר נעקת פה לאו שמה התרעה ומותרת בשבת ור' יוסי סבר דנעקת פה נמי קרי התרעה. ועיין בפי' המשנה לקמן פ"ג סי' ז': **ן ממעטין** וכו'. פי' של במחה דומיא דבנין ונטיעה דבסמוך אבל שאר בניינים שרי ואין לך מלא ומתן גדול מזה וממעטין לחרוסין ומשואין ר"ל שלא יהו שאין כלל והמירי מפ' באב שמתרסין בו אבל אין נפרס ממעטין אבל שאים קלא דאיכ היה לו נפרס הפיעור מהו קורא ממעטין הוס' ז"ל בגמלה פ"ק דף ה'. וכתב הר"ן ז"ל משמע לי דכי אמרינן איהו בנין של שמחה זה הבנה בית חתנות לבנו דלאו דוקא אלא ה"ה לכל בנין שאינו צריך דאינו נעשה אלא לבני ולהרוחה בעלמא. וכתב רבינו האי גאון ז"ל מדקא משוינן בנין בנטיעה לחרוסין ומשואין למשא ומתן מה משא ומתן רשות אסור והוא של שמחה אף בנין ונטיעה לחרוסין רשות אסור בשל שמחה אבל מי שאין לו בית חתנות בכל ואין לו אשה ובנים הא ודאי של מצוה היא ואע"פ שהוא שמחה מותר ע"כ. ובעור א"ח סי' תקכ"ח ועיין במה שכתבו תוס' ז"ל ביבמות פ' הח לך דף מ"ג: **ובשאילת שלום.** פ' אלו מגלחין דף מ"ו: **והיחידים חוזרין ומתענין עד שיצא ניסן.** מפ' בירושלמי עד שיצא ניסן של תקופה וכתוב בבית יוסף בסימן תקע"ה ואיכא למידק דהא אמרי' לעיל אין גוזרין תענית על הנסמים יותר מי"ג מפני שכבר יצא זמנה של רביעה משמע שאח"כ אין תועלת בנסמים ולפיכך אין מתענין עליהם וא"כ למה היחידים חוזרין ומתענין. ונראה לומר שאחר שיצא זמנה של רביעה אע"פ שאין הנסמים מועלין כמו קודם לכן מ"מ קצת הנאה אית בהו ומפני שאותה הנאה מתענין היחידים ומשום דלא הוא הנאה כולי האי אין גוזרין על הגבור דומה לבניע י"ז במרחשון ולא ירדו נסמים שאין גוזרין תענית על הגבור והיחידים מתחילין להתענות דמשום לטרך קצת הוא מתענין היחידים מפני שאינו צורך כ"כ אין גוזרין על הגבור עכ"ל ז"ל. ובגמ' תניא א"ר יהודה אומרי' בזמן בסנים כתקון ישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה הכל לפי הסנים הכל לפי המקומות. הכל לפי הזמן. ופי' רש"י ז"ל אומרי' הוא סדר תעניות בזמן הסנים כתקון שהיה קיר בניסן וזריעה במרחשון ואין סדר הסנים משתנה וישראל שרויין על אדמתן שמנהג ארץ ישראל בכך. הכל לפי המקומות אלא דאמרי' בתקופת תמוז בעי מיספת ע"כ וקאמר בגמרא דר' פליג עליה דר' יהודה: **יצא ניסן וירדו נשמים סימן קללה.** ה"ג לה בגמ' ור"ל דשוב אין מתענין משום דהנסמים אחר ניסן סימן קללה ולוקא בשלא ירדו נסמים קודם לכן אז הוי סימן קללה אבל כשירדו קודם לכן סימן ברכה הן והכי איתא בירושלמי:

פרק ב סדר תעניות

וכתוב ר"ח סי' תקע"ט וכתוב בבית יוסף ס"ח סימן ק"נ תיבה פירושו הארמתי על מקום עמידת הס"ת ובבית הכנסת זה נקרא מקום הקדש ונס היכל ולפי זה ל' שמות יש לו אחד מקום הקדש ב' היכל ג' ארון ד' תיבה וכשמוליא התיבה לרחובה של עיר זאת היא התיבה הנקראת מקום הקדש כי שם מניחי הס"ת בהיותם בתוך ובהרי היא כמן היכל בבית הכנסת ע"כ. ועיין במ"ש לקמן במגלה ר"פ בני העיר: **לרחובה של עיר.** גרסינן במסק בס"א לו גרסינן לרחבה של עיר בלי ו"ו ובלי מסק: **ובראש הנשיא.** גמרא והדר תנא כל אחד ואחד טול ומותן בראשו לומו והתניא רבי אומר בגדולה מתחילין מן הגדול ובקלקלה מתחילין מן הקטן לאמר מר בתחלה נתקלל נתם ואחר כך נתקללה חוה ואח"כ נתקלל אדם הא חסינותא לדידהו לאמרי להון אתון חסניתו לחיבני דהמי אכולי עלמא. עוד אמרי' בגמ' למה מתכסין בטקים ר"פ מיא בר אבא אומר הרי אנו חסונין לפניך בהמה כי שהשק עשוי משערות וזכבות של בהמות. עוד בגמ' למה יוצאין בבית הקברות פליגי בה ר' לוי בר לחמא ור' חמא בר חניא חד אמר הרי אנו חסונין לפניך כמתים וחד אמר כדי שיבקשו המתים רחמים עלינו ואיכא ביניהו קברי גוים וכתב הר"ן ז"ל ודקאמר למה מתכסין בטקים ולמה יוצאין בבית הקברות אע"פ שלא מצינו לא במשנה ולא בברייתא שהתקינו לעשות כן שאנו עשים על מנהגם שהיו נוהגין לצאת כל העם לבית הקברות ויתפללו שם וכ"ש בקברי גוים ח"ו וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות תענית שלא כמנהג מקצת מקומות שמוציאין את התיבה לבית הקברות ומתפללין שם עכ"ל ז"ל: **ובקבלה הוא אומר.** עי' תוס' יו"ט. והובא בבית יוסף סי' תקע"ט: **ב זקן ורגיל.** כלי אלא יעבר שבל חזן שעושה סימן רע לשולחיו ובגמ' בברייתא תניא אע"פ שם שם זקן וחכם אין מורידין לפני התיבה אלא הרגיל בסדר תפלה אבל בריאה גבי דברי כנוסין תניא אם יש שם זקן חכם אומר זקן חכם אין שם זקן חכם אומר חכם אין שם לא זקן ולא חכם אומר. אדם של תורה פי' יפה תאר ופניו כפני אריה ובעל קומה ודבריו כמשים בהכנעת הלב: **ג זכרונות ושופרות.** כתוב בתוספת ר"ש דהא דאמרי' כל מקום שיש שם זכרונות יהיו מלכיות עמהם לא בא לגמר אלא על ר"ה ויה"כ של יובל וכבר אמרו ז"ל אין לגזור מן הכללות ע"כ בקיצור מופלג: **ר' יהודה אומר לא היה צריך לומר** וכו'. וקיימ' לן כרבנן ולא פליגי ר' יהודה ורבנן אלא בתעניות נשמים דרבנן סברי שאומרים זכרונות ושופרות ור' יהודה סבר שאומרין תחתיהן רעב כי יהיה בארץ וגו' אבל מכל מקום הכל מודים שעל כל הצרות שיהיו כסדר משנתנו שאמר זכרונות ושופרות וכן נראה עיקר הר"ן ז"ל. ולשון הרמב"ם ז"ל שם בפ"ד דהלכות תעניות סי' ה' ואומר זכרונות ושופרות מעין הצרה ואומר אל ה' בצרתם לי וכו' אשא עיני וכו' כרבנן הפך ממה שכתוב בפירושו דה"ה כה כר' יהודה: **רעב בי יהיה בארץ דבר כי יהיה וגו' אשר היה דבר וגו' כ"ל: ואומר חותמותיהן.** כך מלאתי מוגה במשנת החכם הר"ר יהוסף אסכנזי ז"ל וגירסא הוא בעיני וכן בגמ' ירושלמית אע"פ שאינו כן שם במשנה וכן נ"כ בתלמיד וכן מלאתי נ"כ בפי' ה"ר יהונתן ז"ל: **הוא יענה אתכם.** כתוב בספר אבודרהם ז"ל וז"ל בסדר תפלת של תעניות דבתחנוני רב"ש מקשה היאך החזן מוציא עצמו מן הכלל שהיה לו לומר יענה אותנו ומתרץ שאין לחוש בזה אלא בדברי שבח שבמוציא עצמו מן הכלל נראה כגאוה אבל בתפלה ותחנונים אין לחוש בזה ויכול הוא להתפלל עליהם וממילא הוא עמהם בצרתם וביסורתם ע"כ: **ך ברוך אתה ה' גואל ישראל.** ובתוס' כתבו דעל הרתאומה של נואל שאינה מן המנין בה אומרים מי שענה לאברהם יפי שהיה ראשון לגאולין שגיאול ממצרים ע"כ: **מי שענה את דוד.** ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחר שנה ושלמה בשבתנים האחרון נגדיה קדשי הקדשים אי נמי רעב כי יהיה בארץ וגו' ולפיכך אותם בה מרחם על הארץ שסם התפללו על ארץ ישראל בהיות בה רעב רש"י ז"ל. ובגמ' תנא ים מהליסין לעקה לאליהו ותפלה לשמואל בשלמא גבי שמואל כתיב ביה תפלה וכתיב ביה לעקה אלא גבי אליהו תפלה כתיב לעקה לא כתיב ומשני עניי ס' עניני לשון לעקה ע"כ: **מי שענה את דוד** וכו'. לכון ר"ש ז"ל. אמר המלקט כתב רש"י ז"ל דהא יונה בימי אמליהו הוא בסדר עולם ע"כ א"ל משום דאיהו תיון בית המקדש דהוי עיקרא דאדם כך אמעתי ע"כ: **ברוך אתה ה' המרחם על הארץ.** בגלי וירושלמי תנא משום סומכוס אמרו במקום ברוך המרחם על הארץ ברוך משפיל הרמים פי' שהכניעם במער שבנו בתשובה: ובירוש' מיהא שלמה לכתיב ביה בנה בניתי בית זבול דוד ע"י שבקש לעמוד על מניינם של ישראל ע"כ. פי' בשלמא שלמה מצינו שהתפלל בירושלים אלא דוד היכן מצאנו לו תפלה בירושלים ומתרץ על שבקש לעמוד על מניינם של ישראל כלומר וידע בעצמו בחטא ובקש רחמים על עצמו ושל ישראל ונעשה עכ"ל מועתק מאבודרהם ז"ל ועיין עוד שם בתפלת התעניות: **ה ולא ענו אחריו אמן.** גרסי' רש"י ז"ל והיא גירסת ה"ר יהונתן ז"ל שמדמן לידי בסכ"י יסן וז"ל ה"ג ואמר כל הברכות כולן ולא ענו אחריו אמן כלומר לא אמרו אמן אלא בשבמ"ש כמו שהיו מוהגין במקדש כדאמרינן במס' ברכות שלא היו עונין אמן במקדש פי' בערוך אמן סוף ברכה ואין סוף לברכותיו של הקב"ה: תקעו הכהנים תקעו חזן הכנסת שהוא שמש הכנסת ומכל הקהל אומר ולא היורד לפני התיבה: לא היו מהגין כן כלומר שלא היו עונין אמן אלא בשבמ"ש אלא במקדש בלבד לפי שהיו מוזכרין שם המפורש בתחימת הברכה ולא שני ליה באמן לבדו אבל לא מיתו לו חכמים על התקיעות שהרי בנבולין נמי תוקעין כדמוכח בכמה מקומות ע"כ. אבל הר"ן ז"ל גרים ושנו אחריו אמן ומעותם של ר' חלפתא ור' חנינא בן תרדיון היא בהמהיגו כן בנבולים לומר מי שענה אחר חתימת הברכות ולא היו צריכין לכך מפני שאין אמן מכסיק בין ברכה לתקיעה והילך כל לשונו. ומשם בר' חלפתא בלשורי ור' חנינא בן תרדיון בסכנו שעבר אחד לפני התיבה ואמר כל הברכות כולן ושנו אחריו אמן תקעו וכו' מי שענה אברכה וכו' הריעו נמי אחרון הריעו מי שענה את אחותינו על יס סוף וכו' וכן כל ברכה וברכה וכבבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו מהגין כן אלא בשער המזרח ובהר הבית כך היא עיקר הגירסא וכיון שבסדר המשנה מתחלתה לא אמרו בסדר ההתרעות כלום היה נראה לומר שעל סדר ההתרעות אמרו שלא היו מהגין כן אלא בשער המזרח ובהר הבית אבל בנבולין אומרים הברכות על הסדר ולא היו מפסיקין ביניהם בהתרעות וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות תענית אבל מ"מ על כרחך תוקעין היו בסוף התפלה בשופרות או בחצוצרות במלות תענית בחצוצרות או בשופרות כמו שכתבנו למעלה והוא ז"ל כתב שם שתוקעין בחצוצרות ולפי זה צריך לומר שהמשנה חולקת עם הברייתא השנויה בגמ' בכך שהרי בברייתא בסדר הברכה פירשו סדר ההתרעות בנבולין ואח"כ פירשו אותה במקדש אבל רש"י ז"ל ס בר לתנא דמתני' נמי תוקעין היו בנבולין בין ברכה לברכה כמו שבינו בברייתא בגמ' ואין הפרש בין מקדש לנבולים אלא שבנבולים עושים אמן על כל ברכה וברכה ובמקדש אין עושים אמן אלא שאומרים אחריה בשבמ"ש כדאמרי' בגמ' והוא ז"ל מהליף הגרסא ונראה ולא עונו אחריו אמן לומר שר' חלפתא ור' חנינא בן תרדיון היו מהגין בנבולין לעשות אחר הברכה בשבמ"ש ויש לתמוה על דבריו שאין אמן מפסיק בין ברכה לתקיעה עכ"ל ז"ל ומה שכתב ז"ל כדאמרי' בברייתא בגמרא בדר' יהודה זה לא נמצא לי בגמ' ואיני יודע אם יש טעות אי: **תקעו בני אהרן תקעו.** חזן הכנסת שהוא השמש אומר כן ולא שליח צבור רש"י ז"ל. עוד פי' רש"י ז"ל אברייתא דמייתי בגמ' לאותו חזן הכנסת אחר שאמר תקעו תוקעו ואומר מי שענה וכו' אע"פ שאמרו אותו זקן ע"כ: **תקעו הכהנים תקעו.** אית דגרסי תיקעו הכהנים תיקעו ותקעו. ובתוס בבית יוסף סי' תקע"ט דא"ח וזהו לשונו וכתב הרב המגיד שדעת האחרונים כ' ברי רש"י וכך הם דברי רבינו ול"ל שהוא מפ' דאעפ"ג דפעם אחת היה אומר תקעו ופעם אחרת היה אומר הריעו לא היה אלא כדי לחלוק כבוד לתרועה כמו לתקיעה אבל לעולם היה תר"ת ע"פ ומלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב דבשער המזרח בהר הבית כשהיה אומר תקעו היו תוקעין ומריעין ותוקעין וכשהיה אומר הריעו היו מריעין ותוקעין ומריעין ע"כ. וז"ל המגיד משנה שם פ"ד שוד נראה מדברי רבינו שבנבולין אין תוקעין בסוף כל ברכה והוא ז"ל מפ' מה שאמרו במשנה לא היו מהגין כן אלא בשער המזרח ובהר הבית שהוא על התקיעות ועל עניית ברוך שם ומ"מ יש תקיעות בתעניות כמו שמוכיח כאן ובמסכת ר"ה אלא שאינם על סדר ברכות זהו דעתו ז"ל אבל יש מן האחרונים שפירשו שאף בנבולין תוקעין בסוף כל ברכה וברכה ואין הנבולין חולקין מן המקדש לענין התקיעות אלא שבמקדש אחר שאומר החזן של הכנסת נכהנים תקעו חוזר ואומר ש"ל מי שענה קודם שיתקעו וכמ"ש רבינו. ובנבולין הוקעין מיד שאחר להם תקעו ושעם הזכרת מי שענה במקדש פי' ז"ל לפי שהעניה במקדש היא ברוך שם וברכה בפני עצמה ואילו לא היו חוזרין מי שענה היה נראה שהתקיעות אינם באות על הברכות אלא על ברוך שם לכך

שלא יקרעו במעשה בראשית וי"ל שלא היו מקריבי' קרבן בהמה אבל לפי שכל ישראל מחבני' את המלות ומכבדים הטוסקים במלוה כדלמרי' בעלי אומניו' אינם רשאין לעמוד בפני ה"ח ומפני המביאין בכורים עומדים ס"כ כל עם ירושלם וכל הכהנים היו יוצאים וקראתם ולא היו זריזין למהר בעבודות לותו היום ולפיכך מקילינן לאנשי מעמד שלא יקרעו במעשי בראשית ע"כ: **זמן עצי הבהנים**. פי' רש"י ז"ל בפ"ק דמכילתין דף י"ב וכשמגיע זמנם מביאים אותם ומדליקין אותם ע"ג המזבח אע"פ שהיו שם שאר עצים הרבה מה שאין כן בשאר מתנדבי עצים דאין מצטרין אותם בזמן שיש עצים אחרים ע"כ: **בעשרה בו בני מנאה בן בנימין**. בירושלמי דפירקין ודפ"ק דמגלה דף פ' ובבבלי ס"פ בכל מערבין ובפ"ק דמכלתין דף י"ב תניא א"ר אלעזר ב"ר יוסי מבני הייתי מבני סנאה בן בנימין פעם אחת חל ט' באב להיות בשבת והמינוהו לאחר השבת והתעניתו בו ולא הפלמוהו מפני שיו"ט שלנו הוא וכתבו תוס' ז"ל פ"ם בכל מערבין דאע"ג דר"א ב"ר יוסי דלוק כהן הוה כדמוכח בפ' כל פטולי המוקדשין דה"ל בוכרא וכו' שמא אמו היתה מבנימין או חתנם היה והיה עמהם בסיעתם ע"כ ודומה לזה ג"כ בפ"ק דיבמות דף ע"ו וכתבו עוד בפ"ק דמכלתין דף י"ב אע"ג דלמרי' מבחרב בית המקדש בטלה מגלת תענית והתי עובדא דר"א ב"ר יוסי לאחר חרבן דאי קודם החרבן אמרי' מימא בזמן שיש שלום אין שם לום אלא אי הגא סבר דלא בטלה ע"כ והתם בגמ' אם דלגעורי נפשיה בעלמא הוא דעביד אלא תענית וכמו שכתבתי לעיל בפ' שני ס' ו': **בעשרים בו בני פחת מואב בן יהודה**. גמ' תנא בני פחת מואב בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה ואמרי קרי להו בני פחת מואב ובאו מרות המואבים: **בעשרים באלול בני עדין בן יהודה**. מ"ר בני עדלן בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר הן הן בני יואב בן צרויה ופלוגתא היא במסכת תענית חד אמר עדינו הטעני זה דוד וחד אמר זה יואב: **באחד בשבת שבו בני פרעוש שנייה**. מני מתני' לא ר"מ ולא ר' יהודה ולא ר' יוסי אי ר"מ דקתני בני פחת מואב הן הן בני דוד ליתני במתני' כי קתמר בעשרים בו בני פחת מואב וכו' ס"ל ליתני שבו בני דוד בן יהודה שנים כמו שאומר שבו בני פרעוש בן יהודה שנים אי ר' יהודה דקתמר בני עדלן בן יהודה הם הם בני דוד בן יהודה ליתני שבו בני דוד שנים אי ר' יוסי ליתני שבו בני יואב שנים ומשני לעולם ר' יוסי ותרי תנאי אליבא דר' יוסי דמ"ד בני עדלן היינו בני יואב לא ס"ל דבני פחת מואב היינו יואב אלא מסכתה אחרת הן. והקשו תוס' ז"ל וז"ל אמאי לא מוקי אליבא דר"מ ותרי תנאי אליבא דר"מ שהרי פסי לן לאוקומי אליבא דר"מ דסתם מתני' ותרגו ז"ל דלהכי מוקי לה כר' יוסי משום דר' יוסי נימוקו עמו ומסתברא כותיה בכל מקום ואפי' מחבריו ע"כ: **באחד בשבת לא היה בו מעמד** וכו'. גמ' א"ל מר קשישא ברייה דרב חסדא לרב אבי מ"ש הלל דאחי דידיה דהיינו מעמד דשחרית ומ"ש מוסף דלא אחי דידיה דקתני יום שיש בו מוסף אין בו מנחה ולא קתני אין בו מוסף א"ל רב אבי סתמא דלא דידיה אחי דידיה לא כ"ש א"ל הכי קאמינא לך לא לידחי אלא דידיה. א"ל איכא ר' יוסי דקאי כותך דתניא ר' יוסי אומר כל יום שיש בו מוסף יש בו מעמד ואת"ק אינו אומר יום שיש בו מוסף אין בו נעילה ואתא ר' יוסי לימר דיש בו מעמד אע"פ שיש בו מוסף מעמד דמאי מיגלמא מעמד דשחרית הא ת"ק אמר אלא מעמד דמוסף דידיה ומי לא אחי בהמיה אלא דמנחה קרבן עצים אחי אי' דר' יוסי ס"ל כר' עקיבא קודם שחור לחיות שונה כבן עזאי אלא אלו לנעילה מ"מ דידיה אחי דאלו דידיה לא אחי ש"מ. ומאתי כתוב בשם הרא"ש ז"ל דשמנה רשאי מסמרות שהתנדבו עצים פרשום אחד מהם ואמר אני אתן פי שנים באחד מכם והביאו קודם ניסן משאות עצים לנסכה ואמרו אנשי כנסת הגדולה כמו שהתנדבו לנסכה כן יקריבו אים אים יומו למזבח וכתבו לניסן בשנים פרקים א' בניסן ב' בניסן ג' בניסן וכן כל ימי ניסן וכן עשו לאייר לכל ימי החגים וכן עשו לסיון וכן לכל שאר החגים ונתנום בקלפי להכנים בן אדם את ידו ועלה גורל באחד בניסן ובני דוד בעשרים בתמוז וכן כולם ופרשים הבנים ידו שני פעמים דקתני במתני' דהיינו בחמשה באב ובאחד בשבת וקבעום ימים טובים לעצמן מפני שהיו זכרון לנדבתם בראשונה וזהו פירוש הפסוק והגורלות הפלנו וגו' ע"כ וזה כ"ל שהוא מגיד לנה שכתוב בספר תוספת יום טוב. אח"כ וכדאי מה שכתבתי לקמן בפ"ק דמגלה סי' ג'. ו"ע לע"ד במ"ש בשם הר"ן ז"ל בפ"ק דמגלה סי' ג'. וכן ג"כ פ"ע לע"ד בפי' רש"י ז"ל המועתק שם ברב אלפס ז"ל בשטי לשון בקצור ובהוספת. וכבר כתבתי שם מה שנלע"ד ע"ש. והילך פי' ה"ר יהונתן ז"ל שמגלת בשר"י ישן זמן עלי הכהנים והעם ע' וכו' משפחות היו בישראל שקבועים להם ימים ידועים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה. בני גוזבי עלי ובני קוצני קיעות קיעות תאנים יבשים שכותשין אותן ועושים מהם עגולים וע"ם הכלי שקועים אותן בו שמו מקלוע קרי להו קיעות כמו ישבהו במקלעות ומתרגמינן בתיזמלין ובאלו הכלים היו נוגעים את לב הרשעים שהיו מבטלין אותן מלעלות לירושלם להביא בכורים כדלמרינן בגמ' שהיו אומרים לעצות מהם עיגולי דבילה אם מוליכין אותן במחתם שלפניו. וכל אלו החסידים הראשונים שהיו בנית ראשון בימיהם גם הם התנדבו להביא עצים והיו משתתפים גם בני זחות בן יהודה וכן בני שלמאל שהיו עושים מהם סולמות כדי שלא יכירו האויבים שלהביא למערכה היו עושים והיו אומרים להם להביא יוני שובך הן עושים. וכל מי שעשה בשבטו ולא היה יודע עם מי יצא הולך עם בני זחות ובשביל שלא ידחו ממקומם שוערו לנמותם במשנה: **באב בשבת לא היה בו מעמד כלל לפי שיש בו** הלל משא"ר ר"ח ומשום חשבה ולחי של שחרית והיכא מוסף דדחי אלו ונעילה ואיכא קרבן עצים דדחי של מנחה וגמ' פריך אמאי לא חשיב ומי בא' בניסן לא היה בו מעמד כלל דאית ביה הלל דר"ח וקרבן עצים דבני אהרן. ומתרץ ש"מ הלל דר"ח לאו דאוריתא אלא מנהג אבותיהם בידיהם ואין כח בהלל כוח לדחות מעמד כוח אבל הלל דתוכה כיון דבנים תקנוהו כדלמרי' בערבי פסחים הלל זה נביאים שבניהן תקנוהו שהיו אומרים אותו על גאולתם ולא כן יש בו כח לדחות מעמד של שחרית ויש מן הרבנים שאומרי' דהא דאמרי' דקרבן מוסף דחי מעמד של שחרית נעילה וכ"ש דידיה לא מיירי בקרבן ש"ת בעשה בראשי' דלעולם לא הניחו מלקרותם כדאמרי' לעיל בשחרית וכמוסף אלא תוספת תפלות שהיו מוסיפים בכל עת שמתפללין אבל ביום שהיה בו הלל היו מקילין אותו בתוספת תפלות שהיה בתפלת יום

וביום שהיה בו מוסף היו מקילין בתוספת של תחנות ובקשות של מוסף ושל מנחה וכן אותן מעמדות של ירושלם וכן אותן מעמדו' של כל א"י היו קורין אפי' ביום של הלל ומוסף של מעשה בראשית אבל אותן תחנות וסליחות שהיו רגילין לומר לא היו אומרי' אותו ביום שיש בו הלל או ביום שיש בו מוסף עכ"ל וז"ל וע"ע לקמן: **ן חמשה דברים** וכו'. וגיל רפ"ם דהלכות תענית וסי' ו' ובסור או"ח סי' תקמ"ם ולע"ד לריך לדקדק מנייתא למה לי. וכן נמי הא דקתני את אבותינו הוה ניחא שפי אי הוה גרסי' לאבותינו דהא אין בכולן לעצמן של אבותינו רק בבא דמגזר על אבותינו וכו' וכן נמי לריך עיון הא לתנא והלר מפרש. ועיין בספ"ק דר"ה שכתב הר"ן ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל דמדינא כולהו ד' צומות אסורין בהרחלה ובסוכה ובגילת הסגדל ובהשמים הנמנה ומפסיקין בהן מבשול יום כפ' באב דלא גרעה תקנת נביאים מגזרת נביאים בתענית אונגעיות ואחרונות דאסורי בכל הני ועוד דכל דתקון בכנן כעין דאורייתא תקון ועשו ד' צומות כעין יום הכפורים לעמי ועוד הלריך וכו' עד והאידנא כיון שבטלו להתענות ולא מהו לאומרות אלו משמע דמעיקרא כך רצו להתענות בלבד אבל לא רצו לנהוג בא תן חומרות וכיון דהני בריבו תלו כדאמרינן אין שמד ואין שלום רצו מתענין רצו אין מתענין הרשות בידם לנהוג לבד מה שרצו אבל מעיקר הקנה ולאי סלם אסורין ע"כ: **ובוטל התמיד**. גמרא פי' שכך קבלנו מאבותינו. ופלגה שנים ואחי קודם חרבן הבית בוטל התמיד ע"פ גזרת מלכות הרשעה: **הבקעה העיר**. גמ' פריך בשבעה עשר הוה והכתיב בחדש הרביעי בפ' לחדש ויחזק הרעב וכתיב בתריה ותבקע העיר וגומר אמר רבא לא קשיא כאן בראשונה כאן בשניה דתניא בראשונה הבקעה העיר בתשעה בתמוז בשנה בי"ז בו. ולגע"ד לפשר דבזה יתורץ קלת מגיינא למה לי: **שרף אפוסטמוס את התורה**. גמרא הוא ג"כ ובירוש' סיכן שרפה ר' אחא אמר במערבתא דלוד ובכנין אמרין הן הן בני יואב בן צרויה ופלוגתא היא במסכת תענית חד אמר עדינו הטעני זה דוד וחד אמר זה יואב: **באחד בשבת שבו בני פרעוש שנייה**. מני מתני' לא ר"מ ולא ר' יהודה ולא ר' יוסי אי ר"מ דקתני בני פחת מואב וכו' ס"ל ליתני שבו בני דוד בן יהודה שנים אי ר' יוסי ליתני שבו בני יואב שנים ומשני לעולם ר' יוסי ותרי תנאי אליבא דר' יוסי דמ"ד בני עדלן היינו בני יואב לא ס"ל דבני פחת מואב היינו יואב אלא מסכתה אחרת הן. והקשו תוס' ז"ל וז"ל אמאי לא מוקי אליבא דר"מ ותרי תנאי אליבא דר"מ שהרי פסי לן לאוקומי אליבא דר"מ דסתם מתני' ותרגו ז"ל דלהכי מוקי לה כר' יוסי משום דר' יוסי נימוקו עמו ומסתברא כותיה בכל מקום ואפי' מחבריו ע"כ: **באחד בשבת לא היה בו מעמד** וכו'. גמ' א"ל מר קשישא ברייה דרב חסדא לרב אבי מ"ש הלל דאחי דידיה דהיינו מעמד דשחרית ומ"ש מוסף דלא אחי דידיה דקתני יום שיש בו מוסף אין בו מנחה ולא קתני אין בו מוסף א"ל רב אבי סתמא דלא דידיה אחי דידיה לא כ"ש א"ל הכי קאמינא לך לא לידחי אלא דידיה. א"ל איכא ר' יוסי דקאי כותך דתניא ר' יוסי אומר כל יום שיש בו מעמד ואת"ק אינו אומר יום שיש בו מוסף אין בו נעילה ואתא ר' יוסי לימר דיש בו מעמד אע"פ שיש בו מוסף מעמד דמאי מיגלמא מעמד דשחרית הא ת"ק אמר אלא מעמד דמוסף דידיה ומי לא אחי בהמיה אלא דמנחה קרבן עצים אחי אי' דר' יוסי ס"ל כר' עקיבא קודם שחור לחיות שונה כבן עזאי אלא אלו לנעילה ש"מ דידיה אחי דאלו דידיה לא אחי ש"מ. ומאתי כתוב בשם הרא"ש ז"ל דשמנה רשאי מסמרות שהתנדבו עצים פרשום אחד מהם ואמר אני אתן פי שנים באחד מכם והביאו קודם ניסן משאות עצים לנסכה ואמרו אנשי כנסת הגדולה כמו שהתנדבו לנסכה כן יקריבו אים אים יומו למזבח וכתבו לניסן בשנים פרקים א' בניסן ב' בניסן ג' בניסן וכן כל ימי ניסן וכן עשו לאייר לכל ימי החגים וכן עשו לסיון וכן לכל שאר החגים ונתנום בקלפי להכנים בן אדם את ידו ועלה גורל באחד בניסן ובני דוד בעשרים בתמוז וכן כולם ופרשים הבנים ידו שני פעמים דקתני במתני' דהיינו בחמשה באב ובאחד בשבת וקבעום ימים טובים לעצמן מפני שהיו זכרון לנדבתם בראשונה וזהו פירוש הפסוק והגורלות הפלנו וגו' ע"כ וזה כ"ל שהוא מגיד לנה שכתוב בספר תוספת יום טוב. אח"כ וכדאי מה שכתבתי לקמן בפ"ק דמגלה סי' ג'. ו"ע לע"ד במ"ש בשם הר"ן ז"ל בפ"ק דמגלה סי' ג'. וכן ג"כ פ"ע לע"ד בפי' רש"י ז"ל המועתק שם ברב אלפס ז"ל בשטי לשון בקצור ובהוספת. וכבר כתבתי שם מה שנלע"ד ע"ש. והילך פי' ה"ר יהונתן ז"ל שמגלת בשר"י ישן זמן עלי הכהנים והעם ע' וכו' משפחות היו בישראל שקבועים להם ימים ידועים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה. בני גוזבי עלי ובני קוצני קיעות קיעות תאנים יבשים שכותשין אותן ועושים מהם עגולים וע"ם הכלי שקועים אותן בו שמו מקלוע קרי להו קיעות כמו ישבהו במקלעות ומתרגמינן בתיזמלין ובאלו הכלים היו נוגעים את לב הרשעים שהיו מבטלין אותן מלעלות לירושלם להביא בכורים כדלמרינן בגמ' שהיו אומרים לעצות מהם עיגולי דבילה אם מוליכין אותן במחתם שלפניו. וכל אלו החסידים הראשונים שהיו בנית ראשון בימיהם גם הם התנדבו להביא עצים והיו משתתפים גם בני זחות בן יהודה וכן בני שלמאל שהיו עושים מהם סולמות כדי שלא יכירו האויבים שלהביא למערכה היו עושים והיו אומרים להם להביא יוני שובך הן עושים. וכל מי שעשה בשבטו ולא היה יודע עם מי יצא הולך עם בני זחות ובשביל שלא ידחו ממקומם שוערו לנמותם במשנה: **באב בשבת לא היה בו מעמד כלל לפי שיש בו** הלל משא"ר ר"ח ומשום חשבה ולחי של שחרית והיכא מוסף דדחי אלו ונעילה ואיכא קרבן עצים דדחי של מנחה וגמ' פריך אמאי לא חשיב ומי בא' בניסן לא היה בו מעמד כלל דאית ביה הלל דר"ח וקרבן עצים דבני אהרן. ומתרץ ש"מ הלל דר"ח לאו דאוריתא אלא מנהג אבותיהם בידיהם ואין כח בהלל כוח לדחות מעמד כוח אבל הלל דתוכה כיון דבנים תקנוהו כדלמרי' בערבי פסחים הלל זה נביאים שבניהן תקנוהו שהיו אומרים אותו על גאולתם ולא כן יש בו כח לדחות מעמד של שחרית ויש מן הרבנים שאומרי' דהא דאמרי' דקרבן מוסף דחי מעמד של שחרית נעילה וכ"ש דידיה לא מיירי בקרבן ש"ת בעשה בראשי' דלעולם לא הניחו מלקרותם כדאמרי' לעיל בשחרית וכמוסף אלא תוספת תפלות שהיו מוסיפים בכל עת שמתפללין אבל ביום שהיה בו הלל היו מקילין אותו בתוספת תפלות שהיה בתפלת יום

מלא קתני ואסור לרחוץ משמע דס"ל לתא דמתני' כר' ישמעאל ב"ר יוסי דס"ל בברייתא דמותר לרחוץ ערב ט' באב כל זמן שמותר לאכול וכתב הר"ן ז"ל דלא מהרא לפסוק הלכה כן דמסוס שתיקותא דמתני' לא משקיון בשום דוכתא דמתי' דלא פירשו במתניתין פירשו בברייתא הלך מכי מתחיל בסעודה המפסיק בה משם שעות ומעלה אסור לרחוץ פניו ידיו ורגליו ואסור לסוך כמ' באב עצמו והייט עצמו משו' דרחיצה וסיכה הלות דלאחר שעה ניכו ונראה כריחוץ בע' באב עצמו הא בעבילת הסגדל ובאר דיני אבלות אינו אסור אלא משתחשך עכ"ל ז"ל. וגמ' תנא אבל אוכל הוא בשר מלית ושותה יין מנתו וכל זמן שלא שהה במלחו אלא שני ימים ולילה אחת בזמן אכילת שלמים נקרא בשר שפי לא יין מנתו כל זמן שהות תוסס דהיינו שלשה ימים: **ר' יהודה מחייב בכפיית המטה**. גמ' תניא אמרו חכמים לר' יהודה לדבריך עוברות ומיקות מה תהא עליהם א"ל אף אני לא אמרתי אלא ביכול ותניא נמי הכי מודה ר' יהודה להכמים בשאינו יכול ומודים חכמים לר' יהודה ביכול ואינה ביעיסו אחר מעות דתניא כשאמרו לכפות המטה לא מעתו בלבד הוא כופה אלא כל המעות כולן הוא כופה ולבנן סברי מעתו לבד הוא כופה ולא שאר מעות אמר רבא הלכתא כתנא דידן דקאמר ולא הודו לו חכמים כל עיקר פי' שאין צריך לכפות המטה ואחיזנא דחייסינן לכשפים לא עבדינן כפיית המטה ואפי' בחבל. תוס' ז"ל: **דן אמר רשב"ג**. וכו' פ' יש מוחלין דף קכ"א: **בחמשה עשר באב**. גמ' אמר רב יהודה אמ' שמואל יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה אמ' רב נחמן יום שהותר שבט בנימין לבא בקהל: **שבהן בני ירושלם יוצאין**. גרס' וכן הוא בירום' וכן הוא במשנת הרמב"ם הר"ר יהוסף הסכזי ז"ל. אכן לשון הברייתא בגמ' ת"ר בת מלך שואלת מבת כ"ג בת כ"ג מבת סגן בת סגן מבת משוח מלחמה בת משוח מלחמה מבת כהן הדיוט וכל ישראל שואלין זה מזה כדי שלא יתביישו מי שאין לו ע"כ. ואי וכל ישראל ר"ל אפי' גברים גירסא נכונה היא בני ירושלים ובודאי דבנות בכלל בנים אבל בנים אינם בכלל בנות. והרמ"ם ז"ל נראה דגרים שבהן בנות ישראל יוצאות בכלי לבן וכו' אכן בגמ' בין במשנה בין בפסקא קתני בנות ירושלם. הכא בריש וגם כן בם בפ' יש מוחלין דמייתי להאי ריש קתני בנות ירושלם יוצאות בכלי לבן וכו': **מעונין טבילה**. גמ' א"ר אלעזר אפי' מקופלים ומונחים בקופסא וכתב הר"ן ז"ל ומן הירום' למדנו שכל הכלים שטעונים הכמים טבילה בלותו ואפ' מונחים בקופסא כדי שיוציאום לטבילה ומתוך כך שהלוקח זה לזה שכך אמרו שם כל הכלים שטעונין טבילה ר' ישמעאל אומר אפי' נתונים בתיבה ופריך והוא בתיבה ותימא שטעונין טבילה ומשני מתוך שהוא מטבילן הוא מטבילן ע"כ ורש"י ז"ל פי'

מסכת מגילה

פרק א מגילה נקראת וכו' עד סימן ג' ביד פ"א דהלכות מגילה מסימן ד' עד סימן ח' ובעור א"ח סימן תרפ"ה: בי' א ובי"ב כו' בספר הרוקח סי' רל"ו חמשה זמנים וכן חמשה פורים במגילה. וכתב הר"ן ז"ל ולי נראה הכא משום לא תתנודדו. דאפילו לאביי דאמר בפרק קמא דיבמות דאפילו בשני בתי דינים בשיר אחת אינה מנודות הכא כשני בתי דינים בשתי עיירות מיקרי שהרי בני הכפרים מתיישבין לעצמן ודעתם לחזור ואחד מהן הוא שמוציאן דאינו נראה שיהא אחד מבני העיר פוטרם כיון שאינו מתחייב בדבר הלכך הוו להו כשני בתי דינים בשתי עיירות ושרו לכ"ע עכ"ל ז"ל. ואיתא לאמתי' התם בדף י"ג ובגמ' זו דברי ר' עקיבא שהיומתא לבל הכמים לומרים (הגהה לשון ספר לבוש החור רים סי' תרפ"ח מגלה בזמן הזה אינה נקראת בזמן הזה אלא בי"ד לו בט"ו אע"פ שבזמן שבית המקדש קיים היתה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו שכן מרבינן מרבוי הכתובים בגמ' מ"מ בזמן הזה אין קורין אותה אלא בי"ד לו בט"ו מפני הטירדא וכו') בזמן הזה הואיל ומסתלקין בה אין קורין אותה אלא בזמנה פי' רש"י ז"ל הכל נופים לנקראת מגילה ואומרים יום י"ד בארבר קרינן המגילה בארבע לאחר ט"ו יום וע"ו של ניסן עושין פסח ואם תקדים קריאתה יעבו פסח לסוף עלבים יום של קריאה ומגלה אוכלין חמץ בימים שלאחרונים של פסח לפיכך אין קורין אותה אלא בזמנה ע"כ והביאו ר"ע ז"ל בסמוך. ויש עוד פי' אחר לרי"ף ז"ל בוהואיל ומסתלקין בה ויש שנורסין ומסתלקין בה וכו' כדאיתא התם: **מימות יהושע בן נון** בספר הרוקח סימן רי"ע לקר אמרו מימות יהושע בן נון ולא אמרו מימות משה לפי שיהושע לבד וכיבש כל הערים אבל משה לא כבש רק סיחון ועוג ע"כ: ומתני' לא כר' יהושע בן קרחה דאמר מימות האמוריים. ולא כר' יוסי בר יהודה ומי דס"ל כותיה כדמוכח בירושלמי: **בפרים ועיירות גדולות** וכו' קשה משמע להר"ן ז"ל גרים ואין מוקפות חומה קורין ב"ד אלא וכו': **אלא שהבפרים מקדימין ליום הכניסה** חכמים הקלו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה מפני שמפסקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים: ובירום' בני ולא עזרא תקן שיהו קורין בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה ומרדכי ואסתר [מהקיים] על מה שעזרא עתיד להתקין ומשני מי שסידר את המשנה סמכה למקרא משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר ע"כ: והקשה הרא"ש ז"ל וא"ת והא אי אפשר שלא יתקבצו בי"ג שהוא יום הענית לקריאת פ' ויחל ובפורים עצמו לקריאת פ' ויבא עמלק וי"ל דאין הכפרים מקפידין כ"כ אלא על תיקון הקריאה שתקן מרע"ה שהוא ביום ב' והי' אבל קריאת ויחל שבתענית וקריאת עמלק שבפורים שאינם מתקנין מרע"ה אע"פ שהם מבת תקונין כדאתן נקמן בפ' בני העיר לא קפדי בהו כולי האי מיהו יש לתמוה דהא קריאה ב' ה' נמי מתקנות עזרא הוא וי"ל דקריאת ב' וה' מימי שלא היו קורין רק ג' פסוקים ואתא עזרא ותיקן שיקרא על שמו כדאיתא בגמרא פ' מרובה עכ"ל ז"ל: **ב חל להיות בשני** ס"א חל להיות יום י"ד בשני והרי"ף והר"ן ז"ל נראה דלא גרסי ליה וז"ל הר"ן ז"ל חל להיות יום י"ד שהוא עיקר לפי שרוב העולם קורין בו ומשו"ה קתני ליה סתמא ע"כ וכן מוכיח בירושלמי דל"ג ליה

דגרסינן התם כל הן דתנינן חל להיות בי"ד אין קיימין א"ר יוסי מתניתא אמרה כן מוקפות חומה לאחר. א"ר יוסי ליה כאן חל להיות בשני וליה כאן חל להיות בשבת חל להיות בשני לומה רבא בחד בשבת חל להיות בשבת לומה רבא בערובתא ע"כ: **חל להיות ע"ש** וכו' **עיירות ומוקפות חומה קורין בו ביום** שם ביד סוף הפרק ובגמ' מוקי מתני' אר' יוסי דשמעינן לה בברייתא דקאמרי עיירות ומוקפות חומה קורין בו ביום דלא כת"ק דאמר חל להיות בע"ש בכפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה ומוקפות חומה קורין בו ביום ואינה תנא אחרינא דס"ל מוקפים וכפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום. ובגמ' מפ' טעמא דלוהו ועמא דר' יוסי מפרשי' בגמ' משום דכתיב בכל מקום ומקום מה כל שנה ושנה אין מוקפין קודמין אף עתה אין מוקפין קודמין לעיירות לקרות ביום הכניסה עם בני הכפרים אלא אלו וחלו קורין בו ביום וגם רבי דרים הכי מה כל שנה ושנה אין עיירות גדולות ממקומן אף כשחל להיות יום י"ד בע"ש אין עיירות גדולות ממקומן להקדים לקרות ביום הכניסה עם בני הכפרים אלא אלו ואלו עיירות ומוקפות חומה קורין בו ביום אמנם הר"ן ז"ל כתב ומש"ה מודחו מוקפין חומה דס"ו ליומא דלקמיה שהוא יום י"ד שקורין בו עיירות גדולות לפי שהוא יום קריאה לרוב העולם וכבי עדיף להו שפי מלקרות ביום ה' מיסה בהלי כפרים ע"כ: **חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה** ביד פ"א דהלכות מגילה וכתב הר"ן ז"ל והייטו טעמא דעיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה משום דכיון דיום י"ד אתי בשבת לא שני לגה לידחו ובע"ש אי אפשר לדיקרו משום דאיכו יום קבוע לשום אדם הלכך מידחו ליום הכניסה שהוא זמן הכפרים מיהת ע"כ: **ג איזהו עיר גדולה** וכן הדין בכרך הכל בתין בו עשרה בטלנין נדון ככפר אבל המוקף חומה מימות יהושע בן נון אפילו אין בו עשרה בטלנין קורין בע"ו ועיין בהר"ן ז"ל בדף כט"ע ע"ב מדפוס וילנא: וביד פ"א דהלכות מגלה סי' ח' ומשמע מלשונו ז"ל דדוקא לעיר בעינן עשרה בטלנין אבל לכרך המוקף חומה לא בעינן וכן דעת התוס' וכן כתב שם המגיד משנה: **בל שיש בה עשרה בטלנין** רבינו שבדיה ז"ל הפס פי' רש"י ז"ל אבל הר"ן ז"ל כתב על פי' רש"י ז"ל דאין צריך אלא כל שמכימין ומעריבין בעית הכנסת לחיות מניין שם בשעת התפלה די בכך ע"כ: **באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין** כלומר בני כפרים ובני עיירות שאין להם עשרה בטלנים וכן בחל פורים בשבת ובע"ש וגרסינן בירושלמי באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין קריאת מגילה ותרומת שקלים פי' בקריאת מגלה משום דכתיב ולא יעבור בתרומת שקלים משום דמר"ח ניסן ואילך לא שני לאתוי תמידין אלא מתרומה חדשה אבל שעורה ר"ח פי' שהיו עושין בשביו נשמכין לעבר את החדש ושעורה פורים מאחרין ולא מקדימין הר"ן ז"ל. **והעלה** הוא ז"ל דשעמא דשעורה פורים מאחרין משום דמה שאמר הכתוב ולא יעבור היינו לקריאה אבל לשמחה לא ומשום ירושלמי זה בעור א"ח סי' תי"ט: **אבל זמן עצי הכהנים** וכו' אית דגרסי זמן עצי הכהנים והעם וכו' ובלאיתיה בפרק בתרא דתענית בשבת וכן הוא ג"כ ברש"י והר"ן ז"ל וכן הוא כתוב ג"כ בפי' ר"ע ז"ל: ובתוספתא מוסיף וספק מילה פי' עולד בין הממשות ופי' הר"ן ז"ל זמן עצי הכהנים